

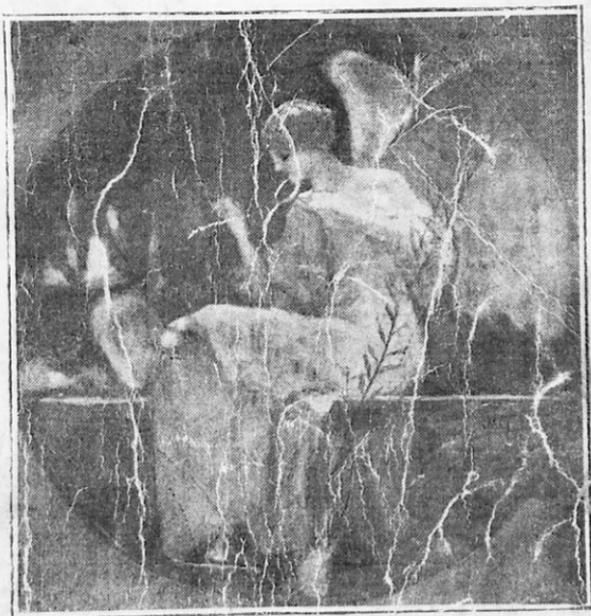
Κ. 115 0.5. 1954

ΖΑΧΑΡΙΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄.

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΤΗΝ Β΄ ΤΑΞΗΝ ΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΗΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΤΑΞΗΝ ΤΩΝ ΨΑΛΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ.

ΑΘΗΝΑΙ
ΦΩΚΙΩΝ ΣΤΗΛΥΡΟΥ, ΕΚΔΟΤΗΣ
6 - ΟΔΟΣ ΟΜΗΡΟΥ - 6

Βιβλιοθήκη του Σχολείου
Βιβλιοθήκη του Σχολείου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κ. 115 0.5. 1954

625 (15-9-28)

12.10

ΖΑΧΑΡΙΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

1923
ΠΑΡ
ΝΕΟ

~~Συγγραφέας~~
B!
Κωνσταντίνος

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄.

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΤΗΝ Β΄ ΤΑΞΗΝ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ.

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

Ζαχαρίας
Κωνσταντίνος

*Καθ' ἑξῆς Ἐκπαίδ. Συμφ. 625 (15-9-23)
Τιμᾶται μετὰ βιβλίου καὶ φόρου δρ. 12.10
(βιβλίου, καὶ 10% φόρ. ἐπιγρ. δαν. 4.90)*

ΑΘΗΝΑΙ

ΦΩΚΙΩΝ ΣΤΑΥΡΟΥ, ΕΚΔΟΤΗΣ

6, ΟΔΟΣ ΟΜΗΡΟΥ, 6 (ΕΝΑΝΤΙ ΒΟΥΛΗΣ)

1923

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εν Αθήναις τῇ 4 Μαΐου 1923.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΑΡΙΘ. { Πρωτ. 15530
{ Διεκπ.

Πρὸς τὸν κ. Ζαχ. Παπαντωνίου,
συγγραφέα διδακτικῶν βιβλίων.

Γνωστὸν ποιούμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῇ 19 τοῦ λήξαντος μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 28 τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 33 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη τὸ πρὸς κρίσιν ἐν χειρογράφῳ ὑποβληθὲν ὑμέτερον βιβλίον «Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα» διὰ τὴν Β' τάξιν τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων καὶ τὴν ἀντίστοιχον τῶν ἄλλων σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, εἰσακτέον εἰς τὰ εἰρημένα σχολεῖα ἀπὸ τοῦ ἀρχομένου σχολικοῦ ἔτους 1923—24.

Κατ' ἐντολὴν τοῦ Υπουργοῦ

(Τ. Σ.) Ὁ τμηματάρχης τοῦ Γ' τμήματος
Ι. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

Π. ΖΑΓΑΝΙΑΡΗΣ

Ὅλα τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Τύποις Σεργιάδου, Γεωργίου Σταύρου, 10.

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ*

1

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
Τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
Ποῦ μὲ βία μετράει τὴν γῆ.

2

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
Τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
Καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
Χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

3

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
Πικραμένη, ἐντροπαλή,
Κ' ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες
Ἔλα πάλι, νὰ σοῦ πῆ.

* Ἐκλογή.

4

Ἄργει νᾶλθη ἐκείνη ἡ μέρα,
Καὶ ἦταν ὄλα σιωπηλά,
Γιατὶ τὰ σκιαζε ἡ φοβέρα,
Καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

5

Δυστυχίς! παρηγορία
Μόνη σου ἔμενε, νὰ λὲς
Περασμένα μεγαλεῖα,
Καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς

6

Καὶ ἀκαρτέρει, καὶ ἀκαρτέρει
Φιλελεύθερη λαλιά,
Ἐνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
Ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά,

7

Κ' ἔλεες· πότε, ἄ! πότε βγάνω
Τὸ κεφάλι ἀπὸ τ' ἑρμαῖς;
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
Κλάψαις, ἄλυσαις, φωναῖς!

8

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
Μέσ' στὰ κλάϊματα θολὸ
Καὶ εἰς τὸ ῥοῦχό σου ἔσταζ' αἷμα
Πλῆθος αἷμα Ἑλληνικό.

9

Μὲ τὰ ῥοῦχα αἱματωμένα
Ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά,

Ὁ παλαιὸς ἀγωνιστὴς καὶ ὁ νέος.

(Ἔργον Π. Ροῦμπου)

Νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
Ἐάν ἦ χέρια δυνατά.

10

Μοναχὴ τὸν δρόμο ἐπῆρες,
Ἐξανάλθες μοναχί·
Δὲν εἶν' εὐκόλαις ἢ θύραις,
Ἐάν ἦ χρεία ταῖς κουρταλῆ.

11

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
Ἄλλ' ἀνάσαση κάμμιά·
Ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
Καὶ σὲ γέλασε φρικτά!

12

Ἄλλοι, ὦϊμέ! σ' τὴ συμφορὰ σου
Ὅποῦ ἐχαίροντο πολὺ,
Σύρε νάβρης τὰ παιδιὰ σου
Σύρε, ἐλέγαν οἱ σκληροί.

13

Ναί, ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
Κάθε τέκνο σου μὲ ὀρμή,
Ποῦ ἀκατάπαυστα γυρεύει
Ἡ τὴν νίκη, ἢ τὴν θανή.

14

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
Τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
Καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
Χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

15

Μόλις εἶδε τὴν ὀρμὴ σου
Ὁ οὐρανός, ποῦ γιὰ τ' ἔχθρους
Εἰς τὴν γῆ τὴν μητρικὴ σου
Ἔτρεφ' ἄνθια καὶ καρπούς,

16

Ἐγαλήνευσε· καὶ ἐχύθη
Καταχθόνια μία βοή,
Καὶ τοῦ Ρήγα σου ἀπεκρίθη
Πολεμόκρατη ἢ φωνὴ (1)

17

Ὅλοι οἱ τόποι σου σ' ἐκράξαν
Χαιρετῶντάς σε θεομᾶ
Καὶ τὰ στόματα ἐφωνάξαν
Ὅσα αἰσθάνετο ἡ καρδιά.

18

Ἐφωνάξανε ὡς τ' ἀστέρια
Τοῦ Ἰονίου καὶ τὰ νησιά,
Καὶ ἐσηκώσανε τὰ χέρια
Γιὰ νὰ δεῖξουνε χαρά,

19

Δυστυχία του, ὦ δυστυχία του,
Ὅποιανοῦ θέλει βρεθῆ
Στὸ μαχαῖρὶ σου ἀποκάτου,
Καὶ ἔς ἐκεῖνο ἀντισταθῆ.

20

Τὸ θηρίο, π' ἀνανογιέται,
Πῶς τοῦ λείπουν τὰ μικρά,

Περιορίζεται, πετειέται,
Αἷμα ἀνθρώπινο διψᾷ.

Τὸ Εἰκοσιένα

(Ἔργον Π. Ροῦμπου)

21

Τρέχει, τρέχει ὅλα τὰ δάση
Τὰ λαγκάδισ, τὰ βουνά,
Καὶ ὅπου φθάση, ὅπου περάση
Φοίκη, θάνατος, ἔρμιᾶ

22

Ἐρμιᾶ, θάνατος, καὶ φοίκη,
Ὅπου ἐπέρασες κ' ἐσύ·
Εἶφος ἔξω ἀπὸ τὴν θήκη,
Πλέον ἀνδρείαν σοῦ προξενεῖ

23

Ἴδου ἔμπρός σου ὁ τοῖχος στέκει
Τῆς ἀθλίας Τριπολιτσᾶς.
Τώρα τρόμου ἀστροπελέκι
Νὰ τῆς ρήξις πιθυμᾶς.

24

Μεγαλόφυχο τὸ μάτι
Δείχνει πάντα ὅπως νικεῖ,
Καὶ ἄς εἶν' ἄρματα γεμάτη,
Καὶ πολέμα χλαλοή.

25

Κατεβαίνουνε, καὶ ἀνάφτει
Τοῦ πολέμου ἀναλαμπή.
Τὸ τουφέκι ἀνάβει, ἀστροφάφτει,
Λάμπει, κόφτει τὸ σπαθί.

26

Γιατί ἡ μάχη ἐστάθη ὀλίγη;
Λίγα τὰ αἵματα γιατί;
Τὸν ἐχθρὸν θωρῶ νὰ φύγη,
Καὶ ᾗς τὸ κάστρο ν' ἀνεβῆ.

27

Μέτρα . . . εἶν' ἄπειροι οἱ φευγᾶτοι
Ὅπου φεύγοντας δειλιοῦν
Τὰ λαβώματα ᾗς τὴν πλάτη
Δέχοντ' ὥστε ν' ἀνεβῶν

28

Ἐκεῖ μέσα ἀκαρτερεῖτε
Τὴν ἀφεύγατη φθορά·

Νά, σᾶς φθάνει, ἀποκριθῆτε
 Ὅτι τῆς νυκτὸς τὴν σκοτεινιά

29

Ἀποκρίνονται, καὶ ἡ μάχη
 Ἐτσι ἀρχίζει, ὅπου μακριὰ
 Ἀπὸ ῥάχη ἐκεῖ, σὲ ῥάχη
 Ἀντιβούυζε φοβερὰ

30

Ἀκούω κούφια τὰ τουφέκια,
 Ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν,
 Ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
 Ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν.

31

Ἄ! τί νύκτα ἦταν ἐκείνη,
 Ποῦ τὴν τρέμει ὁ λογισμὸς;
 Ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγένη
 Πάρεξ θανάτου πικρός.

32

Τῆς σκηνῆς ἡ ὥρα ὁ τόπος
 Οἱ κραυγαῖς, ἡ ταράχη,
 Ὁ σκληρόψυχος ὁ τρόπος
 Τοῦ πολέμου, καὶ οἱ καπνοί,

33

Καὶ οἱ βρονταῖς, καὶ τὸ σκοτάδι,
 Ὅπου ἀντίσκοφτε ἡ φωτιά,
 Ἐπαράσταιναν τὸν ἄδη
 Ποῦ ἀκαρτέρειε τὰ σκυλιά.

34

Τ' ἀκαρτέρειε — Ἐφαίνοντ' ἦσκιοι
Ἄναοίθμητοι γυμνοὶ
Κόραις, γέροντες, νεανίσκοι
Βρέφη ἀκόμη εἰς τὸ βυζί.

35

Ὅλη μαύρη μυρμηγκιάζει,
Μαύρη ἢ ἐντάφια συντροφιὰ
Σὰν τὸ ῥοῦχο ποῦ σκεπάζει
Τὰ κρεβάτια τὰ στερνά.

36

Τόσοι, τόσοι ἀνταμωμένοι
Ἐπετειοῦντο ἀπὸ τὴν γῆ,
Ὅσοι εἶν' ἄδικα σφαγμένοι
Ἀπὸ τούρκικην ὀργῆ

37

Τόσα πέφτουνε τὰ θερισμένα
ἀστάχια εἰς τοὺς ἀγρούς·
Σχεδὸν ὅλα ἐκεῖα τὰ μέρη
Ἐσκεπάζοντο ἀπ' αὐτούς.

38

Κύττα χέρια ἀπελπισμένα
Πῶς θερίζουνε ζωαῖς!
Χάμου πέφτουνε κομμένα
Χέρια, πόδια, κεφαλαῖς,

39

Καὶ παλλάσκαις, καὶ σπαθία,
Μὲ ὄλοσκόρπιστα μυαλὰ

Καὶ μὲ ὀλόσχιστα κρανία
Σωθικὰ λαχταριστά,

40

Προσογὴ καμμιά δὲν κάνει
Κανείς, ὄχι, εἰς τὴν σφαγή.
Πᾶνε πάντα ἔμπρός! ὦ! φθάνει
Φθάνει, ἕως πότε οἱ σκοτωμοί;

41

Ποῖος ἀφίνει ἐκεῖ τὸν τόπο,
Πάρεξ ὅταν ξαπλωθῆ;
Δὲν αἰσθάνονται τὸν κόπο,
Καὶ λὲς κ' εἶναι εἰς τὴν ἀρχή.

42

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
Τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
Καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
Χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

43

Τῆς Κορίνθου ἰδοὺ καὶ οἱ κάμποι
Δὲν λάμπ' ἥλιος μοναχὰ
Εἰς τοὺς πλάτανους, δὲν λάμπει
Εἰς τ' ἀμπέλια, εἰς τὰ νερά.

44

Εἰς τὸν ἥσυχον αἰθέρα
Τώρα ἀθῶα δὲν ἀντηγεῖ
Τὰ λαλήματα ἢ φλογεῖρα
Τὰ βελάσματα τὸ ἀρνί.

45

Τρέχουν ἄροατα χιλιάδες
 Σὰν τὸ κῆμα εἰς τὸ γιαιλό·
 Ἄλλ' οἱ ἀνδρεῖοι παλληκαράδες
 Δὲν ψηφοῦν τὸν ἀριθμό.

Ἡ Ἱστορία

(Ἔργον Ν. Γκόζη)

46

ὦ τρακόσιοι! σκωθῆτε
 Καὶ ξανάλθετε ἔς ἐμᾶς
 Τὰ παιδιά σας θέλ' ἰδῆτε
 Πόσο μοιάζουνε μὲ σᾶς.

47

Ὅλοι ἐκεῖνοι τὰ φοβοῦνται,
 Καὶ μὲ πάτημα τυφλὸ
 Εἰς τὴν Κόρινθο ἀποκλειοῦνται,
 Κι' ὅλοι γάνονται ἀπ' ἐδῶ

48

Στέλνει ὁ ἄγγελος τοῦ ὀλέθρου
 Πεῖνα καὶ θανατικό,
 Ποῦ μὲ σχῆμα ἐνὸς σκελέθρου
 Περπατοῦν ἀντάμα οἱ δύο.

49

Καὶ πεσμένα εἰς τὰ χορτάρια
 Ἄπεθαίνανε παντοῦ
 Τὰ θλιμμένα ἀπομεινάρια
 Τῆς φυγῆς καὶ τοῦ χαμοῦ.

50

Καὶ ἐσὺ ἀθάνατη, ἐσὺ θεία
 Ποῦ ὅ,τι θέλεις ἠμπορεῖς,
 Εἰς τὸν κάμπο, Ἐλευθερία,
 Ματωμένη περπατεῖς!

51

Ἦς τὴν σκιά χειροπιασμέναις,
 Ἦς τὴν σκιά βλέπω κ' ἐγὼ
 Κρινοδάχτυλαις παρθέναις
 Ὅπου κάνουνε χορὸ·

52

Ἦς τὸν χορὸ γλυκογυρίζουν
 Ὅραϊα μάτια ἐρωτικά,
 Καὶ εἰς τὴν αὔρα κυματίζουν
 Μαῦρα δλόχρυσα μαλλιά

53

Ἡ ψυχὴ μου ἀναγαλλιάζει,
 Πῶς ὁ κόρφος καθεμιᾶς
 Γλυκοβύζαστο ἐτοιμάζει
 Γάλα ἀνδρείας· καὶ ἐλευθεριᾶς.

54

Μέσ' ἔς τὰ χόρτα ἔς τὰ λουλούδια
 Τὸ ποτῆρι δὲν βαστῶ.
 Φιλελεύθερα τραγούδια
 Σὰν τὸν Πίνδαρο ἐκφωνῶ

55

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
 Τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
 Καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
 Χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

56

Πηγες εἰς τὸ Μεσολόγγι
 Τὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ
 Μέρα ποῦ ἀνθισαν οἱ λόγγοι,
 Γιὰ τὸ τέκνο τοῦ Θεοῦ

57

Σοῦ ἦλθε ἐμπρὸς λαμποκοπῶντας
 Ἡ Θρησκεία μ' ἕνα σταυρό,
 Καὶ τὸ δάκτυλο κινῶντας
 Ὅπου ἀνεί' τὸν οὐρανὸ

58

Σ' αὐτό, ἐφώναξε, τὸ χῶμα
 Στάσου ὀλόρθη Ἐλευθεριά
 Καὶ φιλῶντάς σου τὸ στόμα
 Μπαίνει μέσ' ἔς τὴν ἐκκλησιά

59

Εἰς τὴν τράπεζα σιμώνει,
 Καὶ ᾿ς τὸ σύγνεφο τὸ ἀχνὸ
 Γύρω γύρω τῆς πυκνώνει
 Ποῦ σκορπάει τὸ θυματὸ

60

Ἄγροικαίει τὴν ψαλμωδία,
 Ὅπου ἐδίδαξεν αὐτή.
 Βλέπει τὴν φωταγωγία
 Σ' τοὺς Ἁγίους ἔμπροδς χυτή.

61

Ποιοί εἶν' αὐτοὶ ποῦ πλησιάζουν
 Μὲ πολλὴ ποδοβολή.
 Κι' ἄρωματα ἄρωματα ταράζουν;
 Ἐπετάχτηκες Ἐσὺ.

62

Ἄ! τὸ φῶς ποῦ σὲ στολιζει,
 Σὰν ἡλίου φεγγοβολή
 Καὶ μακρόθεν σπινθηρίζει
 Δέν εἶναι ὄχι ἀπὸ τὴν γῆ.

63

Λάμπιν ἔχει ὄλη φλογώδη
 Χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός·
 Φῶς τὸ χέρι φῶς τὸ πόδι,
 Κι' ὄλα γύρω σου εἶναι φῶς

64

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
 Τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
 Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
 Ποῦ μὲ βία μετράει τὴν γῆ.

65

Εἰς αὐτὴν εἶν' ἔρακουσμένο
 Δὲν νικιέσαι ἐσὺ ποτέ.
 Ὅμως, ὄχι δὲν εἶν' ἕξνο
 Καὶ τὸ πέλαγο γιὰ σέ.

66

Τὸ στοιχεῖον αὐτὸ ξαπλώνει
 Κύματα ἄπειρα εἰς τὴν γῆ,
 Μὲ τὰ ὅποια τὴν περιζώνει,
 Κ' εἶναι εἰκόνα σου λαμπρῆ

67

Μὲ βρυχίσματα σαλεύει
 Ποῦ τρομάζει ἡ ἀκοή.
 Κάθε ξύλο κινδυνεύει
 Καὶ λιμῶνα ἀναζητεῖ.

68

Φαίνεται ἔπειτα ἡ γαλήνη
 Καὶ τὸ λάμψιμο τοῦ ἡλιοῦ,
 Καὶ τὰ χρώματα ἀναδίνει
 Τοῦ γλαυκότετου οὐρανοῦ

69

Δὲ νικιέσαι, εἶν' ἔρακουσμένο,
 Ὡς τὴν ξηρὰν ἐσὺ ποτέ.
 Ὅμως, ὄχι δὲν εἶν' ἕξνο
 Καὶ τὸ πέλαγο γιὰ σέ

70

Περναῦν ἄπειρα τὰ ξάρτια.
 Καὶ σὰν λόγγος στρουμωχτὰ
 Τὰ τρεχούμενα κατάρτια,
 Τὰ ὄλοφούσκωτα πανιά.

71

Σὺ ταῖς δύναμαίς σου σπρώχνεις,
Καὶ ἀγκαλὰ δὲν εἶν' πολλαῖς,
Πολεμῶντας, ἄλλα διώχνεις,
Ἐν ἄλλῃ παίρνεις, ἄλλα καίς

72

Μὲ ἐπιθύμα νὰ τηράζῃς
Δύο μεγάλα σὲ θωροῶ
Καὶ θανάσιμον τινάζεις
Ἐναντίον τοὺς κεραινοὺς

73

Πιάνει αὐξάει, κοκκινίζει
Καὶ σηκώνει μιὰ βροντή,
Καὶ τὸ πέλαο χρωματίζει
Μὲ αἱματόχροη βαφή.

74

Πνίγοντ' ὅλοι οἱ πολεμάρχοι,
Καὶ δὲν μνέσκει ἓνα κορμὶ
Χάρου, σκιὰ τοῦ Πατριάρχου
Ποῦ σὲ πέταξαν ἐκεῖ

75

Ἐκρυσφόσμιγαν οἱ φίλοι
Μὲ τ' εἰς ἐχθροὺς τοὺς τῆ Λαμπροῦ
Καὶ τοὺς ἔτρεμαν τὰ χεῖλη
Δίνοντάς τα εἰς τὸ φιλὶ

76

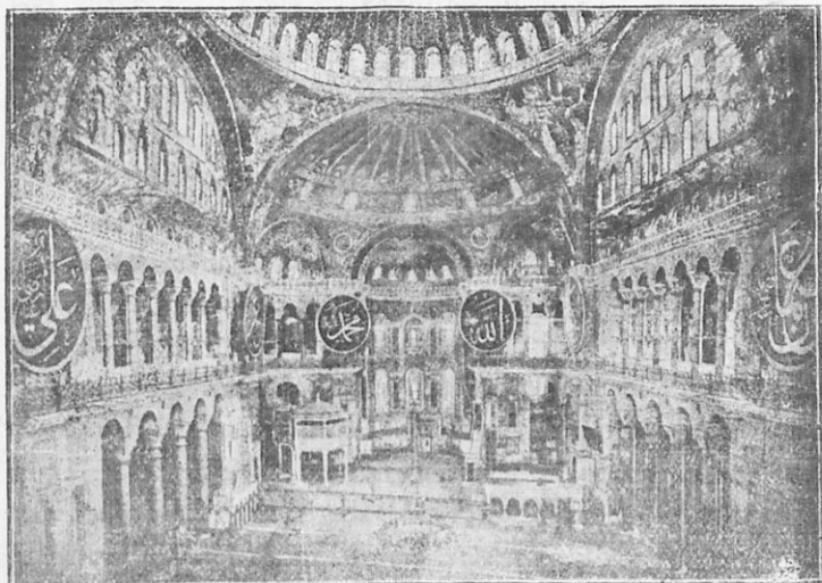
Κεῖναις ταῖς δάφναις, ποῦ ἐσκορπῆστε
Τώρα πλέον δὲν ταῖς πατεῖ,
Καὶ τὸ χέρι, ὅπου ἐφιλήστε,
Πλέον, ἄ! πλέον δὲν εὐλογεῖ.

77

Ὅλοι κλαῦστε· ἀποθαμμένος
Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας
Κλαῦστε, κλαῦστε· κρημασμένος
Ὅσαν νὰ ταγε φονηᾶς.

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Οἱ θρύλοι εἰ ὅποιοι περὺ γύρω εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν φανερώουσι τὴν κατάπληξιν ποῦ εἶχεν αἰσθανθῆ ὁ Βυζαντινὸς λαὸς ἔταν εἶδε περατωθῆν τοιοῦτον ἔργον. Τὸ ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἐπέμβασιν ὑπερφυσικῶν δυνάμεων.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅπως εἶναι σήμερον.

Διηγεῖται ἡ λαϊκὴ παράδοσις ὅτι εἰς τὸν Ἰουστινιανὸν ἐνεφανίσθη ἓνας ἄγνωστος καὶ τὸν συνεβούλευσε νὰ μὴ φοβηθῆ τὴν δαπάνην. Εἶχεν ἀρχίσει τότε νὰ κτιζεταὶ ὁ περίφημος θόλος. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔβλεπεν ἕτι αἰ δαπάναι ὑπερβαίνουσι τοὺς ὑπολογισμοὺς του, ἐνῶ ἐξ ἄλλου τὸ Κράτος εἶχεν ἀνάγκην πόρων διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἄλλας του ἀνάγκας. Ὁ ἄγνωστος ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τοῦ ὑπεσχέθη νὰ εὔρη αὐτὸς τὰ χρήματα.

Ἐζήτησε μόνον νὰ τὸν συνοδεύσῃ ἓνας ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Παλατιοῦ. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἔδωκε προσοχὴν. Ἄλλὰ τὴν ἐπομένῃν ὁ ἄγνωστος πάλιν τοῦ παρουσιάσθη καὶ ἐζήτησε μεταγωγικὰ γιὰ νὰ φέρῃ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα μεγάλα βάρη χρυσοῦ. Ἡ ὑπηρεσία τῶν Ἀνακτόρων ἐτέθη τέλος πάντων εἰς τὴν διάθεσίν του.

✓ Ὁ μυστηριώδης ἄνθρωπος παρέλαβεν 20 ἄλογα μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Αὐτοκράτορος, ὠδήγησε τὴν συνοδείαν ἐξωτῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ἔφερεν εἰς παράδοξον Παλάτι κατάφορτον ἀπὸ χρυσάφι· τὸ ὅποιον ὑψώνετο κατὰ σωρούς μέσα εἰς τὰς αἰθούσας του. Βυθίζων ἐκεῖ τὸ φτυάρι του ὁ ἄγνωστος ἐφόρτωσε τὰ εἴκοσιν ἄλογα μὲ χρυσάφι καὶ τὰ ἔστειλεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅπου εἶπεν εἰς τοὺς αὐλικοὺς ὅτι εἶναι ἠναγκασμένος νὰ μείνῃ ὀλίγον πίσω διὰ νὰ κλείσῃ τῆς πόρτες τοῦ σπιτιοῦ. Ὅταν ὁ Αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὸν θησαυρὸν ἔστειλεν ἀμέσως τοὺς ἀνθρώπους του νὰ τὸν εὔρουν καὶ νὰ τὸν φέρουν. ✓

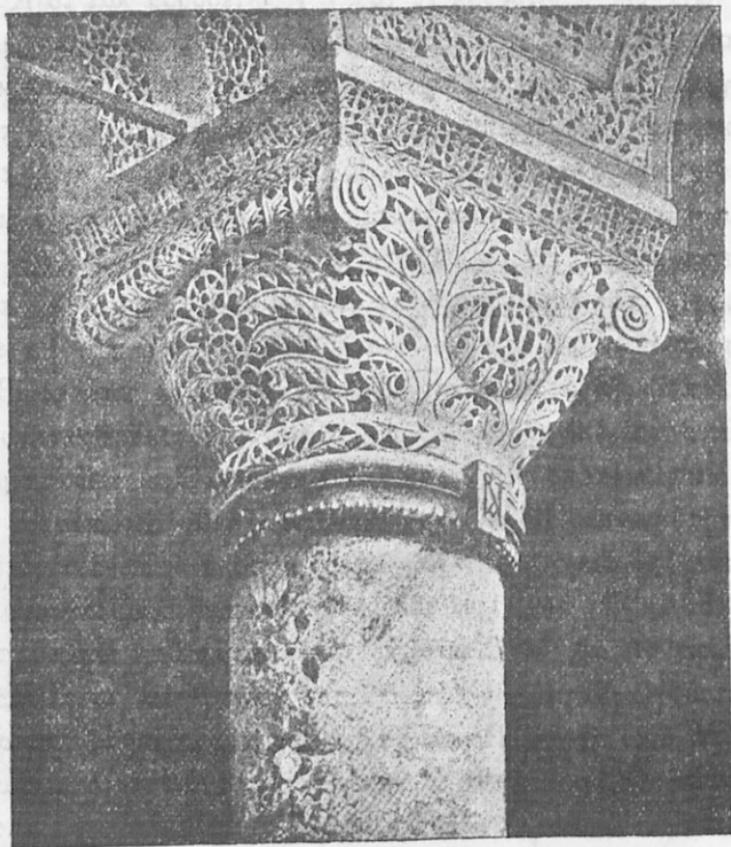
Ἐπῆγαν εἰς τὸ ἴδιον μέρος, ἀντὶ ὅμως τοῦ Παλατιοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶδαν παρὰ τὴν Ἔρημον.

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐκφράζει ἡ παράδοσις τὴν δόξαν τοῦ Αὐτοκράτορος ὁ ὅποιος μὲ ἀδάμαστον πίστιν ἔφερε τὸ ἔργον εἰς πέρας καὶ τοῦ τολμηροῦ Ἀρχιτέκτονος ποὺ τὸ συνέλαβε καὶ τὸ ἐξετέλεσε. Ἀνθέμιος ἐκ Βράλλης, καὶ ὁ Ἰσιδωρος ὁ Μιλήτου οἱ δύο ἀρχιτέκτονες τῆς Ἁγίας Σοφίας, Ἀσιατικῆς καταγωγῆς καὶ οἱ δύο, ἀνθρωπὶ τολμῆς καὶ ἐπιστήμης ἐξαιρετικῆς, ἀντίκρυσαν μὲ ἥρωισμόν τὸ πρόβλημα τοῦ θόλου καὶ κατώρθωσαν μετὰ μεγάλους μόχθους νὰ ὑψώσουν τέλος εἰς ὕψος 50 μέτρων ὑπὲρ τὴν γῆν τὸν περίφημον τροῦλλον, ἔργον τρομακτικὸν καὶ θαυμαστόν, κρεμάμενον μᾶλλον διὰ χρυσῆς ἀλύσειος ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καθὼς τὸ χαρακτηρίζει ὁ Προκόπιος, παραστηριζόμενον ἐπὶ τοῦ κτι-

ρίου. Συνετελείτο οὕτω τὸ ἀποκορύφωμα τῶν οἰκοδομικῶν ἔργων τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Διότι ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν οἰκοδόμος Αὐτοκράτωρ.

Χ Διὰ τῆς πρωτοβουλίας του, ἢ Πρωτεύουσα καὶ τὸ Κράτος τοῦ Βυζαντίου ἐπροικίσθησαν μὲ μνημεῖα, ἐκκλησίας, μοναστήρια, ἀνάκτορα, τείχη, γεφύρας, ὕδραγωγεία, θέρμας καὶ νοσοκομεῖα. Τὰ ἐρείπιά των σκορπισμένα καθ' ἑλλην τὴν ἔκτασιν τοῦ τότε Βυζαντινοῦ Κράτους, μαρτυροῦν περὶ τῆς θαυμαστῆς του ἐνεργητικότητος καὶ διατηροῦν τὸ ὄνομά του. Σήμερον ἀκόμη εἰς τὸ Ἀλγέριον, εἰς τὴν Τύνιδα, εἰς τὸ Σινᾶ, εἰς τὰς ἐρήμους χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν Ραβένναν, διατηροῦνται αἱ ἀναμνήσεις τῆς Μεγάλης ταύτης Βασιλείας. Καὶ ἐπὶ ταύτης ὑψώθη τὸ μέγιστον τῶν θρησκευτικῶν κτισμάτων τοῦ Βυζαντίου, τὸ ὁποῖον ἔδωσε τὸν θεμελιώδη τύπον τοῦ Βυζαντινοῦ ναοῦ. Ἀλλὰ πρέπει κανεὶς νὰ παραδεχθῆ διὰ τὴν πολλὴν τόλμην τοῦ ἀνθρώπου τὸ θεῖον τὴν φθονεῖ. Τὸ τόλμημα τοῦ Ἀνθεμίου καὶ τοῦ Ἰσιδώρου, ὁ τροῦλλος τῆς Ἁγίας Σοφίας κατέπεσε τὴν 7ην Μαΐου τοῦ ἔτους 558. Μεγάλη θλίψις διὰ τοῦτο ἐχύθη εἰς τὸ Βυζάντιον. Οἱ δύο ἀρχιτέκτονες τοῦ Ναοῦ εἶχαν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθάνει. Ἐπεφορτίσθη ἐν τούτοις ὁ Ἀρχιτέκτων ἀνεψιὸς τοῦ ἐνδὲς ἐξ αὐτῶν, τοῦ Ἰσιδώρου, νὰ ἀνεγείρῃ τὸν τροῦλλον. Καὶ τὸ κατώρθωσε διαρρυθμίσας ὀλίγον τὸ σχῆμα καὶ περιορίσας τὴν τόλμην τοῦ ἀρχικοῦ ἔργου, οὕτως ὥστε ἢ πῖσις νὰ εἶναι μικροτέρα. Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 562 ἐγκαινιάσθη ὁ νέος Τροῦλλος ἢ μᾶλλον ἔγειναν διὰ δευτέραν φορὰν τὰ ἐγκαινία τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐνώπιον τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Εὐκόλον εἶναι νὰ ἐννοήσωμεν τὴν χαρὰν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅταν εἶδαν τὸν Ναὸν καὶ πάλιν ἀνυψωμένον εἰς δόξαν

τοῦ Κυρίου. Βεβαίως αἱ προβλέψεις τοῦ Ἀνθεμίου καὶ τοῦ Ἰσιδώρου δὲν ἐπηλήθευσαν μέχρι τέλους. Ἡπατήθησαν ὅσον ἀφορᾷ τὴν στερεότητα τοῦ θόλου.

Κιονόκρανον τῶν μεγάλων Κιόνων

Ἄλλὰ ἡ δόξα των δὲν ἐμειώθη. Διότι, ὅπως λέγει ξένος ἐπιστήμων κρίνων τὸ κτίριον, ἔργα ταιαύτης μεγαλοτόλμου συλλήψεως δὲν εἶναι δυνατὸν ἀμέμπτως καὶ νὰ ἐκτελεσθοῦν ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν. Ἡ Ἁγία Σοφία κατ' αὐτὸν εἶναι ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα δημιουργήματα τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ κόσμου. Περισσότερον ἀπὸ ὅλην τῆς τὴν δια-

κόσμησιν ἐκπλήττει ἢ ἐλαφρότης τὴν ὅποιαν ἔδωσαν οἱ ἀρχιτέκτονες εἰς τὸν Κολοσσαῖον Ναόν. ✕

✕ Ἀπὸ τοῦ 1453 ὅπου ἡ Ἁγία Σοφία ἔγεινε Τουρκικὸν Ὑζαμί δὲν ἔχει βέβαια τὴν πρώτην τῆς λάμπιν. Τὸ «Μιχράβ» τὸ ὁποῖον δεικνύει τὴν διεύθυνσιν τῆς Μένικας, ὁ Χρυσοῦς θρόνος ὅπου λαμβάνει θέσιν ὁ Σουλτάνος, οἱ πράσινοι δίσκοι, οἱ χαραγμένοι μὲ μουσουλμανικὰ γράμματα, χονδροειδεῖς εἰς τὸ μέγα των σχῆμα καὶ ἐκτυφλωτικῶν χρωματισμοῦ, οἱ τάπητες ποῦ ἐσκέπασαν τὰς θαυμαστάς πολυχρωμίας τοῦ δαπέδου εἶναι Ἰσλαμικὴ διακόσμησις ἢ ὅποια μοιραῖως θὰ ἐπήρχετο διὰ τὴν καλύψῃ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ναοῦ.

Τὸ ἀσβεστόχρισμα, τὸ λαμπρὸν μωσαϊκὸν ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀφαιρεῖ ἓνα ἐκ τῶν κυριωτάτων στολισμάτων του. Πρέπει ὁ ἐπισκέπτης τοῦ Ναοῦ, μὲ μίαν εὐκαλον προσπάθειαν τῆς φαντασίας του νὰ ξαναφέρῃ τὸν Βυζαντινὸν διάκοσμον, νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ ἀσβεστόχρισμα ποῦ σκεπάζει τὴν λάμπιν τῶν Μωσαϊκῶν, ν' ἀνάψῃ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ν' ἀναστήσῃ τὰς θαυμασίας πομπάς, τὰς λειτουργίας, τὰς στέψεις, τὰς συνόδους καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ Ἁγία Σοφία μέχρι τῆς ἡμέρας ὅπου εἰσῆλθεν ἐκεῖ ὁ κατακτητής. >>>

Ὅταν αἱ θύραι τῆς Ἁγίας Σοφίας παρεβιάσθησαν ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς ὀρδὰς, ἓνας λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου, καθὼς λέγει ἡ παράδοσις, ἐλειτούργει ἀκόμη ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ. Εἰς τὸν καλπασμὸν τῶν ἵππων τοῦ βαρδάρου, εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κατακτητῶν, εἰς τὰς φωνὰς τοῦ τρόμου τῶν πιστῶν, ὁ Ἱερεὺς διέκοψε τὴν λειτουργίαν, ἔλαβε τὸ δισκοπότηρον μὲ τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς Μεταλήψεως καὶ μὲ σταθερὸν καὶ τελεικὸν βῆμα κατηρθύνθη πρὸς τὰ πλάγια τοῦ θυσιαστηρίου. Οἱ στρατιῶται κραδαίνοντες τὰ ξίφη των ὤρμησαν ἐναντίον

του, ἀλλὰ ὁ ἱερεὺς ἐξηφανίσθη εἰς ἓνα αἰφνίδιον ἄνοιγμα τοῦ τοίχου, ὃ ὅποιος ἔκλεισεν αὐτοστιγμῆ μετὰ τὴν ἐξαφάνισίν του. Ἐνόμισαν οἱ Τούρκοι πῶς ἦταν μυστικὴ θύρα καὶ ἔτρεξαν νὰ τὴν ἀνοίξουν. Τίποτε. Ἐίδαν τὸν τοῖχον στερεὸν καὶ συμπαγῆ. Ἀπὸ τὸν τοῖχον αὐτὸν τώρα ἀκούεται κάποτε, λέγουν, ἀόριστος ψαλμωδία. Ὁ κρυμμένος ἱερεὺς ὑποψιθυρίζει τοὺς ψαλμούς. Ὅταν ἡ Ἁγία Σοφία γείνη πάλιν χριστιανικὴ, θὰ βαδίσῃ πάλιν πρὸς τὸ ἱερόν καὶ θὰ συνεχίσῃ τὴν λειτουργίαν τὴν διακεπέσαν τὴν 29ην Μαΐου 1453.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ (1453)

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆς, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια σημαίνει κι' ἡ Ἁγία Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι, μὲ τετρακόσια σήμαντρα κι' ἑξηνταδυὸ καμπάνες, κάθε καμπάνα καὶ παμπᾶς, κάθε παμπᾶς καὶ διάκος. Ψάλλει ζερβά ὁ βασιλιάς, δεξιὰ ὁ Πατριάρχης, κι' ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμωδιὰ ἐσειόνταν αἱ κολόνες. Νὰ μποῦνε στὸ Χερουβικὸ καὶ νάβγῃ ὁ βασιλέας, φωνὴ τοὺς ἤρθε ἐξ οὐρανοῦ κι' ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα. Πάψετε τὸ Χερουβικὸ κι' ἄς χαμηλώσουν τ' Ἁγία, παμπάδες πάρτε τὰ ἱερὰ καὶ σεῖς κεριὰ σβηστῆτε, γιατί εἶνε θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλι νὰ τουρζέψῃ.

(Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν θρήνων ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες συνετάχθησαν εὐθὺς μετὰ τὴν καταστροφὴν, διακρίνονται τὰ δημοτικὰ ἄσματα, διότι μόνον ταῦτα ἐκφράζουν μὲ βαθεῖαν ἀπλότητα συναίσθημα ἐγκατεργήσεως πρὸς τὰ μεγάλα ἐθνικὰ δεινὰ καὶ βεβαίαν τὴν ἐλπίδα τοῦ δουλωθέντος γένους περὶ ἐλευθερίας καὶ ἀνορθώσεως. Εἶνε δ' ἀληθῶς ἄξιον θαυμασμοῦ ὅτι ταῦτα ἐγεννήθησαν καθ' ὄν χρόνον τὸ ἔθνος ἐφαίνετο ἀπολέσαν τὰ πάντα, πεσοῦσης τῆς Κωνσταν-

Μὰ στῆλιτε λόγο ὀτὴ φραγκιά, νάρθουνε τριά καράβια
 τόνα νὰ πάρη τὸ σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ εὐαγγέλιο,
 τὸ τρίτο, τὸ καλλίτερο, τὴν ἅγια τράπεζά μας,
 μὴ μᾶς τὴν πάρουν τὰ σκυλιὰ καὶ μᾶς τὴν μαγαρίσουν.
 Ἡ Δέσποινα ταράχτηκε, καὶ δάκρυσαν ἡ εἰκόνες.
 (Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴ πολυδακρύζης
 πάλι μὲ χρόνους μὲ καιροὺς πάλι δικὰ μας εἶναι).

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡ' ΑΔΕΡΦΙΑ.

Μὲ τὴν ὑπαχώρησι τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὸ
 Ἀϊδίνι ἢ χώρα βρέθηκε ἀνυπεράσπιστη στὰ χέρια τῶν ζει-
 μπέκων ποὺ ἀρχίσαν ἀμέσως τὸ ἔργο τους. Ἐνωμένοι γιὰ
 τὸν ἴδιο σκοπὸ νὰ σκοτώσουν ἀλύπητα ὅσους περισσοτέρους
 μποροῦσαν, δυνατοὶ σ' αὐτὴ τους τὴν ἔνωσι, θαρρεμένοι ποὺ
 δὲν βρῆκαν ἀντίστασι ριχτήκαν καὶ πέτυχαν! Κάτου ἀπ' τὰ
 καταστρεμμένα τὰ σπίτια χωστήκαν γιὰ πάντα τ' ἀδιέγητα
 βάσανα, ποὺ τράβηξαν πρὶν πεθάνουν οἰκογένειες ἐλκλῆρες.
 . . . Ἀνάμεσα σ' αὐτὴ τὴν καταστροφή βγήκε ἡ φωνὴ πῶς

ἰνιουπόλεως, καὶ οὐδαμῶθεν ὑπέφωσκέ τις ἀκτίς ἐλπίδος. Ἄλλ' ἡ μεγάλη
 συμφορὰ τοῦ ἔθνους εὐρίσκεται ἀκριβῶς εἰς τὸ μεταίχιμιον τοῦ φόβου
 καὶ τῶν ἐλπίδων, τῆς ἀπογνώσεως καὶ τῆς ἀναταρρήσεως. Διότι πρὸ ταύ-
 τῆς μὲν τὰ περὶ τοῦ μέλλοντος μαντεύματα ἦσαν ἀπαίσια, καὶ προανήγ-
 γελλον ὄλεθρον καὶ καταστροφάς, μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν ἀντίθετα ὅλος διε-
 δίδοντο, μαρτυροῦντα μεταβολὴν τοῦ φρονήματος τοῦ ἔθνους.

Ἀπὸ πολλοῦ μὲν χρόνου πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς πρωτευούσης τοῦ
 κράτους ἐφέροντο χρησιμοὶ περὶ τῆς ἐπιχειμένης καταστροφῆς, εὐθὺς
 δ' ὅμως μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐγεννήθησαν αἰσiai περὶ τῆς μελλούσης τύχης
 τοῦ ἔθνους ἐλπίδες, καὶ ἐρριζώθη ἡ πεποίθησις παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ,
 ὅτι ἀφεύκτως διὰ τῆς σπάθης θὰ ἀνακτήσῃ τὴν διὰ τῆς σπάθης ἀρπα-
 σθεῖσαν ἰπὸ τῶν ἐχθρῶν πατρικὴν κληρονομίαν).

N. ΠΟΛΙΤΗΣ

στό μοναστήρι τῶν Γαλλίδων καλογραιῶν δὲ θὰ τολμήσουν νὰ μποῦν οἱ ζεϊμπέκοι. Κι ἔτρεξε ἐκεῖ ὁ τρομαγμένος ὁ πληθυσμὸς ὅσος μπόρεσε καὶ μπῆκε στό μοναστήρι καὶ ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ κόσμου ἔπεσε τὸ πάτωμα. Σὰν οἱ ζεϊμπέκοι φανήκαν στὴν πόρτα τοῦ μοναστηριοῦ, δύο Γάλλοι χωροφύλακες ποὺ βρέθηκαν ἐκεῖ ἔβαλαν τὰ σώματά τους μπροστὰ στὴν εἴσοδο κι εἶπαν στοὺς ζεϊμπέκους πῶς μόνον σὰν περάσουν πάνω ἀπὸ τὰ πτώματά τους θὰ μποῦνε στό μοναστήρι.

Κ' οἱ ζεϊμπέκοι κυτάξανε τὴ Γαλλικὴ σιγμαία ποὺ κυμάτιζε πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ δὲν ἐπροχώρησαν. Σκότωναν μοναχὰ τοὺς Ἕλληνας ποὺ βρισκάνε στό προαύλι. Οἱ ἀξιωματικοὶ τους χώρισαν ἀπὸ τὸ πλῆθος τὶς Γαλλίδες καλογρηές, τὲς ἔστειλαν μ' ἓνα αὐτοκίνητο ἔξω ἀπὸ τὴ χώρα καὶ διατάξανε τὸν Ἑλληνικὸ πληθυσμὸ νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸ Διοικητήριον· τὸ μοναστήρι ἄρχισε νὰ καίεται κι' αὐτό.

Σπρώχονταν τώρα, σερνότανε οἱ Ἑλληνικὲς οἰκογένειες πρὸς τὸ Διοικητήριον ἐνῶ γύρου τὰ σπίτια καιόντανε. Σκουντοῦσαν καὶ πατούσανε πάνω σὲ πτώματα. Τὰ πόδια κοκκίνιζαν ἀπ' τὸ αἷμα ποὺ ἔρρεε τριγύρω. Οἱ ζεϊμπέκοι ποὺ τὶς κυκλώνανε καὶ τὶς σφίγγανε καὶ τὶς βρίζανε καὶ τὶς χτυποῦσαν σ' ὅλον τὸ δρόμο, θανάτωναν ὅποιον σταματᾶνε γ. ἀ νὰ ζητήσῃ μὲ τὴ ματιὰ τοὺς δικούς του, ποὺ τοὺς εἶχε χαμένους κι' ὅποιο παιδί σωριάζονταν ἀποκαμωμένο ἢ σταματοῦσε ζητώντας ἀπελπισμένα τὴ μάννα του. Πετοῦσαν κορμιὰ μισζώντικα στὴ χαράδρα ποὺ ἀπλώνεται κατὰ τὸ μᾶκρος τοῦ δρόμου ἐκεῖ ποὺ βρεθῆκαν ἀργότερα ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς θάμνους κι' ἀπὸ τοὺς βράχους παιδάκια κρεμάμενα ἀπὸ τὰ ροῦχα, γυναῖκες μπλεγμένες ἀπ' τὰ μαλλιὰ. Κάθε τόσο τραβοῦσαν κατὰ τὰ βουνὰ κάποιον ποὺ εἶχαν σημαδέψει γιὰ «πατριώτη» καὶ τοῦ φυλάγανε μαρτυρικὸ θάνατο, ἢ κορίτσια ποὺ

ἄρπάζανε καὶ
ποὺ ἀνώφελα
ἀντιστεκόν-
ταν.

Ὁ Ἑλ-
ληνικὸς πλη-
θυσμὸς σὰν δι-
άβηκε ὅλο τὸ
δρόμο ποὺ ὠ-
νομάστηκε «ὁ
δρόμος τοῦ
μαρτυρίου»,
βρέθηκε μπρὸς
στὴν πόρτα
τοῦ Τουρκικοῦ
Διοικητηρίου.
Τὸν διατάξανε
νὰ μπῆ καὶ
τὸν ἐκλείδω-
σαν. Ἐκεῖ με-
τρήθηκε. Μαν-
νάδες κλαῖγαν
τὰ παιδιὰ τους
κι' ἄλλες γυ-
ναῖκες τοὺς
ἄντρες τους.

Ὅσες οἰ-
κογένειες βρε-
θῆκαν ὀλόκλη-
ρες, συμμαζω-
χτήκαν κοντά,

Ἡ προσφυγοπούλα.

(Θαλείας Φλωρᾶ Καραβία)

σιωπηλές. Οἱ ζεῖμπέκοι τριγύριζαν ἀνάμεσά τους, μπῆγαν τῆ ματιὰ καταπάνου τους, τρίζαν τὰ δόντια καὶ χαμογελοῦσαν, ἐκεῖνο τὸ χαμόγελο ποὺ καὶ στὴ θύμησι ἀργότερα, ἔφερε ἀνάτριχίλα. Κι' ἀρχίσανε... ἕναν ἕναν ψάχναν ὄλον αὐτὸ τὸν αἰχμάλωτο κόσμο κι' ἀρπάζαν ὅ,τι βρῖσκαν πολῦτιμο. Διαβάζανε σ' ἕνα σημεῖωμα, σταμάτκιναν μπρὸς στοὺς ἄντρες ποὺ ἀνάφερνε τὸ σημεῖωμα καὶ μὲ τὸ χέρι τοὺς ἐκαλοῦσαν νὰ βγοῦν ἔξω. Οἱ ἄντρες βγαίνανε. Οἱ γυναῖκες τοὺς παρακολουθοῦσαν μὲ τῆ ματιὰ. Ποῦ θὰ τοὺς ἔπερναν;

Σὲ λίγο ἀντηχοῦσαν ντουφεκιές... Οἱ ἄντρες ποὺ βγήκανε ἦτανε πεθαμένοι. Καὶ τώρα οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ γνωρίζανε τί ἐσήμαινε τὸ κίλεσμα αὐτὸ μὲ τὸ χέρι. Τὸ ξέραν καὶ οἱ ἄντρες καὶ ξέρανε ποῦ θάτανε περιττὴ κά-θε ἀντίστασι.

Σηκώνονταν, χαιρετοῦσαν μὲ τῆ ματιὰ τοὺς δικούς τους, σταυροκοποῦντανε καὶ βγαίναν... Οἱ ντουφεκιές ἀντηχοῦσανε. Κλαίανε ἀπὸ μέσα οἱ χῆρες καὶ οἱ μαννάδες κ' οἱ ἄλλες γυναῖκες ποὺ εἶχαν ἀκόμη τοὺς ἄντρες τους, κλαίανε τρομαγμένες μὴν πάθουνε παρόμοια συμφορά. Κι' ὅταν ὁ φόβος τους ἀλήθευε πέφταν καὶ δέονταν στὰ πόδια τῶν φονιάδων, μὰ κείνοι τὲς σπρώχνανε καὶ γελοῦσανε.

Γνώριζαν τὲς Ἑλληνικὲς οἰκογένειες οἱ ζεῖμπέκοι.

Πολλοὶ γνώριζαν κι' Ἑλληνικά. Ξέρανε νὰ βρῖσκουν τὰ πρόσωπα ἀφοῦ διαβάζανε στὸ σημεῖωμά τους.

Φτάτανε μπρὸς τοῦ Παπακωνσταντίνου. Ἦτανε καταδικασμένα καὶ τὰ τέσσερα ἀδέρφια, γιατί ὅλα εἶχαν διακριθῆ γιὰ τὰ Ἑλληνικά τους φρονήματα. Τοὺς διατάξανε νὰ βγοῦν ἔξω.

Ἦταν ἠλικιωμένοι κι' οἱ τέσσερες. Ἀγαπημένοι ζοῦσαν ὄλοι μαζύ. Μέσα στὸ Ἀϊδίνι διακρίνονταν γιὰ τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς τους καὶ γιὰ τὸν πατριωτισμὸ τους.

Σηκώθηκαν ὄρθοι κι' οἱ τέσσερες. Ὁ μεγαλύτερος τοὺς ἔδινε θάρρος . . . Ἐπροχωρήσανε . . . Μὰ ἐκεῖ, κοντὰ στὴν πόρτα ποὺ βρέθηκαν, μιὰ γυναίκα θρηνηῶντας τοὺς ἑσταμάτησε. Ἦταν ἡ ἀδερφή τους ἠλικιωμένη κι' ἀνύπαντρη. Ζοῦσε ὄλη ἀγάπη γιὰ κείνα τ' ἀδέρφια. Δὲν ἄφηνε νὰ φύγουν τοὺς τέσσερους. Τοὺς ἀγκάλιαζε καὶ τοὺς φιλοῦσε. Καὶ σὰν οἱ ζεῖμπέκοι τὴ σπρώξανε ἔπεσε κείνη στὰ γόνατα καὶ παρακάλεσε γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἀδερφίων της. Οἱ ζεῖμπέκοι ἀρνηθῆκανε μὲ θυμὸ καὶ ξαναπαρακάλεσε κείνη νὰ τῆς ἀφήσουνε ἕνα, τοῦλάχιστο τὸ νεώτερο. Τῆς ἀρνήθηκαν κι' αὐτὸ κι' ἔκλαψε ὁ νεώτερος. « Δὲν πρέπει νὰ κλαῖς, εἶπεν ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός », κι' ἔδειξε μὲ τὴ ματιὰ στὴν ἀδερφή τὴ νέα ἀνεψιά τους, ποὺ ὄρφανή, τὴν εἶχαν αὐτοὶ ἀναθρέψει καὶ τοῦ εἶπε . . . « Κάμε ὑπομονὴ γιὰ χατῆρι της. Ἔχουμε γι' αὐτὴν ἕνα χρέος ».

Χαιρέτισε τὲς δυὸ γυναῖκες μὲ συμπονιὰ καὶ βγγῆκε μαζὺ μὲ τ' ἀδέρφια του. Στὸ προαύλι τοὺς ἀραδιάσανε . . . « Μιὰ στιγμὴ, εἶπε· ἔχουμε θρησκεία καὶ θέλουμε νὰ κίμωμε τὸ τελευταῖο χρέος μας ». Εἶχε λίγο ψωμί καὶ ζήτησε λίγο νερό . . . Εἶπε μερικὲς προσευχὲς, ἔδωσε στ' ἀδέρφια του ψωμί καὶ νερὸ γιὰ νὰ μεταλάβουν, ἀφοῦ δὲν ἦταν ἐκεῖ κανένας παπάς κι' ὕστερα ἔπιε κι' αὐτός. Εἶπε στ' ἀδέρφια του. « Ἄς ἤμαστε χαρούμενοι ποὺ τὸ αἷμα μας χύνεται γιὰ νὰ ἐξαγοραστῇ ἡ λευτεριά τῶν ἀδερφῶν μας. Ἴσως νὰ εἴμαστε ἐμεῖς τὰ τελευταῖα θύματα ». Καὶ μπρὸς στὰ τέσσερα ἀδέρφια οἱ Τοῦρκοι ἀδειάσανε τὰ ντουφέκια καὶ τὰ κορμιά σωριαστήκανε.

ΕΛΕΝΗ ΘΕΟΤΟΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΚΥΡ ΒΟΡΗΑ

Ὁ κύρ Βορηᾶς παράγγειλεν οὔλω τῶν καρabiῶνε.
 «Καράβια π' ἀρμενίζετε, κάτεργα πού κινᾶτε,
 ἐμπᾶτε ἴστα λιμάνια σας, γιατί θὲ νὰ φυσήξω, [σοῦλες,
 ν' ἀσπρίσω κάμπους καὶ βουνά, νὰ κρουῶσω κρουαῖς βρου-
 κι' ὅσα βρω μεσοπέλαγος, στεργιᾶς θὲ νὰ τὰ ρήξω».
 Κι' ὅσα καράβια τ' ἄκουσαν, ὅλα λιμάνι πιάνουν,
 τοῦ κύρ Ἀντριᾶ τὸ κάτεργο μέσα βαθιά ἀρμενίζει
 «Δὲν σὲ φοβοῦμαι κύρ Βορηᾶ, φυσήσης δὲ φυσήσης,
 τί ἔχω καράβι ἀπὸ καρῶ καὶ τὰ κουπιὰ πυξάρι,
 ἔχω κι' ἀντέναις προύντζιναις κι' ἀτσάλενα κατάρτια,
 ἔχω πανιὰ μεταξωτά, τῆς Προύσας τὸ μετάξι,
 ἔχω καὶ καρabόσκoiνα ἀπὸ ξανθῆς μαλλάκια,
 κ' ἔχω καὶ ναύτας διαλεκτούς, ὅλο ἄντρες τοῦ πολέμου
 κ' ἔχω κ' ἕνα ναυτόπουλο, πού τοὺς καιροὺς γνωρίζει,
 κ' ἐκεῖ πού στήσω μὴ φορᾶ τὴν πλώρη δὲ γυρίζω».
 «Ἀνέβια βρὲ ναυτόπουλο ἴστο μεσιανὸ κατάρτι
 γιὰ νὰ διαλέξης τὸν καιρὸ, νὰ ἰδῆς γιὰ τὸν ἄερα».
 Παιζογελῶντα ἀνέβαινε, κλαίοντας κατεβαίν. ι.
 «Τὸ τί εἶδες, βρὲ ναυτόπουλο, αὐτοῦ ψηλά πού πῆγες;
 εἶδα τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τ' ἄστρα ματωμένα,
 εἶδα τὴ μύορα πού ἄστραψε καὶ τὸ φεγγάρι ἐχάθη,

Τὸ τραγοῦδι τοῦ κύρ Βορηᾶ εἶναι κατ' ἀλήθειαν μοιρολόγι καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις λέγεται εἰς τὰ μνημόσυνα ναυαγησάντων ναυτικῶν. Φέρονται τρεῖς τύποι αὐτοῦ. Κατὰ τὸν πρῶτον, ὁ Βορηᾶς βυθίζει πλοῖον ἀψηφισαν τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ, κατὰ τὸν δεῦτερον, βυθίζει πλοῖον, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινεν Ἑβραῖος εὐχρηθεὶς νὰ γίνῃ χριστιανός, ἀλλὰ μετανοήσας καὶ ἐμμεΐνας εἰς τὴν θρησκείαν του, ὅτε ἐνόμισεν ὅτι ἀπέφυγε τὸν κίνδυνον τοῦ ναυαγίου καὶ κατὰ τὸν τρίτον, ἐπιχωριάζοντα ἐν Κρήτῃ καὶ Καρπάθῳ, τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ Βορηᾶ βοσκὸς περιφρονήσας αὐτόν.

(Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ)

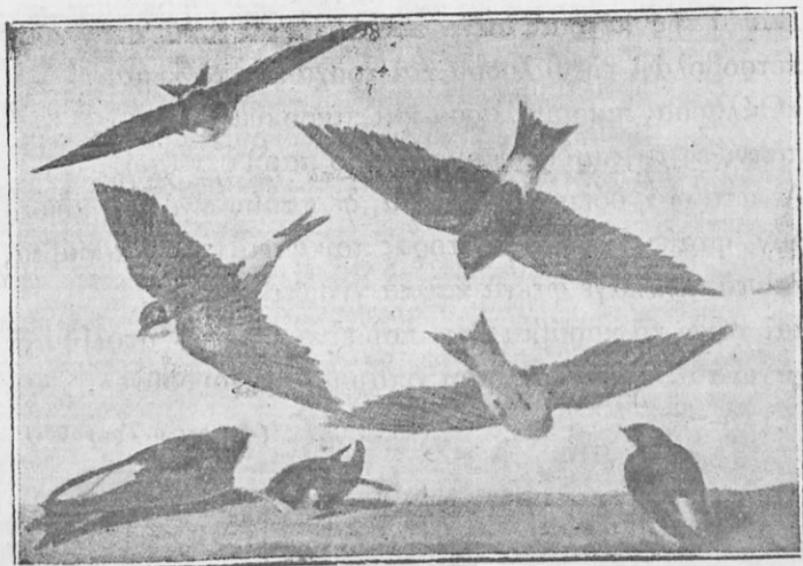
καὶ ὅστις Ἀττάλειας τὰ βουνὰ ἀστραχαλάζι πέφτει».
 Ὡστε νὰ εἰπῆ, νὰ καλοεἰπῆ, νὰ καλοκουβεντιάσῃ,
 βαρεῖα φουρτούνα πλάκωσε καὶ τὸ τιμόνι τρίζει,
 ἀσπρογουαλίξει ἡ θάλασσα, σιουρίζουν τὰ κατάρτια,
 σκώνονται κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι,
 σπηλιάδα τοῦρθε ἀπὸ τὴ μιὰ, σπηλιάδα ἀπὸ τὴν ἄλλη
 σπηλιάδα ἀπὸ τὰ πλάγια του κ' ἐξεσανίδωσε του.
 Γιόμισε ἡ θάλασσα πανιά, τὸ κῦμα παλληκάρια,
 καὶ τὸ μικρὸ ναυτόπουλο σαράντα μίλλια πάγει.
 Ὅλαις οἱ μάννους κλαίγανε κ' ὅλαις παρηγοριοῦνται
 μὰ μιὰ μάννα ἐνοῦ παιδιοῦ παρηγοριὰ δὲν ἔχει.
 Βάνει τῆς πέτραις ὅστην ποδιά, τὰ τσόχαλα ὅστων κόρφο
 πετροβολαίει τὴ θάλασσα καὶ τροχαλαίει τὸ κῦμα.
 «Θάλασσα, πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα,
 πῶπνιξες τὸ παιδάκι μου π' ἄλλο παιδί δὲν ἔχω.
 Δὲ φταίω ἢ δόλια ἢ θάλασσα, δὲ φταίω ἐγὼ τὸ κῦμα
 μόν' φταίει ὁ πρωτομάστορας ποὺ φτειάνει τὰ καράβια,
 καὶ τὰ πελέκαγε φτενὰ καὶ τὰ γυρίζει ὁ ἀέρας,
 καὶ χάνω τὰ καράβια μου ποὺ εἶναι δικὰ μ' στολίδια,
 χάνω τὰ παλληκάρια μου, ὅπου μὲ τραγουδοῦνε».

(Δημοτικὸ Τραγοῦδι)

ΟΙ ΦΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τ' ἀποδημητικὰ πουλιὰ.

Νομίζω ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον (καὶ ὄχι μόνον δι' ἐμέ), διατί, ἐν ᾧ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ ζοῦν καὶ ν' ἀποθνήσκουν, ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους Ἠπείρους, τὰ περισσότερα πουλιὰ δὲν ἔμποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνο (ἢ μᾶλλον δύο φορές τὸ χρόνο) τὰ ἐναέρια αὐτὰ ταξείδια πολλῶν χιλιάδων μιλίων.

Τὰ χελιδόνια

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητη ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι

ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασίαν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα τὴν μέσην καὶ ἄλλα τὴν βορείαν.

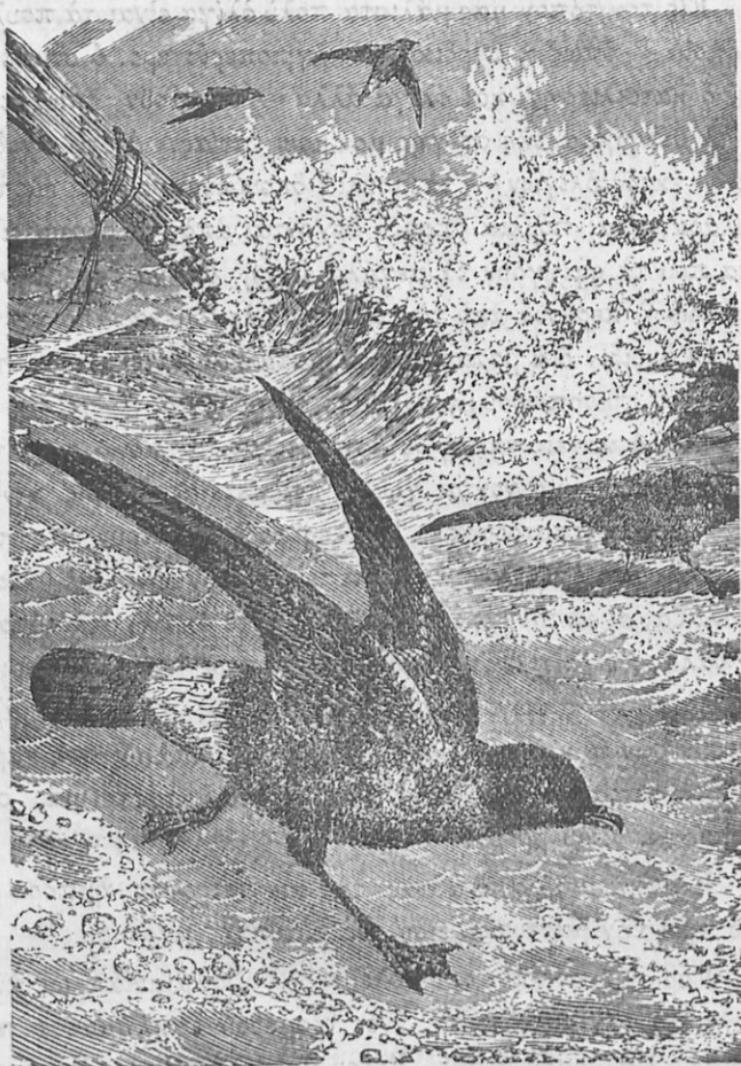
Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιὰ τὰ ἐποῖα — ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιλιέρης, καὶ ὀλίγα ἄλλα — ἐκτιμοῦν ὅπως πρέπει τὰ θέλγητρα τῆς στέγης μονίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα — ἐκτὸς ὀλίγων — τὰ πουλιὰ ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιὰ ὅπου ἢ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα πού τὰ σφγγουν τὰ μεγάλα φύχη διὰ νὰ ξεχειμωνιάζουσι ἐδῶ ἢ περνοῦσι ἀπὸ τὸν τόπον μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν ἀνοιξιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιον.

Ἄλλὰ κανεὶς νὰ μὴ νομίση ὅτι τὰ ταξείδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπετείας, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὰς φορὰς πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίδουν συνολικὸν θάνατον ἢ χάλαζα, οἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν, καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους πού τὰ περιδινοῦσι μέσα εἰς σίφωνα καὶ τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὰν πυκνὸ σύννεφον, ἐξηντλημένα, ἀπάνω στὰ καράβια, στῆς κεραταῖς των, στῆς κόφαις, στὸ κατάστρωμα, στὰ ταμπόκια, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἤμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου, ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Σαλαμινία» ὡς ἀνακριτῆς διὰ τὴν καταδίωξιν ἑνὸς τρομεροῦ ἐγκλήματος πειρατείας. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρῶτῃ τῆς 31ης Αὐγούστου, ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμουν ἐπάνω εἰς τὴν γέφυρα ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελεύστη νὰ πα-

ρατηρῆ με προσοχὴ τῇ θάλασσα ἔμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας, καί, ἀφοῦ ἐκύτταξε καλὰ, μοῦ εἶπε.

Θαλασσοδρόμος τρέχων ἐπὶ τῶν κυμάτων

—Περίεργο. Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετῇ ἔκτασι εἶναι κίτρινη, σὰν νὰ εἶναι στρωμένη με ψάθαις.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρτύκια, ὅπου ἔπλεον. Ἐρριψαν κουβάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σήψις των καὶ ἀνέδιδον τρομερῇ δυσωσμία ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν ποῦ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθημεν ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι ὅλην τὴν νύκτα ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲ ἀτελείωτη βροχή.

Ἄλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλείτερο μυστήριον τῆς φύσεως εἰς αὐτὸν τὸν ὀργανισμόν τῶν ἀποδημιῶν τοῦ φτερωτοῦ κόσμου, δὲν εἶναι τόσοσιν τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμὸ οἱ μικροσκοπικοὶ ταξειδιῶτες τοῦ ἀέρος ὅπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφὰς ὑπερόριοι, καὶ σχίζουσι τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, αὐτὰ τὰ πουλάκια, τόσοσιν πολλῶν εἰδῶν καὶ χρωμάτων, ὅπου ἀπὸ τὸν Αὐγούστο ἕως τὸν Ὀκτώβριον πετοῦν στὸν τόπον μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια ἢ ἄλλα, ὅχι μεγαλείτερα, τὴν ἐποχὴν τοῦ χειμῶνος ἔμφυχα μικρὰ λουλουδάκια ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἡ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μία ἀνασανιὰ ἐλαφρῇ ἀέρος διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξειδεύουν ὁ δρυκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης, καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρῦδι, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνα τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, ποῦ μυτιάζουσι τὰ ἀγκάθια μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουσι σὰν πεταλουδίτσες μὲ πούπουλα, ἄθρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτὰ, χαριτωμένα μικρὰ στολιδία τῶν πρασίνων κλαδιῶν ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἐλαφροφύσημα — λουλούδια καὶ αὐτὰ, ἐπάνω στὰ λουλούδια — καὶ αὐτὰ διασχίζουσι Ἡπειρούς καὶ περνοῦσι ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφο-

βούνια, καὶ ἀπὸ τῆ βοῇ μανιωμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα
 πελάγη μὲ δλόμαυρο οὐρανὸ καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τῆ λάμψη
 τῶν ἀστραπῶν γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρό-
 μου ὅπου τοὺς δείχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, ματάκια
 σὰν ψηλαῖς χαντρίτσαις, τὸ ἔνστικτον!

M. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ο ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΣ

Σὰν πῆγε στὴν Ἀμερικὴ
 ἐγύριζεν ὁ νοῦς του πίσω
 καθημερὴν καὶ Κυριακῇ.

Σὰν ἄρχιζε νὰ γράψῃ γράμμα
 « καλή μου μάνα κι' ἀδελφή »
 ἐκεῖ τὸν ἔπιανε τὸ κλάμα.

Ἐπέρασε καιρὸς πολὺς
 στὰ ξένα ἀσπρίσαν τὰ μαλιά του
 γυρίζει πίσω παραλῆς.

Τὰ πλούτη εἶναι περισσὰ
 ἔφερε γοῦνες καὶ ρολόγια
 ἔχει τὰ δόντια του χρυσᾶ.

Πηγαίνει στὸ σπιτάκι ἴσια
 ἢ μάνα του... ἢ ἀδελφή;
 Εἶναι κι' οἱ δυὸ στὰ κυπαρίσσια.

Ἄς ξαναζοῦσαν μιὰ βραδιά
 — κι' ἄς ἦτανε καὶ στ' ὄνειρό του —
 Θάδινε ὀλάκερο τὸ βιό του.

Z. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ

Κατὰ τίς ὀχτῶ ἄρχισαν νὰ φαίνονται ἀπὸ τὰ Στενὰ πυ-
ννοὶ καπνοί, σὰ νὰ βγαίνανε ἀπὸ πλοῖα μαζεμένα καὶ πολλὰ.
Ὁ ἀνθυποπλοίαρχος τῆς ὑπηρεσίας ἀνέβηκε στὸ πρωραῖο
θωράκιο¹ τοῦ Ἀβέρωφ γιὰ νὰ παρατηρήσῃ μὲ τὸ διαστημό-
μετρο² τοὺς καπνοὺς.

Κάτω στὴ γέφυρα³ περιμένανε μὲ ἀνυπομονησίᾳ. Καὶ
σὲ λίγο ἀκούστηκε βαθεῖα καὶ δυνατὴ ἢ φωνὴ τοῦ ἀξιω-
ματικοῦ :

— Πρόκειται πραγματικῶς περὶ πολεμικῶν πλοίων.
Πιθανώτατα νὰ εἶνε ἐχθρός.

Δυνατὸ ρίγος πέρασε ἀπ' ὄλων τὰ σώματα, ρίγος δύ-
σκολο νὰ περιγραφῆ καὶ νὰ ζωγραφιστῆ. Ὁ ἀγγελιοφόρος
τῆς γέφυρας στάθηκε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸ Ναύαρχο Κουντου-
ριώτη στὸ διαμέρισμά του, καὶ σὲ λίγο φάνηκε ὁ Ναύαρχος
γελαστός, χαρούμενος καὶ λάμποντας ἀπὸ κάποιο πόθο ἢ
ἐλπίδα.

Μερικοὶ ναῦται στὸ ἐπίστεγο⁴ ποῦ τὸν εἶδανε νὰ περνᾷ.
εἶπανε χωρὶς νὰ ξέρουν τίποτα γιὰ τοὺς ὑποπτους καπνοὺς :

— Ὁ Ναύαρχος γελά. Ἐξάπαντος θὰ φάνηκε ἡ ἀρμάδα.

Καὶ τρέξανε κατὰ τὴ γέφυρα νὰ μάθουν ὅ,τι μποροῦσαν.

Ὅταν ὁ Ναύαρχος πέρασε ν' ἀνέβῃ τὴ γέφυρα, ἔρριξε
γιὰ μιὰ στιγμὴ τὰ μάτια του μὲ τὰ κιάλια κατὰ τὴ
λουρίδα τῶν Στενῶν. Διέκρινε καλὰ τοὺς καπνοὺς τοῦ ἐχ-
θροῦ ποῦ ἔβγαινε ἀπὸ τὴ φωλιά του, κι' ἔκαμε τὸ σημεῖο
τοῦ σταυροῦ εὐχαριστῶντας τὸ Θεὸ γιὰ κεῖνο ποῦ τοῦστελνε
ἐπὶ τέλους.

1. Πρωραῖο θωράκιο = Μέρος γιὰ νὰ παρατηροῦν ἐπάνω στὸ κατάρτι.

2. Διαστημόμετρα Μηχανήματα ποῦ μετροῦν τὴν ἀπόστασι.

3. Γέφυρα. = Τὸ μέρος ποῦ μένει ὁ κυβερνήτης.

4. Ἐπίστεγον = Ἐπάνω μέρος τοῦ πλοίου.

Τὴν ἴδια στιγμή οἱ ἄνδρες ταχυβόλων τοῦ ἐπιστέγου τὸν ἀκούσανε νὰ πῆ πλημμυρισμένος ἀπὸ χαρά.

— Ἔλα, Παναγιά μου! ἔλα, Παναγιά μου!

Ἀπὸ τὸ πλήρωμα τὸ ἀπασχολημένο στὶς συνηθισμένες πρωϊνὲς ὑπηρεσίες τοῦ καθαρισμοῦ, πολὺ λίγοι ἀκόμη εἶχανε ἀντιληφθῆ τοὺς καπνοὺς καὶ τὸ χορὸ τῆς φωτιάς ποῦ κρύθανε. Καὶ στή γέφυρα ὅμως βασιλευε ὁ δισταγμὸς καὶ ἡ ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἐθνικότητα τῶν πολεμικῶν γιατί ὡς τὴν ὥρα ἐκεῖνη σχεδὸν τίποτε ἄλλο δὲν διεκρινόταν ἔξω ἀπὸ τοὺς πυκνοὺς καὶ θολοὺς καπνοὺς των.

— Δὲν ξέρουμε καλὰ ἀκόμη, εἶπε κάποτε μὲ δισταγμὸ ὁ Ναύαρχος Κουντουριώτης στοὺς ἀξιωματικούς του, ἂν εἶνε ὁ Τουρκικὸς στόλος ἢ τὰ πολεμικὰ τῶν Δυνάμεων, ποῦ ἄφησαν τὴν Κωνσταντινούπολη.

Ὁ ἀποχαιρεισμὸς τοῦ Ἀβέρωφ ἀπεπλέοντος

Ἄλλὰ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ ἀπὸ τὸ θωράκιο ἀκούστηκε πάλι δυνατὴ δίνοντας φτερὰ στὴν ἐλπίδα καὶ διώχνοντας κάθε ἀμφιβολία.

— Κύριε Ναύαρχε, τὰ πλοῖα φαίνονται ἐχθρικά. Κάθε ἀμφιβολία ἔσθυρε καὶ περνοῦσε.

Ὁ ἐχθρικός στόλος εἶχε διαλέξει τὴν ἡμέρα νὰ βγῆ. Ἔτσι ὅπως φαινόντανε τὰ καράβια του, μέσ' ἀπ' τὰ τηλεσκοπία τῶν Ἑλληνικῶν πολεμικῶν, τυλιγμένα στὸ σταχτι δμίχλιασμα τῆς θάλασσας καὶ στοὺς δικούς της καπνοὺς μοιάζανε μ' ἀδέρφια καράβια ποὺ βγαίνανε σὰ γιὰ κάποια ἐκδρομὴ. Ἦτανε ὁμορφα σὰ μάτια, μὰ φοβερὰ στὴ ψυχὴ. Ὁ Ναύαρχος Κουντουριώτης γιομάτος ἀπὸ χαρὰ, βημάτιζε ἀσυνήθιστα στὴ γέφυρα. Μπροστά του οἱ οἰακισταὶ στέλνανε σήματα στ' ἄλλα πλοῖα καὶ δυσκολεύανε τὸ προπάτημά του. Ἔτσι σὲ μιὰ στιγμὴ τοὺς φώναξε :

— Τί πετιέστε μπροστά μου καὶ μοὺ κόβετε τὸν ἀέρα !

Ἦθελε τὴν ἐλευθερίαν τὴν κίνησή του ἀπόλυτη καὶ μεγάλη κι' ἤθελε ἀδέσμευτος νὰ περιλάβῃ ὅλον τὸν πόντον μὲ τὸ βλέμμα του.

Ἦστερα ἡ χαρὰ του τοῦφερε μιὰ ἐξαιρετικὴ ὄρεξη γιὰ ἀστεῖα μὲ τοὺς ἀξιωματικούς.

Τὸν ἴδιο καιρὸ ὁ ἀσύρματος τοῦ Ἀβέρωφ ἔστειλε στ' ἀντιτορπιλικὰ τῆς περιπολίας τὸ σῆμα : Ε. Χ. σῆμα τῆς ἐξόδου τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ἴδια εἰδοποίησις ἔγινε μὲ γενικὸ σῆμα καὶ στὰ τρία θωρηκτὰ καὶ τέσσερα ἀνιχνευτικὰ ποὺ συνώδευαν τὸν Ἀβέρωφ.

Κοντὰ καὶ ξέμακρα κατὰ τὸ Κάβο τοῦ Ἐηροῦ, κατὰ τὴν Τένεδο, κάτω στὸν Κέφαλο βαπόρια φορτηγὰ, σοβαρὰ στὸ ὕψος καὶ στὴ παράσταση, ἀνεμίζανε ἀνύποπτα γιὰ τὸ στόμιο . . . τῶν Στενῶν . . .

Ἀπὸ τίς 8.20' μέχρι τῆς 9 δοθήκανε μεταξὺ τοῦ Ἀβέρωφ καὶ τῶν ἀντιτορπιλικῶν τῆς περιπολίας τηλεγραφήματα.

« 8.25' Ἀβέρωφ πρὸς τὴν Νέαν Γενεὰ-ἀρχηγίδα τῶν ἀντιτορπιλικῶν. Ἐχθρός, ἐλάτε πλησίον μας.

8.26' Ἀβέρωφ πρὸς τὰ πλοῖα μοίρας.

«*Ἐλθετε πρὸς συνάντησίν μας. Ἀμέσως πρὸς συνάντησίν μας.*

—*Ἐχθρὸς εὐρίσκεται ἔξωθεν εἰσόδου Δαρδανελλίων καὶ ἐξέρχεται.*

—*Ἐλθετε πρὸς συνάντησίν μας. Ἀρχηγός.*».

Αὐτὰ ἦτανε τὰ πρῶτα τηλεγραφήματα.

Τὴν εἶδησιν ὅμως ἔφερε σὲ λίγο καὶ τὸ ἀντιτορπιλικὸ «*Βέλος*». Περιπολοῦσε μπρὸς στὰ Στενὰ καὶ φάνηκε νὰρχεται ὀλοταχῶς καὶ μὲ σηκωμένα ἀπὸ μακρὰ τὰ σήματα¹.

«*Τὰ ἐμφανισθέντα πλοῖα εἶναι ἐχθρικά.*».

Ὁ Ναύαρχος ἤρεμος καὶ δυνατὸς στὴ γαλήνη του σημείωσε διαστικὰ τὸ σῆμα αὐτό, γιὰ τὰ πλοῖα τοῦ στόλου.

«*Μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ δικαίου πλέω μεθ' ὀρμῆς ἀκαθέκτου καὶ μὲ πεποίθησιν τῆς νίκης ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τοῦ γένους.*
ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ».

Τὸ σῆμα αὐτὸ ἔμεινε ἀπὸ τότε ἱστορικόν. Μέσα στὰ λόγια καὶ τὴν ἐννοιά του διέκρινε μαζί μὲ τὴν φυλετικὴ ἔχθρα γιὰ τοὺς Τούρκους ποὺ κληρονόμησε τὸ αἷμα τοῦ Κουντουριώτη ἀπὸ τὴν γενιά του.

Ἦστερα ἄρχισε ἡ σάλπιγγα νὰ χτυπᾷ τὴ πολεμικὴ ἔγερση, τὴν ἐτοιμασίαν, δηλαδή, τοῦ πλοίου νὰ δεχθῆ τὸν ἐχθρόν. Οἱ ἤχοι τῆς σάλπιγγας γλήγοροι πεταχτοί, θριαμβευτικοί, σκορπιζότανε σὲ κάθε διεύθυνση τοῦ πλοίου καὶ σηκῶνανε τὴ χαρὰ, τὴν ἐκπληξή, τὴν ταραχή, τὴν ἐλπίδα.

Κάποια βοή, ἓνα εἶδος θύελλας ἐτοιμῆς νὰ ξεσπᾷ, σηκώθηκε τότε καὶ συνεπῆρε τὴν ναυαρχίδα. Ἄλλοι εἶχανε ἀκούσῃ τὴν ἐξοδὸ του. Ὅλοι ὅμως τρέχανε στὴ θέσῃ τους

1. *Μὲ σηκωμένα τὰ σήματα* = Μικρὰ σημαῖα διὰ συνεννόησιν.

πρόθυμοι καὶ γλήγοροι στὸ σάλπισμα καὶ στὴ μεγάλη διαταγή του.

Κάθε ἄνδρας στὴ θέση του, καὶ κάθε θέση γιὰ κάθε ἄνδρα. Θυρίδες καὶ ἔξοδοι κλειστήκανε, καὶ ἡ ζωὴ μέσα στὸ σκάφος σ' ἔλη της τὴν ἔνταση πῶς νὰ κάμῃ τὸ καράβι πιὸ ἀπρόσβλητο καὶ πιὸ δλέθριο στὸν ἐχθρό.

Τὰ πυροβόλα ἀρχίσανε νὰ κινοῦνται δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἀπάνω καὶ κάτω. Σωλήνες γιὰ τὴν πυρκαϊὰ στρωθήκανε στὸ κατάστρωμα. Διαστημόμετρα δοκιμαζότανε. Νοσοκόμοι τρέχανε παντοῦ μοιράζοντας ἐπιδέσμους μέσα σὲ μικρὰ δέματα.

Πύργοι, κανόνια, σκοπευτικὰ μηχανήματα, φορεῖα, σωλήνες τορπιλοβλητικοί, νοσοκομεῖο, ἀποθήκες καὶ πυροσβεστικὴ ὑπηρεσία ἔλα ἦσαν σὲ κίνηση καὶ σὲ ἔνταση ποὺ προκαλοῦσε τὸν πυρετὸ καὶ τὸν τρόμο.

Οἱ πυροβολητὲς ἀνέβαιναν στοὺς πύργους τους, οἱ μηχανικοὶ καὶ οἱ θερμαστὲς κατέβαιναν στὶς θέσεις τους, οἱ ἄνθρωποι τῶν πυριτιδαποθηκῶν χανότανε στὰ βαθειὰ διαμερίσματά τους. Ἄλλοι τρέχανε νὰ κλείσουνε τὰ στεγανά¹, ἄλλοι πετούσανε στὴ θάλασσα καθ' εὐφλεκτὴ ὕλη. Λίγα λόγια καὶ δουλειὰ πολλή. Ὁ καθένας γινότανε ἑκατό, καὶ τοῦ καθενὸς τὰ χέρια τὸ ὄργανο γινότανε ἄλλα ἑκατό.

Σφιξίματα τῶν χεριῶν καὶ χαιρετισμοὶ ἀλλάζοταν ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ, καὶ λόγια παρόμοια ἀκούοτανε κεῖνες τὶς στιγμὲς ποὺ ὁ καθένας τραβοῦσε στὴ θέση του.

— Ἐχε γειά, ἔχε γειά.

— Γειά σας παιδιά, γειά σας.

— Μὲ τὸ καλὸ νὰ ξαναἰδοθοῦμε νικητὲς.

— Ζωντανοὶ δῶ κάτω πεθαμένοι στὸν ἄλλο κόσμο.

1. Στεγανά = Διαμερίσματα εἰς τὸ κύτος τοῦ πλοίου.

III

Στὴν παράταξη τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου γίνηκε τότε μιὰ ἀλλαγὴ κανονικῆ. Τ' ἀνιχνευτικὰ¹ ἀπομικρυνθήκανε περισσότερο ἀπὸ χίλια μέτρα ἀπὸ τὰ θωρηκτά, κι' ὁ Ἀβέρωφ δυνάμωσε τὸ δρόμο του αὐξάνοντας τὴν ἀπόσταση ποῦ τὸν χώριζε ἀπὸ τὰ ἄλλα τρία θωρηκτά.

Μέσα στοὺς πύργους τῶν κανονιῶν τῶν 19 καὶ 23 βασίλευεν ὁ πυρετός.

Ὁ ἀρχηγὸς ἀξιωματικὸς τοῦ κάθε πύργου διέταξε:

— Προσοχή!

Κ' οἱ ἄνδρες στεκότανε σὲ προσοχή, καὶ σὲ δύο γραμμὲς πίσω ἀπὸ τὰ πυροβόλα.

Ἄλλο παράγγελμα ἀμέσως τοῦ ἀξιωματικοῦ:

— Ἀριθμήσατε!

Κι' ἀρχίζανε καὶ τῶν δύο πυροβόλων οἱ ἄνδρες ν' ἀριθμοῦν στὸν ἴδιο καιρό:

— Ἐνα—ἕνα—Δύο—δύο—Τρία—τρία. Ὡς τὸ ὀχτώ.

Ὁ ἀριθμὸς ἕνας, γεμιστῆς τοῦ κανονιοῦ, ἔδινεν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀρίθμηση ἀναφορά. Ἐφερνε τὸ χέρι του στὸ πηλίκιο, χαιρετοῦσε τὸν ἀξιωματικὸ, κι' ἔλεγε ἕνα ζωηρὸ καὶ υπερήφανο.

— Παρόντες ἅπαντες!

Κανένας δὲν ἦτανε ἀπών.

Ὁ ἀξιωματικὸς καθισμένος στὴ σκοπιά του, ἀνάμεσα στὰ δυὸ κανόνια ἀντιχαιρετοῦσε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ἄκουε τὴν ἀναφορὰ καὶ παράγγελλεν.

— Εἰς τὰς θέσεις σας.

Τὴν ἴδια στιγμή ὅλοι βρισκότανε κοντὰ στὰ μηχανή-

1. Ἀνιχνευτικὰ = Πλοῖα πολεμικὰ ποῦ ἐρευνοῦν γιὰ τὸν ἐχθρό.

ματά τους. Ὁ γεμιστής πίσω ἀπὸ τὸ κανόνι, ὁ ἄλλος στὸν ἀνεγκυστήρα¹ ὁ τρίτος στὸ κλειστόν², ὁ τέταρτος στὸν ἀναβολέα³, ὁ πέμπτος μὲ τὴν πέτσινη ζώνη μὲ τὴ θήκη ποῦ εἶχε τὰ καψούλια τῆς μπαρούτης ἕτοιμος νὰ προσφέρῃ τίς ὑπηρεσίες του.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ πυρός, ἔδινε διαρκῶς οδηγίες πρὸς τοὺς πύργους.

Ἵστερα ἀπὸ τὴ τελειωτικὴ αὐτὴ ἐτοιμασία τοῦ κάθε πύργου, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀξιωματικὸς εἰδοποιοῦσε τὸν Διευθυντὴ τοῦ πυρός μὲ τὸ τηλέφωνο κατὰ μικρὰ διαλείμματα :

— Πέμπτος πύργος ἕτοιμος . . . Πρῶτος πύργος ἕτοιμος . . . Τέταρτος πύργος ἕτοιμος. Ὅλη αὐτὴ ἡ κίνηση τῆς λειτουργίας καὶ τῶν δοκιμασιῶν τῆς ἐτοιμασίας εἶχε βαστάξει τέσσερα λεπτά.

Κι' ὅξω ἀπὸ τοὺς πύργους, φάνηκε τότε γελαστός, καλὸς καὶ ὠραίος ὁ Ναύαρχος Κουντουριώτης. Ἔκανε τὴ τελευταία ἐπιθεώρηση στὸ πλοῖο καὶ ἤθελε νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ὅλα ἦτανε στὴν ἐντέλεια καὶ ἕτοιμα. Τὸ βλέμμα του φωτιζότανε ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ του χαρὰ, καὶ τὸ βῆμα του φαινόταν γλήγορο καὶ ἀνάλαφρο, σὰν ἀνθρώπου ποῦ δὲν πατοῦσε στὴ γῆ.

«Γενναιότητα καὶ ψυχραιμία καὶ πίστι στὸν Θεὸ» ἔλεγε στὴν ἐπίσκεψή του ἀπὸ τοὺς περισσότερους πύργους. Ὁ Θεὸς εἶνε μαζί μας κι' ἕνα Ἔθνος μὲ τὴ πεποίθησιν στὸ Θεὸ πάντα νικᾷ.

Μέσα στοὺς πύργους οἱ περισσότεροι ναῦται δὲν ἦτανε σὲ θέση νὰ διακρίνουν ἀκόμη τὸν ἐχθρὸ ἐξ αἰτίας τῆς πρω-

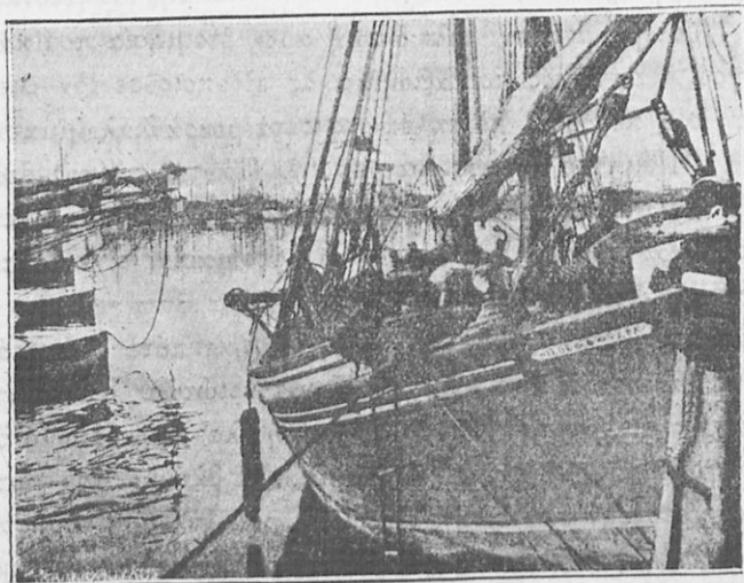
1. Ἀνεγκυστήρ = Μηχάνημα διὰ νὰ ἀνεβάζουν τὰς ὀβίδας.

2. Κλειστόν = Τὸ κλειδὶ τοῦ κανονιοῦ.

3. Ἀναβολεὺς = Μηχάνημα τοῦ κανονιοῦ.

νῆς ὁμίχλης ποῦ εἶχε μαζευτῆ στο στόμιο τῶν Στενῶν. Μέναν ἔτσι με τὴν ἀναμονή καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ ἀγνώστου ἔταν ἀκούετανε ξαφνικά ἢ φωνή τοῦ Ναυάρχου θερμῆ καὶ ἐνθαρρυντικῆ.

Περνόντας ὁ Ναύαρχος Κουντουριώτης ἔξω ἀπὸ τὸν πέμπτο πύργο ρώτησε.

Ὁ λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης

— Ὁ ἀξιωματικός ; ποῦ εἶναι ὁ ἀξιωματικός ;

— Παρὼν διατάξατε, Ναύαρχε, ἀπήντησεν ἡ φωνή τοῦ ἀξιωματικοῦ.

— Ἔ τώρα γενναιότητα καὶ ψυχραιμία καὶ πίστη στοῦ Θεοῦ καὶ στὴν νίκη. . . Καὶ μαζὶ με τὰ λόγια αὐτὰ φάνηκε καὶ ἡ μορφὴ τοῦ Ναυάρχου, ἐπιβλητικῆ, γλυκειὰ μὰ κάπως νευρική, σὰ νᾶθελε νὰ ἠλεκτρίσῃ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πύργου.

Ἡ φωνή του ἦτανε τόσο ζωηρή, τόσο θερμῆ, ὥστε στοὺς

ἀνθρώπους τοῦ πέμπτου πύργου φάνηκε σὰ νᾶθελε νὰ βγάλλῃ ἀπὸ τὸ δικό του θάρρος καὶ νὰ δώσῃ σ' αὐτούς. Στὸν πρῶμο πύργο τῶν 23', εἶπε τὰ ἴδια θερμὰ καὶ ἐνθουσιαστικὰ λόγια, στὸν ἀξιωματικὸ ἀρχηγό. Ὁ ἀξιωματικὸς τὰ μετὰ-δωσε ἀμέσως στοὺς ἄνδρες τοῦ πύργου.

—Ὁ κ. Ναύαρχος συνιστᾷ θάρρος καὶ ψυχραιμία. Πρέπει νὰ φανοῦμε ἀντάξιοι τῶν προγόνων μας καὶ τῶν ἡρώων ποῦ πολεμοῦνε στὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας. Ἄν κανένας ἀπὸ μᾶς πάθῃ, οἱ ἄλλοι σὰν νὰ μὴ ἔγινε τίποτε νὰ ἐξακολουθήσωμε τὸ ἔργο μας.

Ἔτσι πέρασεν ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους πύργους, κι ὕστερα διευθύνθηκε στὴ γέφυρα χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ προφυλαχθῇ στὸ ὄχυρό² τὸ ὠρισμένο γιὰ τὸ Ναύαρχο καὶ τὸ Ἐπιτελεῖο του.

Ἡ εὐσέβεια τοῦ Ναυάρχου Κουντουριώτη εἶχε φτάσει ἐξαιρετικὰ κείνες τὶς ὥρες στὸ ὕψος τῆς. Παράγγειλε καὶ τοῦ φέρανε ἀπὸ τὸ δωμάτιό του ἓνα κουτί ποῦ εἶχε μέσα τὸ Σταυρὸ τοῦ Παναγίου Τάφου, ζήτησε ἀπὸ τὸ ναύτη οἰακιστή³. Τέντε ἔγα σουγιᾶ, ἔκοψε τὴν ταινία τοῦ κουτιοῦ, ἔβγαλε τὸ σταυρὸ, τὸν φίλησε μὲ σεβασμό, τὸν τοποθέτησε στὸ γισσὸ τῆς γεφύρας καὶ εἶπε.

—Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ σταυροῦ κανένα δὲν θὰ φοβηθοῦμε.

Ἔστερα τὸν πέρασε στὸ στῆθος του.

«Τέσσερα θωρηκτὰ εἰς γραμμὴν παραγωγῆς⁴, ἀριστερὰ τοῦ Μετζίτιε καὶ πέντε ἀντιτορπιλικὰ!» φώναξε ὁ ἀξιωματικὸς τῆς πορείας.

1. Πρῶμο πύργος = Ἀτσαλένιος πύργος μὲ κανόνια στὴν πρῶμνη.

2. Ὁχύρον = θωρακισμένο μέρος τοῦ πλοίου γιὰ τοὺς ἀξιωματικούς.

3. Οἰακιστὴς = ναύτης ποῦ κάνει σημεῖα.

4. Γραμμὴ παραγωγῆς = τὸ ἓνα πλοῖο πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Πραγματικά ὁ Τουρκικὸς στόλος ποῦ εἶχε βγῆ, ἀπὸ τὰ Στενά σὲ γραμμῇ μετώπου, γύρισε ἀμέσως ὑστερα ἀπὸ τὴν ἐννιά, ἀθρόα στροφῆ πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἔτσι πλέανε τὰ θωρηκτὰ «Βαρθαρόσας», «Τουργοῦτ Ρέις», «Μεσουτιέ» καὶ «Ἀτάρ Τεφικ» σὲ γραμμῇ παραγωγῆς με κατεύθυνση τὸ βορρῆ, ἐνῶ τὸ καταδρομικὸ «Μετζηδιέ», με τὰ ἀντιτορπιλικὰ ἔμειναν κατὰ τὴν Ἀσιατικὴ Ἀκτὴ, κάτω ἀπὸ τὰ φρούρια τοῦ Κοῦμ-Καλέ.

Αὐτὴ τὴν ὥρα ἡ ἀπόστασις τῶν δύο στόλων ἦτανε μεγαλύτερη ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδες μέτρα.

Ὁ «Ἀβέρωφ», ἔστειλε τότε αὐτὸ τὸ σῆμα στὸ ἀνιχνευτικὸ «Λέων» ἀρχηγὸ τοῦ στολίσκου τῶν ἀνιχνευτικῶν.

—«Μὴ λησμονῆτε ὅτι ἐὰν τὸ καταδρομικὸν εἶνε ἐν παρατάξει θέλετε τὸ προσβάλει».

Τὰ Τουρκικὰ θωρηκτὰ ἀφοῦ ἔκκμησαν τὸ ἀκρωτήριο τῆς Ἑλλης ἀρχινήσανε νὰ πλέουν πρὸς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως. Τὸν ἴδιον καιρὸν τὰ τουρκικὰ ἀντιτορπιλικὰ στὴν ἴδια γραμμῇ ἔπλεαν δεξιὰ καὶ κοντὰ στὴν Ἀσιατικὴ Ἀκτὴ.

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἔπλεε εἰς δύο στήλας παρὰ τὸ ἀκρωτήριο τῆς Ἰμβροῦ Κέφαλος. Μετὰ τὴν πορεία αὐτὴ οἱ δύο ἐχθροὶ βρεθήκανε νὰ πλέουν σὲ παράλληλη γραμμῇ καὶ σὲ ἀπόστασιν ὡς δέκα ἑπτὰ χιλιάδες μέτρα.

Ἐλαφρὸς νοτιοδυτικὸς ἀέρας φυσοῦσε καὶ ἡ θάλασσα χάιδευε ἀπαλὰ τὴν ὑπερήφανη ναυαρχίδα ποῦ ταξείδευε ὀλοταχῶς γιὰ τὴν συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ ἥλιος σηκωμένος ἀρκετὰ ἀπάνω ἀπ' τὰ βουνὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, εἶχεν ἀναλύσει ὄλη τὴν δμίγλη καὶ φώτιζε γελαστὸς καὶ χαρούμενος, τὴν ἴσυχην καὶ στρωτὴ θάλασσα. Τὰ ὀλόγυρα νησιὰ ξυπνημένα λούζονταν σὲ γαλάζια καὶ μενεξέδια χρώματα. Ἡ εἴσοδος τῶν Στενῶν ἐφαίνετο σὺν ἓνα ἀνέκφραστο κομφοτέχημα πλασμένον

ἀπὸ θάλασσα, φῶς, οὐρανὸ καὶ καμπυλώματα βουνοσειρῶν.

Μέσα στοὺς πύργους οἱ περισσότεροὶ ἄνδρες δὲν μποροῦσαν νὰ δοῦνε τὰ τουρκικὰ πλοῖα, καὶ ρωτοῦσαν τοὺς σκοπευτάς, τοὺς κανονιστὰς¹ καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς ἀξιωματικοὺς ἀκόμα, γιὰ τὴν ἀπόστασι, γιὰ τὸ ἀριθμὸ τῶν πλοίων, γιὰ τὸ μέγεθός τους.

Οἱ διαστημοδεῖκται διαρκῶς ἔδειχναν τὸ πλησίασμα τῶν δύο στόλων. Ἡ γρηγοράδα ποῦ ἔφτανεν ἓνας τὸν ἄλλον ἦτανε ἐκπληκτικὴ, τρομακτικὴ. Τὰ μηχανήματα δὲν προλαβαίνανε νὰ παρατηροῦνε τοὺς ἀριθμοὺς.

16.000 μέτρα. . . . 15.700. . . . 14.200. . . .

Τὸ γυμνὸ μάτι διέκρινε τώρα τὰ τούρκικα θωρηκτὰ μ' ἄλλες σχεδὸν τίς λεπτομέρειές τους.

Πολλοὶ ναῦται τρίβανε τὰ χέρια τους ἀπὸ χαρὰ, κι' ὅλοι εἶχανε κινήματα ποῦ δείχνανε τὴ μεγάλη τους περιέργεια κι' ἀνυπομονησία.

Μέσα στοὺς πύργους γινότανε αὐτὲς οἱ ὀμιλίαι.

— Ἐ, ἔ, κύτταξε εἶνε μεγάλα;

— Φαίνονται καλὰ;

— Καλὰ λέει; ἔρχονται μαῦρα σὰν ἀγριογούρουνα.

— Πλησιάζουμε πολὺ; Ἄκόμα νὰρχίσουμε τὴ φωτιά;

Ἄναριθμητες φωτιῆς τιναχτήκανε ἀπὸ τοὺς ὄγκους τῶν τουρκικῶν θωρηκτῶν ὅμοιαι μὲ κεριὰ ποῦ ἀνάφανε καὶ σβύσανε τὴν ἴδια στιγμὴ. Κι' ὕστερα ἀπὸ ὦρα ἀκούστηκε ἡ πρώτη ὀμβροντία.

Ὁ ἴδιος ὁ οἰακιστὴς φώναξε στὸν κρότο αὐτό.

— Μὰς ρίχνει.

Οἱ τριγμοὶ τῶν ὀβίδων ποῦ σχίζανε τὸν ἀέρα φτάσανε ὡς τ' αὐτιά. Ὅλα τὰ βλήματα² εἶχανε πέσει βραχέα σ' ἀπό-

1. Κανονιστὴς = ναύτης ποῦ κανονίζει τὴν κατεύθυνσιν τοῦ κανονιοῦ.

2. Βλήματα = ὀβίδες.

σταση 200 - 500 μέτρα μπρὸς ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ θωρητὰ.

Ἄπὸ τοὺς πύργους κι' ἀπὸ τὴ γέφυρα δεχτήκανε τὴν πρώτη ὁμοβροντία, μὲ φωνάς.

—Γειά, γειά, μᾶς ρίχνει!

—Νά στὸ μάτι σου.

Οἱ περισσότεροι ὁμως ἀρχίσανε κι' ἀτελείωτες ζητωκραυγές.

Ἄλλοι πάλι ἀνυπόμονοι καὶ νευρικοί, ρωτοῦσανε.

—Μὰ γιατί, γιατί δὲν ρίχνουμε καὶ μεις;

Τὰ βλήματα εἶχανε σηκώση στήλες ἀπὸ ἀφροὺς καὶ καπνὸ μέσα στὴ θάλασσα καὶ φάνηκε σὰ νὰ θέλανε νὰ τὴ σκάψουνε. Ἐπάνω στὴ γέφυρα ὁ Ναύαρχος Κουντουριώτης γελαστὸς καὶ χαρούμενος δέχτηκε τὴ πρώτη ὁμοβροντία.

Σὲ λίγο σηκώθηκε ἀπὸ τὸν Ἀβέρωφ τὸ γενικὸ σῆμα σ' ὄλα τὰ πλοῖα.

—**Ἀρχίσατε πῦρ!**

Τὸ ἴδιο παράγγελμα δέθηκε ἀπὸ τὸ Διευθυντὴ τοῦ πυρὸς μὲ τὸ φωναγωγὸ¹ στὸ σταθμὸ τῶν Διαταγῶν τοῦ Ἀβέρωφ κι' ἀπὸ κεῖ μὲ γρηγοράδα ἀστραπῆς ἢ διαταγὴ ἔφιασε σ' ὄλους τοὺς πύργους.

Ἐνα τρρρρργκ, διαπεραστικὸ καὶ τραβηγμένο ἀκούστηκε. Ἦτατε ὁ πρῶτος κωδωνισμὸς. Τὸ προειδοποιητικὸ.

—Σκοπεύσατε τὸ πρωτόπλουον πλοῖον!²

Ἦρθε πάλι ἡ διαταγὴ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ πυρὸς.

—Προσοχή! διάταξε ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κάθε πύργου ἀξιωματικὸς.

Ὁ κώδων χτύπησε πάλι δευτέρα φορά.

1. Φωναγωγὸς — Εἶδος τηλεφώνου.

2. Πρωτόπλουον πλοῖον — Τὸ πλοῖο ποὺ πηγαίνει πρῶτο.

—Ἕτοιμοι.

Ἀπὸ τῆ Ναυαρχίδα ρίξανε οἱ δύο πλευρικοὶ δεξιοὶ πύργοι καὶ οἱ δύο τῆς πλώρης καὶ τῆς πρύμνης.

Οἱ στόλοι ἀπέιχαν τώρα λίγο περισσότερο ἀπὸ ἐννιά χιλιάδες μέτρα.

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ὁ ἀέρας γέμιζε μὲ βόγκους θυέλλης καὶ καταστροφῆς. Οἱ κρότοι ἀκούονται σὰν ἀβγαίνουν ἀπὸ κάποιο καταχθόνιο ἐργαστήριον θανάτου. Οἱ τουρκικὲς ὀβίδες περνοῦσαν μὲ σφυρίγματα, ἀγκομαχητὰ καὶ τριγμούς, καὶ σκάζανε δεξιὰ καὶ ἀριστερά, μπρὸς καὶ πίσω στὴν Ἑλληνικὴ Ναυαρχίδα. Ὁλητὴ ἢ λύσσα τῶν Τούρκων εἶχε μαζευτῆ

Νησιώτης

ἐπάνω τῆς. Ἡ θάλασσα γινόνταν ἓνα ἀδιαπέραστο καὶ θολὸ ἀνακάτεμα ἀπὸ ἀφροὺς καὶ καπνοὺς, φωτιά, μυρουδιὰ βαρεῖα ἀερίων καὶ μπαρούτης.

Μέσα στὸν Ἀβέρωφ γεμίζανε μὲ ζητωκραυγές, πυροβολοῦσαν μὲ ζητωκραυγές.

Τὸ κῦτος τοῦ «Ἀβέρωφ» ταραζότανε ἀπ' τὴς ἐπευφη-

μίες τῶν ἑκατοντάδων ἀνθρώπων ποῦ δουλεύανε μέσα ἐκεῖ γιὰ τὴ νίκη.

— Ζήτω τὸ Ἔθνος !

— Ζήτω τὸ Ἔθνος ! Ἀντηχοῦσε ὁ πύργος ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν ἀξιωματικῶν καὶ πυροβολητῶν.

Σὲ κάθε πυροβολισμὸ τοῦ κανονιοῦ μέσα στὸν πύργο οἱ ἄνδρες τινάζονταν ὄλοι καὶ κλονιζόνταν ἀπὸ τὴν ἀπωσι- κὴν πίεσιν τῶν ἀερίων. Τὸ τράνταγμα αὐτὸ τοὺς ἔκανε νὰ γλεντοῦνε καὶ νὰ γελοῦνε καὶ κάποτε ἔρριχνε τὸν ἕνα στὴν ἀγκαλιὰ καὶ στὰ γόνατα τοῦ ἄλλου.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ κανονιοβολισμὸ [ὁ σκοπευτὴς χαμή- λωνε τὸ κανόνι του, ἀνοιγότανε ὁ ἀέρας τοῦ κρουνοῦ πλύ- σεως, κι' ἕνα ρεῦμα ἔδιωχνε μακριὰ ἔξω τὰ ἀέρια τῆς ὀβίδας.

Τὸ κανόνι ὀπισθοχωροῦσε μὲ δύναμη μετὰ τὸν πυροβο- λισμὸν καὶ ξαναγύριζε πάλι ὀρμητικὸ στὴ θέση του ὀδηγη- μένο ἀπ' τὴν ἐνέργεια τοῦ «ὕδραυλικοῦ χαλινωτηρίου».¹

Κι' ἦτανε τόσο ὀρμητικὴ ἢ πρὸς τὰ ὀπίσω κίνηση τοῦ κανονιοῦ ὥστε οἱ πυροβοληταὶ τὸ ἔβλεπαν σὰ ζωντανό, κι' ἦτανε σὰ νὰ τ' ἀκούανε νὰ τοὺς λέη, μὲ τὴν ἀπότομη πρὸς τὰ πίσω κι' εὐθὺς ἀμέσως πρὸς τὰ μπρὸς κίνησή του.

— Ἔτοιμο ! ἐμπρός, γεμίστε γιὰ νὰ σκοτώσω.

V

Μέσα σὲ πέντε λεπτὰ ἀπὸ τὴ πρώτη βολὴ τοῦ ἑλληνι- κου στόλου, ἡ Ναυαρχίδα ἔφθασε ὅλη τὴ δύναμή της. Οἱ τουρκικὲς ὀβίδες ἔσκαβαν τὴ θάλασσα, ἐσήκωναν στήλες ἀπὸ ἀφρὸ καὶ καπνὸ, καὶ περνοῦσαν μὲ σφυρίγματα, οὐρλιά- σματα, βογκητά.

1. Ὑδραυλικὸν χαλινωτήριον = μηχανήμα κανονίου.

Τὰ νερὰ πλημμυρίζανε τὴ Ναυαρχίδα ἀπὸ τὴ πλώρη ὡς τὴν πρύμη. Βρέχανε τὴ γέφυρα, περνοῦσαν μέσα ἀπ' τὶς κανονιὲς τῶν πύργων, ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ ἀπὸ τὴν θυρίδα τῶν τηλεσκοπίων, ἀπὸ πάνω ἀπ' τὶς τρύπες τοῦ ἀερισμοῦ τῶν πύργων. Τὰ νερὰ μαζὶ μὲ τὸν ἰδρῶτα τρέχανε σὲ κανάλια ἀπὸ τὸ μέτωπο, ἀπὸ τοὺς λαιμούς, ἀπὸ τὰ ροῦχα ὄλων.

Ἡ θάλασσα σηκωνότανε σὲ στήλες ὕψους δέκα, δεκαπέντε, ἀλλὰ καὶ σαράντα καὶ πενήντα μέτρα πολλὲς φορές. Τὰ πειδὸ μικρὰ βλήματα σφυρίζανε, τὰ μεγάλα γογγύζανε καὶ γαυγίζανε. Ὅσα περνοῦσαν πολὺ χαμηλὰ ἀφίνανε ἓνα βούου! σὰ νὰ θέλανε νὰ φᾶνε τὸν ἀέρα ἀναγκάζοντάς τον νὰ μπαίνει μὲ ὄρμη καὶ σφυρίγματα ἀπὸ τὶς τρύπες τῶν πύργων. Πολλὰ θραύσματα ἀρχίσανε νὰ χτυποῦνε, νὰ ξεσκίζουνε, νὰ τρυποῦνε, νὰ σπάζουνε διάφορα μέρη, ἀπὸ τὸ κατὰστρομα καὶ τὸ μεσόστεγο¹ τοῦ Ἀβέρωφ.

Μέσα στοὺς πύργους ἡ βοή, τὰ νερὰ, ἡ μυρουδιά τῆς μπαρούτης, ἡ κίνηση ἔκανε τοὺς ἄνδρας νὰ χάνουν τὴ συναίσθηση ὄλων τῶν γύρω ἀπ' αὐτούς. Πυροβολοῦσαν ὁμῶς ἀδιάκοπα, κύριοι στὸ ἔργο τους καὶ τὴ κίνησή του.

Κάπου κάπου ὁ νοσοκόμος τοῦ πύργου μοίραζε κανένα ποτηράκι κρασί ἢ κονιάκ, κι' αὐτοὶ πίνανε καὶ φωνάζαν: «Γειά σας παιδιά. Βαρᾶτε... Φωτιά...»

Ἀλλὰ καὶ κάτω βαθειὰ ἀπὸ τὶς πυριτιδαποθήκες φώναζαν ἀκατάπαυστα μὲ τοὺς φωναγωγούς, ζητοῦσαν πληροφορίες καὶ ἐκέτευαν γιὰ λίγο ποτό.

— Πῶς πάμε, καλὰ; Βουλιάξαμε κανένα;. . Μωρὲ καὶ λίγο κονιάκ γιὰτὶ στεγνώσαμε.

— Τοὺς τσακίσαμε, πάει τοὺς σβύσαμε. .

1. Μεσόστεγον = τὸ μεσαῖον σκεπασμένο μέρος τοῦ πλοίου.

— Τοὺς τσακίσαμε ; Ζήτω ! ..

Οἱ ἄνθρωποι τῶν πυριτιδαποθηκῶν δὲ σταματούσανε τὶς ζητωκραυγές τους, δὲ σταματούσανε ὅμως μαζί καὶ τὶς μάταιες φωνές τους καὶ τὶς διαμαρτυρίες γυρεύοντας ἀπὸ πάνω λίγο ποτό. Μέσα στὶς πυριτιδαποθήκες, πολλὰ μέτρα κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας, παράξενη κι' ἀπόκοσμη ζωὴ ἐσάλεινε, ὁ ἀέρας κατέβαινε ἀπὸ τοὺς ἀνεμοδόχους κομμένος, σκοτωμένος, ἢ ἀναπνοὴ ἦτανε δύσκολη καὶ τὸ συναίσθημα τῆς μοναξιάς τοῦ βάρους, τοῦ κρύου, τῆς θάλασσας ποὺ παραμένευν, ἔφερε τὴ φρίκη καὶ τὸν τρόμο. Κάτω σὲ κεινο τὸ βάθος τίποτε δὲν μπορούσε νὰ δῆ κανένας καὶ πολὺ λίγα ν' ἀκούσῃ. Διαμερίσματα, διαμερίσματα μ' ἀτσαλένια χαμηλὰ τοιχώματα κι' ἀραδιασιμένα στὴ σειρὰ σιδερένια κιβώτια ποὺ κρύβανε τὶς γομώσεις τῆς βαμβακοπυρίτιδος.¹ Ὅσινες σὲ τάξη γεωμετρικὴ βαλμένες μακρυὲς καὶ μεγάλες καὶ τὰ φορεῖα ποὺ ἀκούραστα ἀνεβάζανε ἀπάνω τὸ σκληρό τους φορτίο τοῦ θανάτου καὶ τῆς καταστροφῆς.

Στὴν πυριτιδαποθήκῃ τοῦ δεξιοῦ πρῶτου πύργου τῶν 19 ἓνας ναύτης, γίγαντας καὶ ταῦρος μαζί, μουσκεμένος στὸν ἰδρῶτα μὲ βγαλμένη τὴν μπλούζα του, μὲ ξογκωμένες σὰ σκοινιά μὲ κόμπους τὶς φλέβες τοῦ λαιμοῦ του, ἄρπαζε τὰ βλήματα μὲ τὸ χέρι του, χωρὶς νὰ μεταχειρίζεται τὴν ἄρπάγη καὶ τὰ φόρτωνε θαῦμα σὲ δύναμη καὶ ἀντοχή.

Μὲ τὴ χοντρή κι' ἀρβανίτικη προφορά του ρωτοῦσε ἀπὸ πάνω στὸ θάλαμο τοῦ χειροκινήτου.

— Τί γίνεται μωρέ ;

Οἱ ἀπὸ πάνω ἀπαντοῦσανε.

— Τὸ δεῦτερο βαρᾶμε τώρα.

1. Βαμβακοπυρίτις = Εἰδικὴ πυρίτις διὰ τὰ κανόνια.

—Τὸ δεύτερο ! Πάει ὁ «Βαρβαρόσσας» μακαρίτη τὸν κάναμε.

—Ποιὸ τὸ δεύτερο ; Βαρᾶτε τοὺς τὰ σκυλλιά, βαρᾶτε.

Καὶ τ' ἀτσαλένια χέρια τοῦ Γκίκα τοποθετούσανε τ' ἀσήκωτα βλήματα στὸ φορεῖο, χωρὶς τῆ βοήθεια τῆς ἀρπάγης μὲ πειδ προθυμία πάντοτε, μὲ πειδ δύναμη μὲ πειδ γληγοράδα.

Ἔτσι προχωροῦσε σ' ὄλες τὶς πυριτιδαποθῆκες ἢ δουλειὰ στὴ μεταφορὰ, στὴ φόρτωση καὶ στὴν ἀνέλκυση τῶν βλημάτων καὶ τῶν γομμώσεων, πρόθυμη, ἐνθουσιαστική, κανονική, γεμάτη ἀπὸ θέρμη καὶ πόθο γιὰ τὴν πειδ γλήγορη νίκη.

Κ. ΦΛΑΤΑΓΗΣ

Ο ΣΑΡΗΣ'

Ἄτγα κιτρινασμένα φύλλα ἀπόμειναν πειὰ στὴ μεγάλη κληματαριά, ποῦ σκεπάζει ὅλο τὸ παζάρι τῆς Ἀθήνας. Γύρω ἀπ' τὸ σιντριβάνι εἶναι τοποθετημένοι μεγάλοι μπάγκοι καὶ πρὸ πάντων φαρδοὶ γιὰ νὰ χωροῦν τοὺς Τούρκους, ποῦ κάθονται σταυροπόδι.

Σ' αὐτοὺς ἐπάνω κάμποσοι ἀγάδες μὲ ποικιλία καθουκιῶν κατὰ τὸ σχῆμα καὶ σαρικιῶν κατὰ τὸ χρῶμα, τραβοῦν τώρα τὸ τσιμποῦκι των ἢ ρουφοῦν τὸν ναργικιλέ των μὲ μεγάλη ἠδονὴ καὶ πολὺ εὐχαριστημένοι ἀπ' τὴ τύχη των ποῦ θέλησε νὰ γίνουν κύριοι τέτοιας χώρας. Καὶ ὁ καφετζῆς τοῦ

(Ὁ Λόγδος Βύρων ἐπισκέπτεται τὰς Ἀθήνας αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀσημαντὸν χωρίον ὑπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ βλέπει τὴν κατάπτωσην τοῦ ἔθνους, διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ὁποίου ἤλθε νὰ θυσιασθῆ. Ἐξιστορῶν τὸ ἐπεισόδιον τοῦ ποιητοῦ μὲ τὸν νέον Ἑλληνα ὁ συγγραφεὺς δίδει ζωηρὰν εἰκόνα τῶν τουρκοκρατουμένων Ἀθηναίων)

μεγάλου αὐτοῦ καφενέ πηγαινοέρχεται μὲ τὰ ζάρφια καὶ μὲ τὸ καφέμπρικο, ποῦ ἀχνίζει.

Τὸ τζαμί τοὺς βαστᾶ τὸν ἀέρα καὶ σήμερα εἶναι πάλι χειμωνιάτικη λιακάδα.

Αὐτοὺς τώρα ἐξακολουθεῖ νὰ τοὺς περιεργάζεται μὲ τρόπο ὁ Βύρων καὶ βλέποντας τὴν σοβαρότητά των προσπαθεῖ νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια.

*
* *

Εἶδαν οἱ Τούρκοι τὸν Λόρδο. Ἄλλοι τὸν γνωρίζουν

Τὸ κρυφὸ σκολεϊὸ

(ἔργον Ν. Γκόζη)

καὶ ἄλλοι ἔχουν γι' αὐτὸν ἀκουστά, γιὰτὶ ὁ ἐρχομὸς περιηγητῶν πάντοτε ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν ἑνὸς ταξειδιάρικου ἀστεριοῦ, ποῦ φωτίζει ἄξαφνα τὸν κατάμαυρο οὐρανό. Καὶ

στέλνοντας πρὸς αὐτὸν τὸν νεώτερόν τους τὸν προσκαλοῦν, μὲ ἀνατολίτικες τριμενάδες καὶ μὲ γλυκόμελα, νὰ πιῇ μαζί τους καφέ. Καὶ ὁ Βύρων δέχεται.

Ἦσαν ὅλοι εὐθυμοὶ καὶ γελαστοί, σπάνιον πρᾶγμα γιὰ Τούρκους, ἦσαν καὶ ὀμηλιτικοί.

Κοντὰ στᾶλλα ἦρθε καὶ ὁ λόγος γιὰ ἓναν ἐπίσημον Ἕλληνα, ποῦ εὐρέθη τὴν νύκτα σκοτωμένος, κι' ἔδειχναν τᾶχα ποῦ τοῦς μέλει ν' ἀνακαλύψουν τὸν ἔνοχον.

— Μὴ σκοτιζέστε, εἶπε τότε δυνατὰ ἓνας ἀπ' αὐτούς, ὁ πειὸ χωραταζῆς, θὰ τὸν ἔφαγε ἡ Λάμια.

— Αὐτὸ θὰ εἶναι, αὐτὸ θὰ εἶναι... εἶπαν οἱ ἄλλοι κι' ἔβγαλαν τὰ γέλια, ἀλλάζοντας ὀμιλία.

Ὁ Βύρων ἐθύμωσε πολὺ. Ἐσηκώθηκε σὲ λίγο κι' ἔφυγε, χωρὶς κἂν νὰ τοῦς ἀτοχαιρετήσῃ. Εἶχε πάρει ὅμως τὸ μάτι του ἓναν νέον Ἀθηναῖον, ὁ ὁποῖος κοντοστεκότανε καὶ περνώντας ἀπ' ἐκεῖ εἶχεν ἀκούσῃ τὴν ὀμιλίαν τῶν Τούρκων κι' ἐξακολούθησε τὸν δρόμο του ὕστερα σκυφτὸς καὶ κᾶπως σὰν φοβισμένος.

Ἦτον ὠραῖο καὶ εὐρωστο παλληκάρι ὁ νέος αὐτός.

Τοῦ γνέφει ὁ Βύρων νὰ σταθῇ καὶ τὸν πλησιάζει.

— Δὲ σὲ βλέπω, μοῦ φαίνεται, γιὰ πρώτη φορὰ.

— Ναί, Μυλόρδε, εἶχα ἀνεβῆ στὴν Ἀκρόπολι νὰ σᾶς πῶ ὅτι εἶναι ὦρα νὰ κατέβετε.

— Καλὰ τὸ λές. Καὶ τώρα ποῦ βρέθηκες πάλι ἐδῶ;

— Ἡ τύχη μου μ' ἔστειλε. Καὶ μισοστάθηκα γιὰ νὰ ἰδῶ πάλι ἀπὸ κοντὰ ἀνθρώπους, ποῦ εἶναι καὶ ποῦ ζοῦν σὲ τόπους ἐλεύθερους.

— Εἶσαι Ἕλληγν;

— Ναί, Μυλόρδε.

— Ἀθηναῖος;

— Μάλιστα.

Μακρὸς μὲν

- Πῶς σὲ λένε;
- Νικόλα Σαρῆ.
- Ἐκουσεσ τί ἔλεγαν οἱ ἀγάδες καὶ γελῶσαν;
- Τὸ ἄκουσα.
- Καὶ τραβάς τὸν δρόμον σου; Στάσου! . . . Ὅχι ἔτσι ταπεινά. Στάσου ἴσια.

Ὁ Βύρων θυμῶνει τώρα καὶ ἀκράτητος τὸν τινάζει ἀπὸ τὸν ὦμο καὶ τοῦ φωνάζει.

— Εὐπνήσε. Δυστυχισμένοι πῶς καταντήσατέ! Κανεῖς δὲν σᾶς γνωρίζει πειά. Εἰσθε ἀνάξιοι νάχετε τοῦ Ἑλληνοσ, τοῦ Ἀθηναίου τ' ὄνομα.

— Μᾶς ἐτσάκισε, Μυλόρδε, ἡ σκλαβιά.

— Κουτὸς δὲν εἶσαι. Ἡ σκλαβιά αὐτὴ θηρίο εἶναι;

— Μεγάλο καὶ φοβερό.

— Τότε σκοτώστε το.

— Ἐχει ἓνα σωρὸ κεφάλια.

— Καὶ σεῖς ἓνα σωρὸ χέρια.

— Τὰ χέρια τί μᾶς ὠφελοῦν;

— . . . Σὰν δὲν ἔχετε καρδιά.

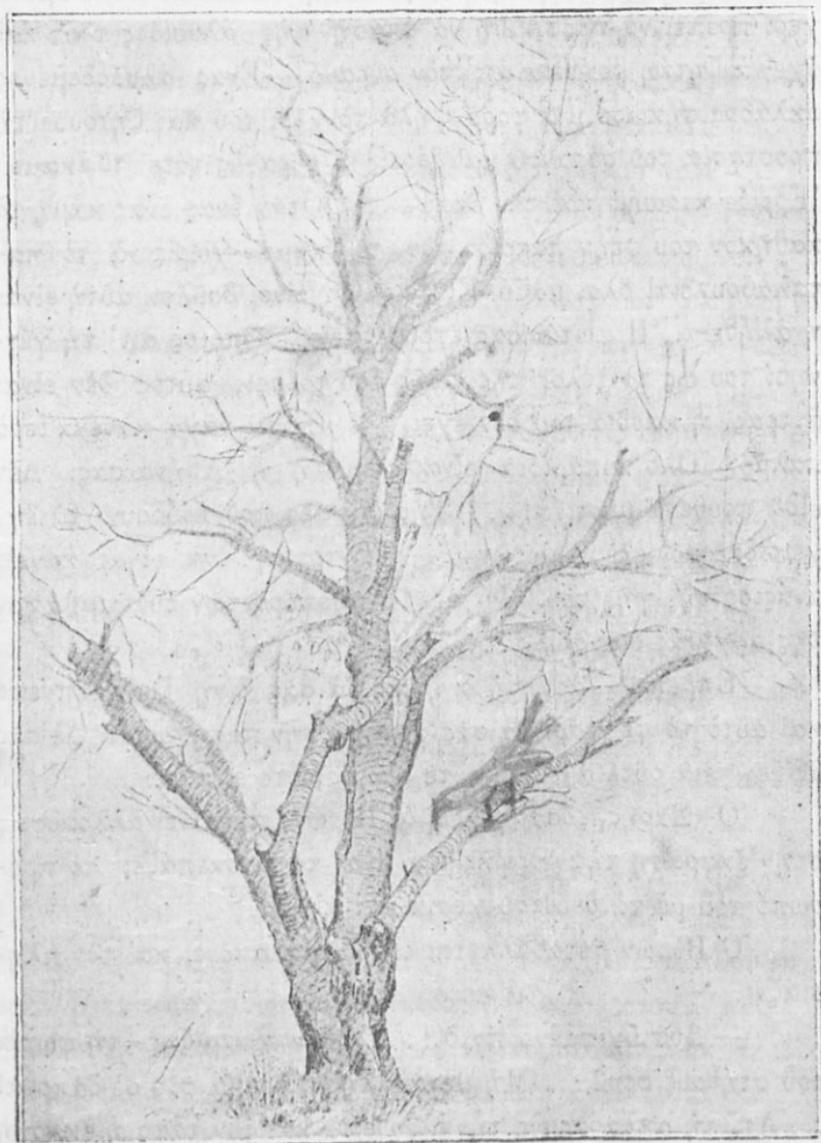
— Σὰν δὲν ἔχομεν ἄρματα.

— Τὰ λιοντάρια ἔχουν ἄρματα;

Τότε ὁ Σαρῆς ἤσυχα-ἤσυχα, ἀλλὰ μὲ κάποια ἀξιοπρέπεια τοῦ λέγει.

— Ἀκουσέ με, Μυλόρδε. Ἄν σηκώσῃ κανεῖς ἀπὸ μᾶς χέρι σὲ κάποιον Τοῦρκο, δὲ θὰ χαθῆ μονάχα αὐτός. Θὰ πάθῃ ὅλο του τὸ σῶϊ. Θὰ πάθουν ἀθῶοι ἄνθρωποι. Καμμιά φορὰ καὶ ὅλη ἡ χώρα. Ἐπειτα τί νὰ κάνουν δυὸ καὶ τρεῖς ἄνθρωποι, τί νὰ κάνῃ κι' ἓνας τόπος ὀλόκληρος ὁ ἓνας μακριὰ ἀπὸ τὸν ἄλλον; Τί νὰ κάνουν κακομοιριασμένοι ἄνθρωποι σπαρμένοι καὶ λησμονημένοι ἐδῶ καὶ κεῖ;

— Λογικὰ μιλάς, δυστυχισμένε ραγιά, μὰ ἡ λογικὴ

Τὸ γυμνὸ δένδρο

δὲν χρησιμεύει πάντα. Λογικώτερο πρᾶγμα ἀπ' τῆ δειλία
δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμον. Πάντα ἔχει τὸ δίκιο της. Ὅταν

σὰς ἐσκλάβωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἦσαν λογικοὶ ; Τὸ ἄλυσοδεμένο χέρι πρέπει νὰ προσπαθῆ νὰ σπάσῃ τῆς ἀλυσίδες του καὶ ὄχι νὰ ζητάῃ βοήθεια ἀπ' τὸν οὐρανό. Ἐνας ἄλυσοδεμένος σκλάβος σήκωσε μιὰ φορὰ ψηλά τὸ χέρι του καὶ ζητοῦσε τὴν προστασία τοῦ οὐρανοῦ καὶ ξέρεις ὁ οὐρανὸς τότε τί ἔκαμε ; Ἐρριξε κεραυνὸ καὶ τὸν ἔκαψε . . . Ὅταν ἓνας ἓνας κάμητὸν κατῆκον τοῦ στήν πατρίδα του, τὸ ἔκαμαν χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν καὶ ὅλοι μαζί. Εἰστε γεννημένοι δούλοι, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἡ φωτιά σας ἔσβυσε πειά. Ὅποιος ἀπ' τὴ γέννησί του ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του τρέμει, αὐτὸς δὲν εἶναι ἄντρας, ἡ καρδιά του δὲν ἔχει, δὲ μπορεῖ νάχη κανένα ἱερὸ παλμό. Ὅλο κυπαρίσια εἶναι γεμάτη ἡ Ἀθήνα σας. Δὲν εἶδα πουθενὰ μυρτιές ! . . . Τῆς μυρτιῆς ποῦ κρύβουν τὰ ἐγχειρίδια τῶν ἐλευθερωτῶν ! . . . Τί ντροπή ! νὰ εἶναι κανεὶς ἀνάξιος τῆς γῆς του. Φύγετε ! Ἀχθοφόροι τῶν συντριμμάτων τῆς ἀρχαίας σας δόξης ! . . .

Ἐπρεπε ν' ἀρνηθῆ ὁ ἥλιος νὰ σὰς δίνη ζωή, ἔπρεπε καὶ αὐτὸ τὸ φεγγάρι νὰ σὰς ἀρνηθῆ τὴν παρηγοριά. Δὲ σὰς ἀξίζει πειὰ οὔτε ἀγάπη, οὔτε αἶκτος, οὔτε ἐλπίδα.

Ὁ Σαρῆς, ὅσο μιλεῖ ὁ Βύρων, παθαίνει ἀλλοιώσεις στὴν ἔκφραση τῆς μορφῆς του. Καὶ τώρα σκεπάζει τὸ πρόσωπό του μὲ τὰ δύο του χέρια καὶ κλαίει.

Ὁ Βύρων μεταβάλλεται εὐθύς, μαλακῶνει καὶ τὸν πλησιάζει.

— Δυστυχισμένο παιδί ! . . . Μὴν ἐξατιμίζης τὴ φωτιά τοῦ στήθους σου ! . . . Μὴ μεταβάλῃς τὸ αἷμα σου σὲ δάκρυα ! . . . Ἀπ' τὴ σκλαβιά ὡς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν τάφο ἢ ἐκλογὴ εἶναι εὐκολή. Σώνει πειά. Ἄν ἡ χώρα σας εἶναι σκλαβωμένη, τὰ βουνά σας καὶ τὰ κύματά σας εἶν' ἐλεύθερα ! Τί ἔχετε νὰ φοβηθῆτε ἐκεῖ ; Ἡ ἐλευθερία ποῦ οὔτε τ' ὄνομά της γνωρίζετε εἶναι θεὰ ἀρχαία, δὲ θέλει προσευχὴς καὶ λιθάνια

θέλει παιᾶνας, θέλει θύματα. Σήκωσε τὸ κεφάλι σου, καὶ ὕστερα σήκωσε καὶ τὴν ψυχὴ σου. . . Πήγαινε. . .

Ὁ Σαρῆς προχωρεῖ δύο τρία βήματα καὶ γυρίζει πίσω. Εἶναι ἄλλος ἄνθρωπος.

— Μυλόρδε! . . . Κάθε φορὰ ποῦ βρίσκεται σκοτωμένος ἀπὸ ἕνα Χριστιανός, τὸ ἀκούσατε, οἱ Τούρκοι μᾶς ἐμπαίζου καὶ μᾶς λέγουν πῶς τὸν ἔφαγε ἡ Λάμια.

— Λοιπόν! . . .

— Σοῦ ἐρρίζομαι, Μυλόρδε, πῶς ἡ Λάμια θ' ἀρχίσῃ νὰ τρώῃ καὶ Τούρκους.

Καὶ φεύγει. Τὰ μάτια του πετοῦν τώρα κάποιαν ἐξαιρετικὴ φλόγα.

Καὶ ὁ Βύρων τραβᾷ μὲ βῆμα γοργὸν πρὸς τὸ Διοικητήριον, κοντὰ ἀπ' τὴ Μεγάλῃ Παναγιᾷ καὶ διευθύνεται στὸ «Πλάτωμα τῶν Ἀνέμων».

Παρατηρεῖ καλὰ τὸν Μεντρεσέ, τὸν τεκὲ τοῦ Μπραῖμη, τὸ τζαμί τοῦ Κατακτητοῦ καὶ ἀπ' τὸ Σταροπάζαρο διευθύνεται πάλι στὸ βρυσάκι καὶ στὸν δρόμο τῆς Ἀγίας.

Δ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

Ο ΚΑΒΑΛΛΑΡΗΣ

Ἄκούω γλιμίντρισμα. Εἶς' ἐσύ, σὲ νοιώθω καβαλλάρη μου συνεπαίρνει τὴ ψυχὴ τὸ ποδοβολητὸ

Ποῦ πᾶς γοργὰ μὲ τ' ἄτι σου μονόκορρο ζευγάρι

Δὲ σὲ θωροῦν τὰ μάτια μου μέσα στὸν κορνοχτό.

— Πηγαίνω ἐκεῖ ποῦ ὁ θάνατος ἀκούραστα δουλεύει
πηγαίνω κεῖ ποῦ ἡ λησμονιὰ γλυκὸ κρασί κερνᾷ
ἐκεῖ ποῦ ἀθάνατη ἡ ζωὴ σὰν ἥλιος βασιλεύει
μέσ' τοῦ καπνοῦ τὰ σύννεφα τὰ μισσοσκοτεινά.

—Κι' ἂν εὔρη βόλι τ'ἄτι σου καὶ τὸ ξαπλώση χάμω,
ποῦ θαύρης ἄτι δεύτερο συντρόφι σου γοργό ;

—Κι' ἂν εὔρη βόλι τ'ἄτι μου μονάχος μου θὰ δράμω
κι' ἂν εὔρη βόλι τ'ἄτι μου, ἄτι θὰ γένω ἐγώ.

—Κι' ἂν εὔρη βόλι ἐσένανε πῶς θὰ γυρίσης πίσω
σ'αὐτοὺς ποὺ σὲ προσμένουνε σ'αὐτοὺς ποὺ σ'ἀγαποῦν.

—Ἄν εὔρη βόλι ἐμένανε, τὰ μάτια μου θὰ κλείσω
καὶ θ'ἄρθουν οἱ συντρόφοι μου τὴν νίκη γὰ τοὺς ποῦν.

ΙΩ. ΠΟΛΕΜΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Τὸ φιλι τοῦ Μάρκου

Στὸν Πόλεμο τοῦ Κεφαλόθρουσου, ὅπου σκοτώθηκε ὁ Μάρκος Μπότσαρης, εἶχε στείλει κι' ὁ Καραϊσκάκης ἓνα μικρὸ σῶμα, αὐτὸς ὅμως δὲν ἔλαβε μέρος, γιατί ἦταν ἄρρωστος στὸ Μοναστήρι τοῦ Προυσοῦ. Ἄφου σκοτώθηκε ὁ Μάρκος, οἱ Σουλιῶτες φέρανε τὸ λείψανό του καὶ τὸ ξαπλώσαν ἐμπρὸς στὸ νάρθηκα τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Μοναστηριοῦ. Σηκώθηκε τότε ὁ Καραϊσκάκης ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ πῆγε σέρνοντας καὶ φίλησε μὲ δάκρυα τὸ νεκρὸ τοῦ Μάρκου κ'εἶπε.

—Ἄμποτε, ἦρωα Μάρκο, κ'ἐγὼ ἀπὸ τέτοιο θάνατο· νὰ πάω Καὶ πῆγε ἀληθινὰ ὅπως εὐχήθηκε, ὁ ἦρωας.

Αὐτὸν τὸν θάνατον εὐχόνταν ὅλοι οἱ γενναῖοι ἐκεῖνον τὸν καιρὸ, γὰ πᾶν ἀπὸ βόλι. Τὸν ἴδιο θάνατο εὐχήθηκε καὶ ὁ Γκούρας, κι' ἀπ' αὐτὸν πῆγε.

Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

Γιὰ τὴν Ἀκρόπολη

Ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἐβράδυνε νὰ συγκαλέσῃ πάντας τοὺς Ἀρχηγοὺς ἐν συμβουλίῳ. Εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἀνάγκη εἰς ἕξ ὄλων νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Φρούριον ἑδηγῶν τριακοσίους στρατιώτας. Οἱ πάντες ὡς δι' ἠλεκτρισμοῦ ἠτένισαν πρὸς τὸν Κριεζώτην, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Καραϊσκάκης.

Ὁ Καραϊσκάκης ἰδὼν ὅτι οὐδεὶς ἀπήντησεν εἰς τὴν πρόσκλησιν, ἀπετάθη διὰ τῶν ἐξῆς πρὸς αὐτόν:

— Ὡρὲ Καπετὰν Νικόλα, ἀπὸ αὐτοῦς ὅπου βλέπεις κανεὶς δὲν θέλει νὰ ὑπάγῃ, σένα καὶ μένα παρατηροῦν, λοιπὸν ἐσὺ θὰ ὑπάγῃς ἢ ἐγώ.

Τότε ἀναστὰς ὁ Κριεζώτης εἶπε :

— Καπετὰν Καραῖσκο, πρέπει ἐγὼ νὰ ὑπάγω, διότι καὶ ἂν χαθῶ ἐγώ, ὀλίγον εἶναι τὸ κακόν, ἀλλ' ἂν ἐσύ, χάνεται ἡ ἐπανάστασις μας.

Εἰς ταῦτα τοῦ Κριεζώτου τὰ λόγια ἀνταπαντᾷ τὰ ἐξῆς:

— Ἀείντε, ὦρὲ λιοντάρι μου, πῆγαινε καὶ θὰ ἰδῆς ἂν ὁ Καραϊσκάκης σὲ ἀγαπᾷ· σὲ ὑπόσχομαι ὅτι θὰ ἔλθω νὰ κτυπήσω τὴν πόρτα τοῦ Φρουρίου κλοτσιὰ καὶ σοῦ εἰπῶ ἔθγα ἔξω, διότι κατεστρέψαμεν τὸν Κιουταχῆ μετὰ τὴν Καρατουρκιά του !

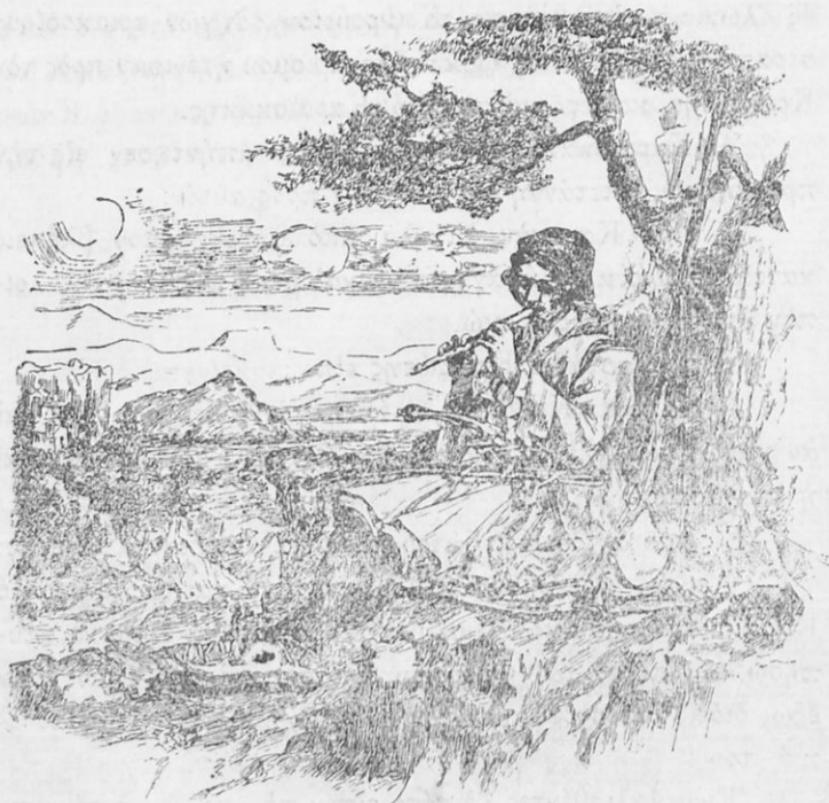
Ἐναγκαλισθέντες δὲ τότε εἶπον τὸ «καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τὸ Φρούριον».

Α. ΧΡΥΣΟΛΟΓΗΣ

Καραϊσκάκης καὶ Κιουταχῆς.

Στῆς 9 Ἀυγούστου στὰ 1826, ὁ Καραϊσκάκης ἀνταμώθηκε κατὰ τύχην μετὰ τὸν Κιουταχῆ στὴ Γαλλικὴ Φρεγά-

δα τοῦ ναυάρχου Δερινῦ, ποῦ ἦταν ἀραγμένη στὸν Πειραιᾶ. Ὁ Κιουταχῆς μὲ τὸν Ὅμερ πασσᾶ τῆς Χαλκίδος εἶχαν πάη νὰ δοῦν τὸν Ναύαρχο. Δὲν προφτάσανε νὰ κατεβοῦν στὴ σάλλα καὶ φτάνει ὁ Καραϊσκάκης μὲ τὸν Χρηστίδη σὲ βάρκα

Ἡ φλογέρα

(ἔργον Π. Ροῦμπου)

Ἑλληνικὴ ἀπὸ τὸ μπρίκι τὸ ψαριανὸ τοῦ Γιαννίτση, ποῦ ἦταν ἀραγμένο στὴ Λεψίνα καὶ τότε ὁ Καραϊσκάκης στῆς διαταγές του. Λένε πῶς ἐπίτηδες ὁ Γάλλος Ναύαρχος εἶχε φέρει ἔτσι τὸ πρᾶμα, γιὰ νὰ σμίξουν οἱ δυὸ ἀρχιστράτηγοι. Κι' αὐτὸ τοῦ τὸ εἶχε ζητήσῃ ὁ Κιουταχῆς.

Ταράχτηκε ὁ Καραϊσκάκης καθὼς εἶδε τὸν Κιουταχῆ

μπροστά του. Ἔβαλε τὸ χέρι στὸ σπαθί κ' εἶπε στὸ Χρηστίδη.

— Ὡρὲ Χρηστίδη, μὴ μᾶς κάνουν καιμιὰ μπαμπεσιά;

Τὸν καθησύχασε ὁ Χρηστίδης. Κι' ὁ Κιουταχῆς ὅμως ταράχτηκε, καθὼς εἶδε τὸν Καραϊσκάκη. Χαιρέτησε ὁ Καραϊσκάκης τὸν Κιουταχῆ, κατὰ τὴν Τούρκικη συνήθεια (μὲ τὴν παλάμη στὸ στῆθος) καὶ κάθισε. Χαιρέτησε κι' ὁ Κιουταχῆς μὲ τὸ κεφάλι, ἀγέρωχος, καὶ μίλησε πρῶτος Ἀρβανίτηκα.

— Τί κάνεις Καραϊσκάκη; Ἐλπίζα νάρθῃς στὰ Μπιτώλια νὰ μὲ προσκυνήσῃς καὶ νὰ σοῦ δώσω ὄλα τὰ βιλαέτια, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὡς τὴν Ἄρτα.

— Ἐγὼ νὰ σὲ προσκυνήσω; τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Καραϊσκάκης. — Ἄν εἶσαι Ρούμελη Βαλεσῆς ἐσύ, εἶμαι κ' ἐγὼ Ρούμελη Βαλεσῆς. Κι' ἂν ἤξερε ἡ Διοίκησή μου ὅτι κρένομαι τώρα μαζί, μὲ κρέμαγε κ' ἐμένα καὶ δεκαπέντε χιλιάδες στρατέματα, ποῦ ἔχω στὴ Λεψίνα.

— Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ σὲ κρεμάσῃ;

— Μήπως δὲ σὲ κρεμάει ἐσένα ὁ Σουλτάνος, ἔταν θέλη; Ναί ἢ ὄχι;

— Ναί γιατί τὸν ἔχω Βασιληᾶ.

— Λοιπὸν μὲ κρεμάει κ' ἐμένα, γιατί τὴν ἔχω Βασίλισσα!

Χαμογέλασε ὁ Κιουταχῆς. Σηκώθηκε πρῶτος κ' ἔφυγε ἀπὸ τὸ καράβι.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Κιουταχῆς τοῦστειλε καφέ, ζάχαρη καὶ καπνό.

Ὁ Καραϊσκάκης τοῦστειλε ἓνα φόρτωμα κρασί!

ΛΕΒΑΔΟΣ

ΤΟ ΚΟΥΝΑΒΙ

Ἐνῶ ἔχει τὸ μπλακώτερον δέριμα, τόσον ὥστε νὰ τυλίγη τοὺς λαιμοὺς τῶν γυναικῶν, καὶ ἐνῶ ζῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ μέλι, ἔχει μόλα ταῦτα τὴν σκληροτέραν ψυχὴν. Ἐὰν πιασθῆ εἰς δόκανον θὰ γυρίσῃ καὶ θὰ κόψῃ μὲ τὸ στόμα του τὸ πόδι του, πράγμα τὸ ὁποῖον οὔτε ἡ ἀλεπού, οὔτε ὁ λύκος ἔχουν τὴν ὁμότητα νὰ ἐπιχειρήσουν.

Δύσκολον λοιπὸν πράγμα νὰ εὐρεθῆ εἰς δόκανον κουνάβι, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἂν πιασθῆ θὰ κόψῃ τὸ πόδι του, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν εἶνε καὶ ἔξυπνον ὅσον ἡ ἀλεπού, ὥστε νὰ μετέρχεται τὰ τέχνάσματά της, τὰ ὁποῖα πολλάκις τὴν χαντακώνουν.

Αὐτὴ, λόγου χάριν, ὡς λίαν πονηρὴ, γνωρίζει τὴν μέθοδον τοῦ δοκάνου καὶ ἅμα εἰσέρχεται εἰς ἀμπέλια ἢ πλησιάζει ὀρνιθῶνας ἐνῶναι τὰ πόδια της ὥστε νὰ τὰ κἀνῃ ἕνα, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ μὴ ἀπλώνεται εἰς εὐρὴν χῶρον καὶ πατήσῃ ἐπάνω εἰς κανὲν δόκανον. Ἄλλ' ὅπως περίπατεῖ ἢ μάλλον ὅπως πηδᾷ καὶ μὲ τὰ τέσσαρα μαζύ, συμβαίνει νὰ πέσῃ ἐπάνω εἰς δόκανον καὶ τότε πιάνεται καὶ μὲ τὰ τέσσαρα. Ἐντεῦθεν ἡ παροιμία «Ἡ πονηρὴ ἀλεπού πιάνεται καὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα». Τὸ κουνάβι μὴ ἐπαγγελλόμενον εὐφύϊαν περίπατεῖ καὶ μὲ τὰ τέσσαρα πόδια του ἀνοιχτά, πιάνεται ἐπομένως ἀπὸ τὸ ἕνα, γυρίζει τότε καὶ τρώγει τὸ συλληφθὲν πόδι του καὶ ἀφίνει ὑγίαν εἰς τὸ δόκανον καὶ εἰς κανὲν ὑπόλειμμα τοῦ ποδιοῦ του.

Οἱ κουνάβοι λοιπὸν παρητήθησαν πρὸ πολλοῦ τῆς διὰ τοῦ δοκάνου μεθόδου καὶ τὸ κύνουν ὡς ἐξῆς. Ἐὰν εἶναι χειμῶν ἀκολουθοῦν τὰ ἴχνη του ἐπάνω στὰ χιόνια καὶ ταιουτοτρόπως εὐρίσκουν τὴν φωλιά του, ἢ ὁποῖα θὰ εἶναι ἢ εἰς τὴν κουφάλαν κανενὸς δένδρου ἢ εἰς καμίαν σπηλιάν. Οἱ

κυνηγοὶ γνωρίζοντες ὅτι πάντοτε ἢ φωλιά τῶν κουναβιῶν θὰ ἔχη δύο ἐξόδους, τοποθετοῦν εἰς τὸ στόμιον τῆς μιᾶς ἐξόδου σάκκον ἀνοιχτὸν πρὸς τὰ χεῖλη τοῦ στομίου καὶ κατόπιν πηγαίνουν ἀπὸ τὴν ἄλλην ὀπὴν καὶ τὸ καπνίζου με ἀναμμένα πανιά διὰ νὰ τὸ προγκήσουν. Ἐκεῖνο πηδᾷ νὰ φύγη καὶ πέφτει μέσα εἰς τὸ σακκί. Ἐπειδὴ δέ, ὅπως εἶπα, δὲν εἶναι πολὺ ἐξυπνο, παρασύρεται πολλάκις εἰς τὰ κόλπα τῶν κυνηγῶν, τὸ προχειρότερον τῶν ὁποίων εἶναι ἢ τοποθέτησις κρέατος εἰς μέρη ἐπικίνδυνα διὰ τὴν ἀσφάλειάν του. Δὲν εἶνε καθόλου φιλύποπτον ὅπως ἢ ἀλεποῦ, ἢ ὅποια ὅταν ἐμυρίσθη κάποτε τοιαύτην ἐτοιμασίαν εἰς μέρος ὑπόπτον, ἐλοξοδρόμησε καὶ εἶπε :

— Πρέπει νὰ μοῦ βάλετε καὶ κρασί...

— Γεῦμα δίχως κρασί δὲν κάνει ἢ ἀλεποῦ...

Κοῦρκοι

Πολλάκις τὸ κουνάβι καταδιωκόμενον χώνεται εἰς μίαν κουφάλαν, ἢ ὅποια πιθανὸν νὰ μὴ ἔχη ἄλλην ἐξόδον, καὶ σκαλώνει εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς ὥστε νὰ μὴ ἴμποροῦν νὰ τὸ τουφεκίσουν· οἱ κυνηγοὶ τότε ἀνάθου ὑπὸ τὴν κουφάλαν ἄχυρα καὶ τὰ κουνάβια πίπτου κἀτω μεθυσμένα, σχεδὸν ἀνίσθητα. Ἐπίσης οἱ κυνηγοὶ γνωρίζου ὅτι ἅμα τὸν χειμῶνα

εἶναι μεγάλη ἥλιακάδα, τὰ κουνάβια πηγαίνουν στῆς φωλιές τῶν νυφίτσῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν ποιητικὴν ἰδιοτροπίαν νὰ τῆς πλέκουν πρὸς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῶν ἐλατιῶν. Τὰ κουνάβια ὅμως τὰ διώχουν διὰ νὰ ἥλιαστοῦν αὐτά, οἱ δὲ κунηγοί, οἱ ὁποῖοι ἠξεύρουν τὴν ἀγάπην τῶν αὐτῶν πρὸς τὴν θαλπωρὴν τῶν νυφίτσοφωλιῶν, πολλάκις ἔτυχε νὰ τουφεκίσουν νυφίτσες γιὰ κουνάβια, τουτέστι μπουφους γι' ἀηδόνια. Μόλα ταῦτα οἱ πρωτόπειροι κουναβολόγοι (ἔμποροι κουναβιῶν) τὴν παθαίνουν κάποτε καὶ ἀγοράζουν νυφίτσοδέρματα γιὰ μικροκουνάβια. Λέγεται δὲ ὅτι ἔγινε τόση κατάχρησις τῆς πονηρίας αὐτῆς ἐκ μέρους τῶν χωρικῶν, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ πλέον τάξις εἰδικῶν κουναβολόγων.

Ὅσαύτως ἔχει ἀναπτυχθῆ τάξις εἰδικῶν σκύλων.

Τὰ κουναβόσκυλα αὐτὰ ὄχι μόνον δὲν κунηγοῦν τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ καὶ ἅμα ἀνακαλύψουν κουνάβι τὸ καταδιώκουν ἕως ὅτου τὸ ἀναβιβάσουν εἰς κανὲν δένδρον καὶ ἀφοῦ καταλάβουν τὸ μέρος ὥστε νὰ τὸ βλέπουν ὅτι εἶνε ἐπάνω, γαυγίζου, εἰδοποιοῦντα τὸν κунηγόν. Πολλὰ κουναβόσκυλα συλλαμβάνουν τὰ κουνάβια εἰς τὸ πῆδημά των ἀπὸ τὰ δένδρα, ἀλλά, ὡς νὰ γνωρίζουν πόσον πολύτιμον εἶναι τὸ τρίχωμά των, τὰ ἀρπάζουν τεχνικὰ διὰ νὰ μὴ τὰ μαδήσουν.

Τὸ κουνάβι ὅπως καὶ ἡ ἀλεπού μαδᾷ μέχρις ἀπογυμνώσεως τὴν ἀνοιξιν ἢ ὁποῖα εἶνε καὶ ἡ ἐποχὴ τῶν ἐρώτων. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν ἐποχὴν ἀποκουτένεται ὥστε νὰ ἴμμοροῦν νὰ τὸ πιάσουν καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ. Λέγει ὁ μῦθος ὅτι ἓνα κουνάβι παρεπονεῖτο εἰς τὴν ἀλεπού κατὰ τοῦ Θεοῦ διότι νερούλιάζει τόσον τὰ μυαλά των τὴν ἀνοιξιν. Ἡ ἀλεπού, ἐν τῇ πανσοφίᾳ τῆς συνέστησε εἰς τὸ κουνάβι νὰ εὐλογῇ τὸν ὕψιστον, διότι ἂν τοὺς παίρνει τὰ μυαλά τοὺς παίρνει ταυτοχρόνως κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ τρίχωμά των, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὰ ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὰ μαρτύρια τοῦ κунηγίου, διότι δὲν ἔχουν

καμίαν ἀξίαν ἅμα εἶνε μαδημένον τὸ δέρμα των. Μπα ! εἶπε
τὸ κουνάβι, γιὰ τὰ μαλιά μας μᾶς κунηγοῦν;

Ἄμ γιατί σὲ κунηγοῦν, θαρρεῖς; τοῦ ἀπίντησε ἡ ἄλε-
ποῦ. Γιὰ νὰ σὲ βάλουν δημογέροντα ;

Σ. ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ

Ο ΑΪΤΟΣ*

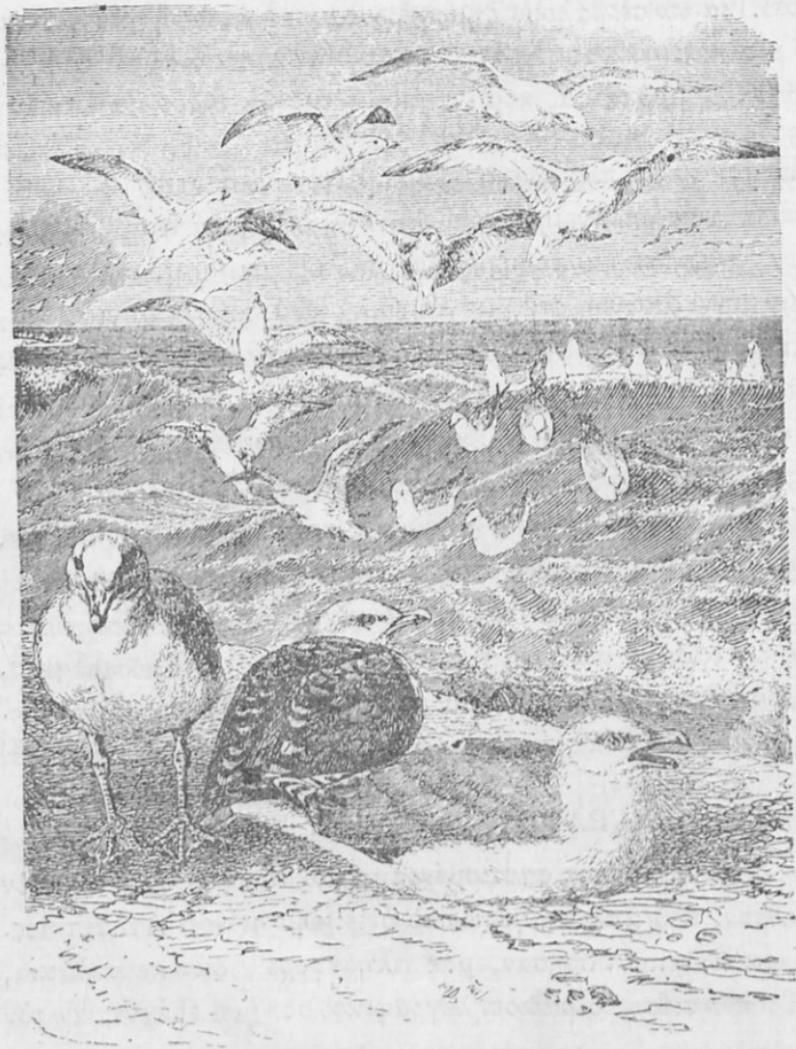
Ἔνας αἰτὸς περήφανος ἕνας αἰτὸς λεβέντης
ἀπὸ τὴν περηφάνεια του κι' ἀπὸ τὴν λεβεντιά του,
δὲν πάει τὰ κατώμερα νὰ καλοξεχειμάση,
μόν μένει ἀπάνω ἔστα βουνά, ψηλά ἔστα κορφοβούνια.
Κι' ἔρρηξε χιόνια ἔστα βουνά καὶ κρούσταλλα ἔστοὺς κάμπους
ἐμάργωσαν τὰ νύχια του κ' ἐπέσαν τὰ φτερά του.
Κι' ἀγνάντιο βγῆκε κ' ἔκατσε, ἔς ἕνα ψηλὸ λιθάρι,
καὶ μὲ τὸν ἥλιο μάλωνε καὶ μὲ τὸν ἥλιο λέει.
«Ἦλιε, γιὰ δὲ βαρεῖς κ' ἐδῶ ἔς τούτη τὴν ἀποσκιοῦρα,
νὰ λειώσουνε τὰ κρούσταλλα, νὰ λειώσουνε τὰ χιόνια,
νὰ γίνῃ μιὰ ἀνοιξι καλή, νὰ γίνῃ καλοκαῖρι,
νὰ ξεσταθοῦν τὰ νύχια μου, νὰ γιάνουν τὰ φτερά μου,
ν' ἀρθοῦνε τᾶλλα τὰ πουλιὰ καὶ τᾶλλα μου τὰδέρφια».
(ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ)

ΜΙΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΡΙΚΥΜΙΑΣ ΤΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ

Ὁ ἀσύρματος σαστισμένος μεταδίδει τὸν τρόμον καὶ τὸν
ἔλεθρον, ποῦ ἄπλωτε γύρω του ὁ τρικυμισμένος Ἀτλαντικός.
Πλοῖα κατεποντίσθησαν, μᾶς πληροφορεῖ, σὰν πετραδάκια,
καὶ οἱ πλησιέστεροιοι ραδιοτηλεγραφικοὶ σταθμοὶ ἐδέχθησαν τὸν

* (Τὸ ἄσμα εἶναι ἀλληγορικὸν ὑπονοοῦν κλέφτην ὅστις καὶ κατὰ τὸν
χειμῶνα δὲν ἔννοεῖ ν' ἀπόσχη τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ παραμένει εἰς τὰ
βουνά. Ὅμοιον εἶναι καὶ τὸ τεμάχιον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν
κατακλιεῖδα τοῦ προηγουμένου ἄσματος τοῦ Ὀλυμποῦ καὶ τοῦ
Κίσαβου.) (Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ)

ἐπιθανάτιον ρόγγον των ὑπὸ μορφὴν ἐπικλήσεων πρὸς βοήθειαν. Ἐπὶ ἡμέρας οἱ γύρω δέκται τῶν ἀσυρμάτων ἐδοιοῦντο ἀπὸ ἀγωνιώδεις ἐπικλήσεις, ἀπὸ γόους ἀπελπιστικούς, τοῦ

Πτηνὰ ψαρεύοντα

ἤρχοντο ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ μαινομένου ὠκεανοῦ. Σιδηροὶ κολοσσοὶ σάν τὸν «Κελτικὸν» ἐστραπατσαρίστηκαν

κατὰ τρόπον ἐξευτελιστικὸν καὶ εἶδαν τὸν σίδηρον καὶ τὸν χάλυβα νὰ κίβεται ἀπὸ τὰ νερένια γιαταγάνια τῶν κυμάτων ὡς τρυφερὸν ἀγκουράκι. Χράπ! κάτω τρεῖς καπουνιέρες μὲ τὶς βάρκες. Χράπ! κάτω ἡ γέφυρα καὶ ἡ μία καπνοδόχος. Χράπ! ἀντίο ὑπερκατάστροφμα. Κομματάκια, κομματάκια, κομματάκια τόπια μὲ τὰ ὁποῖα ἔπαιζαν τὰ νερένια Ἰμαλάϊα καὶ τὰ ὕφωνα στὸ ζενίθ, τὰ ἐβύθιζαν στὸ ναδίρ, καὶ ἔπειτα τὰ κατὰπιναν.

—Τί εἶναι αὐτό, ἔλεγεν ὁ πλοίαρχος. Εἶμαι εἴκοσι χρόνια ναυτικός καὶ ἔχω ταξειδεύσει εἴκοσι φορές τὸν Ἀτλαντικό. Τοιαύτης ἐντάσεως καὶ τοιαύτης διαρκείας τρικυμία δὲν εἶδα ποτέ μου. Περίεργον πρᾶ

Δὲν ἐπρόφθασε «γυμα» νὰ εἰπῆ κι' ἦρθε τὸ κύμα τὸ τετράφηλο καὶ μᾶς ἐγκρέμισε στὰ βάθη. Ὅ,τι ἦτο ὀρθόν, ἔμφυχον ἢ ἄφυχον, ἐκατρακύλισε καὶ οἴμωξε δεινῶς.

Ὅλον τὸ σκάφος ἔγινεν ὄγκος γόου ποῦ τὸν ἄρπαξε τὸ κύμα ἀπὸ τὰ ἐρεβώδη ἔγκατα καὶ τὸν ἐσφενδόνισε εἰς τὸ μαῦρο ἄπειρον. Χάος κάτω, χάος ἐπάνω, χάος γύρω, χάος πέραν. Καὶ μέσα εἰς τὸ χάος ἀγέλαι· θηρίων, μαύρων τεράτων μὲ λευκὰς χαίτας, ποῦ ἀλλάζουν σὲ κάθε στιγμή μορφᾶς καὶ ὄγκους ὀρμῶν ἐναντίον μας καὶ ἄλλα μᾶς χτυποῦν μὲ τὰ κέρατά των στὴ πρύμνη καὶ ἄλλα μὲ τὸ στήθος των στὰ πλευρά, καὶ ἄλλα πηδοῦν καὶ χτυποῦν τὶς οὐρὲς τους στὴ στεφάνη τῶν καπνοδόχων, ἄλλα μᾶς παίρνουν στὴν ἀγκαλιά τους, μᾶς λικνίζουν καὶ ἔπειτα μᾶς πετοῦν μὲ μανία καὶ περιφρόνηση, ἄλλα σκύθουν καὶ σηκώνουν στίς πλάτες τους τὸ σκάφος καὶ ἀφοῦ τὸ ἀνεβάσουν ψηλά, πολὺ ψηλά, τὸ ἀφήνουν νὰ πέσῃ καὶ νὰ βυθισθῆ στὰ τάρταρα. Καὶ μουγκρίζουν ὄλα. Καὶ τὰ πόδια τους χτυποῦν. Νομίζει κανεὶς ὅτι φοροῦν χαλύβδινα τσόκαρα καὶ τρέχουν ἀπάνω σὲ χοντρὸ κρύσταλλο. Καμπάνες, σήμαντρα, καζάνια κρῖτοῦν συγχρό-

νωσ, σχίζονται χάρτινες πλάκες, πέφτουν πύργοι, σωριάζονται καὶ συγκρούονται τεράστια κασσόνια γεμᾶτα μπρόνες, γεμᾶτα κουδούνια, γεμᾶτα γυαλικά - κάτι τέτοιο. Ὅλοι οἱ τρομεροὶ καὶ συνταρακτικοὶ ἤχοι συναυλοῦν. Ἐάν ἦτο δυνατόν νὰ κατασκευαστῇ τὸ σύμπαν ἀπὸ γάλυθα, κρύσταλλα, καὶ ὄστρακα καὶ ἔπειτα νὰ τοῦ δώσητε μιὰ κλωτσιὰ καὶ σωριστῇ ὅλο μαζί, τότε θὰ ἤμπορούσατε νὰ ἔχητε ἀμυδρὰν εἰκόνα τοῦ μουγκρίσματος τοῦ τρικυμισμένου ὠκεανοῦ. Καὶ μέσα εἰς αὐτὸν τὸν στριγχνὸν καὶ ἀσώπαστον ἐπὶ τετραήμερον μυκηθμόν, μέσα εἰς αὐτὸν τὸν ἠχητικὸν κατακλυσμὸν, ὁ ἀγωνιώδης σφυγμὸς τῆς ἑλικὸς ἢ ὅποια κτυπᾷ τὰ μαινόμενα θηρία πότε στὸ κεφάλι πότε στὸ στήθος, πότε στὴν οὐρὰ πότε στὰ νέρατα καὶ πότε στὶς πλάτες καὶ πότε εὐρίσκεται εἰς τὸ ἄπειρον καὶ κτυπᾷ τὸ ἔρθεο; καὶ δὲν μπορούμε νὰ διακρίνουμε ἂν σκουίζῃ αὐτὸ ἢ ἐκείνη. Τὸ σκάφος σπαράζει, τινάζεται, τριζοβολεῖ, ἀγωνιᾷ - ἓνα χιλιόμετρο τὴν ὥρα. Καὶ ὁ ἄνθρωπος; Τόσος δά. Ἐμίκρυνε πρὸ τοῦ ὄγκου τοῦ τρομεροῦ καὶ καταπληκτικοῦ θαύματος καὶ ἔγινε κόκκος συνάπτεως. Τὰ ἔχασε ὅλα καὶ ἔγινε ὅλος αὐτί. Θέλει ν' ἀκούῃ τὸ τσιτσίρισμα τοῦ ἀουρμάτου. Θέλει νὰ πιστεῦῃ ὅτι εὐρισκόμενος στὸ μέσον τοῦ τρικυμισμένου ὠκεανοῦ μπορεῖ νὰ φωνάξῃ γύρω καὶ ν' ἀκουστῇ. Ὁ πομπὸς ἀπλώνει μέσα στὸ πηκτὸν καὶ φοβερὸν σκοτάδι τῆς νοεμβριανῆς νυκτὸς τὴν ἐπίκληση «Βοήθεια . . . βοήθεια . . . βοήθεια . . .» Οὐδεὶς ἀπαντᾷ. Πῶς νὰ δοθῇ βοήθεια τὴν στιγμὴν ποῦ ὅλα τὰ βουνὰ τοῦ κόσμου ἔπεσαν στὴν θάλασσαν καὶ ἔγιναν κύματα καὶ ἀλληλοκυννιγοῦνται καὶ ἀλληλοχτυπιοῦνται καὶ ἀλληλοσπαράσσονται;

Τὸ σκάφος τριζοβολεῖ καὶ πλαγιάζει. Καρχαρίαί μὲ τὰ στόματα ἀνοικτά, σκύλοι, ξυφίαί μὲ ἀκονισμένα τὰ σπαθιά τους, χίλιων λογίων θαλάσσια τέρατα περιμένουν. Τὸ

σκάφος γυρίζει ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά. Τρίζει, ξεκαρφώνεται, λές στριφογυρίζει, παραδέρνει, τὰ πράγματα ὅλα συγκυλιούνται καὶ θρηνοῦν τὸν σπαραγμώδη θρήνον τῶν ἀψύχων, ὁ ἀσύρματος δονεὶ τὸ σκότος μὲ τὰς ἐπικλήσεις του. Καὶ ἐπάνω ἀπὸ αὐτὸν τὸν μαῦρον τρόμον καὶ τὴν ἀγωνίαν ἀψύχων καὶ ἐμφύχων ἓνας ἄσπρος γλάρος παίζει μὲ τὸν Τυφῶνα. Ἐπειτα ἔρχεται, ζυγίζεται ἀπάνω ἀπὸ τὸ κινδυνεῦον σκάφος καὶ φεύγει σπαθίζων τὸ σκότος καὶ καγχάζων.

—Κράου . . κράου . . . κράου . . .

ΣΤΑΜΟΣ ΜΗΡΑΝΙΑΣ

ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Μαύρη νυχτιὰ κι' ἀνάστερη, τὰ κύματα μουγκρίζουν,
βροντᾶ κι' ἀστράφτει, οἱ κεραυνοὶ τὰ κύματα ξεσχίζουν
σὰν φεΐδια λαμπερά.

Βόηθα Χριστέ! Τριζοβολᾶ, θ' ἀνοίξη τὸ καρᾶφι,
βορηᾶς κακός, ἀλύπητος μνήματα χίλια σκάβει
ἽΣ τὰ μαῦρα τὰ νερά.

Βουλιάζομε . . τὰ ξάρτια μας χωρὶς πανιὰ σπασμένα,
ἀχόρταγα τὰ κύματα τ' ἀρπάζουν ἓνα ἓνα
κ' ἐπάνω μας πηδοῦν.

Τοῦ κάκου οἱ ναῦτες ἄφωνοι, ὠχροί, χωρὶς ἐλπίδα
ἀκούραστα παλεύουνε . . τὴν ὄμορφη πατρίδα
ποτέ τους δὲν θὰ ἰδοῦν.

Νά! τὰ νερὰ πλημμύρησαν καὶ δυναμώνει ἡ μπόρα
ἡ πρύμνη μας γονάτισε, βογγᾶ κι' ὦρα τὴν ὦρα
ἡ πλώρη μας βουλᾶ . . .

Βουλιάζομε! ἀπ' ὅλους μας οὔτ' ἓνας θὰ γλυτώσῃ,
ὅλους ἡ μαύρη θάλασσα γιὰ νὰ μᾶς σαβανώσῃ,
βουνὰ μ' ἀφροὺς κυλᾶ.

Ἐγὼ μικρὸ ναυτόπουλο, γεννήθηκα σ' τὸ κῦμα,
σ' τὴ θάλασσα μεγάλωσα, κι' ἂν εὔρω τώρα μνήμα
Ἵστὸ μαῦρο τῆς βυθό,

σάν τὸ μωρὸ στήν κούνια τοῦ ἑστὰ πράσινα χορτάρια
ἑστὰ φύκια ἑστὰ κοράλλια τῆς καὶ ἑστὰ μαργαριτάρια
γλυκὰ θὰ κοιμηθῶ.

Δὲ μὲ τρομάζει ὁ θάνατος ἑστὸν ὕπνο τὸν βαθύν μου
θὰ ψάλλουνε τὰ κύματα νανούρισμα ἑς τ' αὐτὶ μου
ὀλόγλυχο σκοπό.

Καὶ θᾶρχωνται σᾶν ὄνειρο μαζί μου νὰ μιλήσουν
νὰ μὲ φιλήσουν τρυφερά, νὰ μὲ παρηγορήσουν
ἐξεῖνοι π' ἀγαπῶ.

Ὅμως, Χριστέ μου, μιὰ καρδιὰ μονάχα συλλογοῦμαι
ἐκείνη πού μ' ἐγέννησε, τὴν μάνα μου λυποῦμαι
καὶ κλαίω τὴ φτωχή.

Ὅλους τοὺς πῆρε ἡ θάλασσα, μονάχα ἐγὼ τῆς μένω
κι' ἂν μάθῃ πὼς ἐχάθηκα στὸ κύμα τ' ἀγριεμένο
τῆς φύγει κ' ἡ ψυχὴ.

Νά! μᾶς σκεπάζει ἡ θάλασσα. . . τὸ θέλημά σου ἄς γένη.
Γονατιστὸ τὴν ὕστερη στιγμή τὴ χρυσωμένη
εἰκόνα σου φιλῶ.

Σβύνει ἡ φωνή μου. . . μ' ἄρπαξε τὸ κύμα τ' ἀγριεμένο!
Χριστέ μου! τὴ μανοῦλα μου. . . τὴν ὥρα ποῦ πεθαίνω
γι' αὐτὴ παρακαλῶ.

N. ΔΑΜΙΑΝΟΣ

Η ΦΛΟΓΑ ΤΟΥ ΚΑΝΑΡΗ*

Κοιμάται ἡ Σμύρνη καὶ ὀνειρεύεται βαριά.. Ὁ βραχνᾶς
τοῦ φόβου κάθεται στὰ στήθεια τῆς. Περρασμένα τὰ μεσάνυχτα,
κάπου μιάμιση ὥρα Μήνας Ἰούνις, ἕξι πρὸς τῆς ἑφτά. Ἐ-
φυγε ἡ Τρίτη, μέρα κακοσήμεδη γιὰ τὸ σκλαβωμένο λαό,
καὶ ξημέρωνε Τετάρτη. Κι' ὁ ταπεινὸς Ραγιαῆς ὁ μισητὸς

* (Ἡ ἀναλαμπὴ τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος τῆς Χίου, τυρπολη-
θείσης ἀπὸ τὸν Κανάρη, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν Σμύρνην.
Τὴν ψυχικὴν εἰκόνα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων τῆς Σμύρνης, ὅταν
ἔλαμψε τὸ αἰφνίδιον ἐκεῖνο φῶς, τὴν εὐρίσκομεν εἰς τὸ κατωτέρω
διήγημα.)

Γκιαούρης, εἶχε ἓνα χρόνο ποῦκανε ἄρματα τὰ σίδερά του, καὶ χτυποῦσε στὰ τυφλά...

Ἰούνιος Μῆνας τοῦ 1822. Νύχτα βαθειά, μὰ ξάστερη. Κειμᾶται ἡ Σμύρνη.... Κάπου καὶ ποῦ κανένα βῆμα στὰ

Τὸ Διβάνισμα (Ἔργον Νικηφόρου Λύτρα)

πετρωτὰ τὰ στενορρύμια της. Οἱ ἑάρδιες ἀγρυπνᾶνε στὸν ἀνήσυχο τὸν ὕπνο της.

Ἄξαφνα πάνω ἀπὸ τὴν χώρα, πρὸς τὸ νοτιὰ ἀνατολικά, μιὰ φλόγα ἀμέτρητη, τετράψηγη, ἀναψε κι' ἀντιλάμπισε στὸν οὐρανὸ γιὰ λίγα δευτερόλεπτα. Ἔβαψε χλωμοκόκινη

τὴν κοιμισμένη χώρα, κι' ἔσβυσε καὶ χάθηκε, χωρὶς ν' ἀφήσῃ κρότου ἀντίλαλο, εἴτε ἄλλο σημάδι. "Ὅμως στὰ μάτια ποῦ βρεθῆκαν ἀνοιχτά, ξαγρυπνώντας ἀπ' τῆς νύχτας τὸ κουφὸ τὸ κᾶμα, μαῦρα μηνύματα ἔστειλε τὸ ἀντίφλογο τὸ μακρινό, ποῖδς ξέρει ἀπὸ ποιά Θεόρατη φωτιά στελμένο." —

Τετάρτη βράδυ ἄρχιζε τὸ μπαϊράμι τῶν Τούρκων. Πέρασε ὅμως καὶ ἡ Τετάρτη, νύχτωσε καὶ ξημέρωσε. Κ' ἔφτασε ἡ Πέμπτη, κι' ὁ λαὸς ὁ Τούρκικος χαρούμενος κατέβηκε στοὺς μαχαλάδες τοὺς Χριστιανικούς. Ἡσυχία γιορτάσιμη βασίλευε παντοῦ, τῶν πανηγυριστᾶδων ἡ ὄψη μοίραζε κἀτι ἀπ' τὴν χαρὰ τῆς καὶ στοὺς τρομασμένους χριστιανούς. Τοῦ πρώτου χρόνου οἱ μέρες οἱ φριχτὲς κ' οἱ νύχτες τοῦ θανάτου, ἂν εἶχανε περάσει, δὲ λησμονῶνταν εὐκολὰ. Μποροῦσαν καὶ νὰ ξαναρθοῦνε...

Σφαγὲς πιὰ δὲν γινόνταν ὅπως ἐκείνη ποῦ ἀκολούθησε τοῦ Αἰθάλιου τὸ χαλασμό. Μὰ οἱ σκοτωμοί, σκόρπιοι, ἦτανε συχνοὶ στὴ Σμύρνη. Ὁ Τούρκικος φανατισμὸς τυφλὸς μὲς τῇ μανίᾳ του, τ' ἄθωο τὸ θῦμα πάντα τοῦ γυρεύει, καὶ θέλει ἀπ' αὐτὸ νὰ πληρωθῇ τοῦ δυνατοῦ τὸ χτύπημα, ποῦ δὲν εἶν' ἄξιος ν' ἀνταποδώσῃ. "Ἐτσι, κάθε ἄκουσμα κακό, ἀληθινὸ ἢ μιγαλωμένο, στελμένο ἀπὸ τὸν πόλεμο, ποῦβραζε γύρω στὰ νησιά, κι' ἔχυνε τὸν ἀχὸ του πέρα ἀπὸ τὸ πέλαγος, ξεσποῦσε στὸ θάνατο κ' ἐνὸς ἢ δύο ἀθῶων, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Οἱ Γραικοὶ κλειδωνόντανε νωρὶς στὸ σπῆτι, μὰ εἶχαν ἀνάγκη νὰ πᾶνε καὶ στὶς δουλιές τους κἀποτε. Καὶ βγαίνανε στοὺς δρόμους λιγοστοί, συχνὰ παρέα μὲ κανέναν Τούρκο, φίλο καὶ προστάτη. Προστασία ἀνώφελη! Μὲ μιὰ κραυγὴ ὀρθὸς βρισκόταν ἓνας ἄγριος ἀπὸ τὸν καφενὲ ἢ τὸ μαγαζί, πετοῦσε πέρα τὸ τοιμποῦκι, καὶ τραβοῦσε τὴν πιστόλα. "Ἐνας καὶ δύο, καὶ περισσότεροι νεκροί, καμιά φορὰ.

Τῆς Χίος ὅμως πάλι ὁ σκοτωμὸς ἦρθε ν' ἀνάψῃ τὸ φανα-

τισμὸ τοῦ Τούρκου καὶ νὰ τὸν ξεθεριέψῃ. Κ' ὕστερα τῆς Χί-
ος ὁ χαλασμὸς τὸν ἔθρεψε καὶ τὸν ἐχόρτασε βαθείᾳ, καὶ πάλι Ὁλὴ ἢ Ἀνατολὴ στὸ πόδι εἶχε σταθῆ. Ἐνα στρατό-
πεδο εἶχε γίνοι ἢ Σμύρνη. Κάθε μέρα ὄχλοι φανατικοί,
μπουλούκια ἄγρια κινουῦσαν καὶ πηγαίνανε στὴ Χιδ γιομά-
τη, χρόνια καὶ χρόνια. Τὸ ξεκίνημά τους δὲ δεχόταν ἄρ-
γητα ὅσο στὸ δρόμο τους ἀνταμωνόντανε μ' ἄλλα μπουλού-
κια ποῦ γυρίζανε κατάφορτα, χορτασμένα ἀπὸ τ' ἄθωο τὸ
αἷμα, σέρνοντας τριγύρω τους κοπάδια γυναικόπαιδα φορ-
τώματα ἄρπαγμένα πλούτη. Κ' ἢ σφαγὴ κ' ἢ ἄρπαγὴ
ξακολουθοῦσε στὸ νησί. Καὶ τρέχαν ὅλοι νὰ βοηθήσουνε στὴ
νίκη. Ὡς τὴ μέρα ἐκείνη τριάντα χιλιάδες γυναικόπαιδα
εἶχανε περάσει ἀπ' τοῦ νησιοῦ τὸ Τελωνεῖο... Στὴ Σμύρνη
τῶν Σκλάβων τὸ παζάρι δὲν εὐκαίρωνε ποτὲ ἀπ' τὴν ζων-
τανή του πρᾶμάτεια. Ἐκεῖ τύχαινε συχνὰ νὰ δῆ κανεὶς
σπαρακτικὲς σκηνές. Ὁ πρᾶματευτὴς ἄλλαζε γνώμη, ὁ ἀ-
γοραστής ἐπέμενε, κι' ἕνας τους ἢ ὁ ἄλλος σκότωνε τὴ σκλάβ-
θα, τοῦ καυγᾶ τους τὴν αἰτία. Συχνὰ στοὺς δρόμους Τούρ-
κοι γυρίζανε καμαρωτοί, βαστώντας ἀπ' τὸ χέρι κανένα
παιδί, ἄθωο Χιοτόπουλο, χλωμὸ κι' ἀμίλητο, λαμπροντυμένο
Τούρκικα, ποῦ τοῦ πηγαίναν ἄχαρα στ' ἄρματα φορτωμένο.
Καὶ καμάρωνε ὁ γενναῖος τὸ ἀπόχτημά του, ἕτοιμος νὰ τὸ
ξεκάμῃ σὲ καλὴ τιμὴ.

Ἔτσι οἱ Σμυρنيοὶ οἱ Τούρκοι κάνανε πιδ λαμπρὸ τὸ
γιόρτασμα τῆς μέρας τῆς θρησκευτικῆς τους. Ὁ ἄπιστος
Ραγιαῖς πῆρε τὸ μάθημα ποῦ τοῦπρεπε. Τὸ αἷμά του ξέπλυ-
νε τὴν ἀπιστία του. Γαλήνιο τώρα τὸ θεριό, χαιρόταν τὴ
χαρὰ του. Γιὰ λίγες μέρες φόβο δὲν θὰ προξενούσε. Αὐτὸ
τὸ ξέραν οἱ Γραικοί. Γυρίζανε λοιπὸν στοὺς δρόμους, ἦсу-
χοι καὶ μιλοῦσαν καὶ μὲ γνώριμους τούρκους ποῦ γιορτάζαν.
Ἔτσι πέρασε κι' ἢ Πέμπτη. Βράδυνασε καὶ νύχτωσε. Κακὸ

δὲ στάθηκε οὔτε τὸ παραμικρό. Ἡ φλόγα ἢ φοβερὴ ποῦ εἶχε τὴν προπερασμένην νύχτα ἀνάψη τ' οὐρανοῦ τὰ θέμελα, κ' εἶχε ἀναβῆ, κ' εἶχε ἀπλωθῆ καὶ τὴν ἔντυσε στὰ κόκκινα τῆ Γκιαοῦρ Σμύρνη, εἶχε κ' αὐτὴ λησμονηθῆ.

Ἐκεῖ τῆ νύχτα, πρὸς τῆς δέκα, Τούρκοι φανήκανε νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ Κονάκι βιαστικοὶ νὰ χύνωνται στοὺς δρόμους γύρω ἀλλαφιασμένοι σὰν τρελλοί, κ' ἄλλοι νὰ τρέχουν ἀπὸ πίσω νὰ τοὺς φτάσουν, καὶ νὰ μένουνε κ' αὐτοὶ σὰν ἀπολιθωμένοι, κ' ὕστερα νὰ βάνουνε μιὰ ἀπελπισιᾶς κραυγὴ, καὶ νὰ χειρονομᾶνε, καὶ νὰ μιᾶνε σ' ἄλλους μὲ πνιχτὴ φωνή. Ὁ λόγος τοὺς στόμα μὲ στόμα, φεύγει καὶ πετάει κ' ἀπὸ τοὺς Τούρκους, περνάει σὲ Φράγκους, σὲ Γραικοὺς, σ' Ἀρμένηδες κ' Ὀβραίους. Τὰ ψιθυρα σὲ λίγο τὰ κομμένα, τὰ μισὰ τὰ ἀναστενάγματα, τὰ πνιγμένα τ' ἀναφυλλητὰ πυκνώνουνε καὶ κάνουνε ἓνα θολὸ ρέμα πολυθόρυβο, ποῦ ἔλο καὶ θυμῶνει, ἔλο καὶ βογγάει, καὶ πάει καὶ ξεχειλίζει στὸ Φραγκομαχαλά.

Στὴ Χιὸ μεγάλη σφοδρά ! Οἱ Γραικοὶ κάψανε τὸν καπετὰν Πασσᾶ. Φωτιὰ κολλήσανε, μπουρλότο, στὸ Ντελίσι τοῦ Πασσᾶ, καὶ πᾶνε στὸν ἀέρα δυόμιση χιλιάδες. Ὁλη ἡ δύναμι τῆς Καπετάνας, καὶ μαζὶ πᾶνε κ' οἱ σικλάβοι, γυναικόπαιδα, πᾶνε κ' οἱ συναγμένοι θησαυροί. Τετράδη νύχτα γίνηκε τὸ κακό. . . . Θυμᾶστε τὴ φωτιά; Πᾶει ὁ Τριπόντες ὁ ἀκατάλυτος, πᾶει κ' ὁ Πασσᾶς ὁ Καραλής. Πῆγε κ' αὐτός ! Δὲν ἤθελε νὰ παρατήσῃ τὸ καράβι, μαζὶ τοῦ ἤθελε νὰ καῖ Κι' αὐτὸς μαζὶ τοῦ ! Μὲ τὸ στανιὸ τὸν κατεβάσανε στὴ θάρκα. . . . Μὰ κ' ἐκεῖνο τὸ καράβι δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὸν ἀφέντη του, γύρευε νὰ τόνε φάῃ κ' αὐτὸν ἐκεῖ, στὴν ἴδια τῆ φωτιά του. Πρὶν κινήσῃ ἡ βάρκα ἓνα κομμάτι ξύλο κόπηκε ἀπὸ τὰ ξάρτια, καὶ τὸν χτύπησε στὸ κεφάλι τὸν Πασσᾶ, τὸν ἔριξε στὸ πέλαγο. Κολυμπώντας ἔφτασε στὸ γιολό, κ' ἐκεῖ ξεψύχησε. . . Πλήρωσε τ' ἄδικα τῶν χριστιανῶν . . . Χριστέ

μου, ἔκαμες τὴν κρίσι σου! Ἄγια Φωτεινή. . . Μὰ νάσαι ἀλήθεια τάχα; Τώρα κι' ἄλλο ἓνα *Ντελίσι*! Ἐφ' ὅπου τέσσερις Τατάρηδες² ἀπάνωτοὶ φέρανε τὰ χαμπάρια στὸ Κονάκι! Ἐφ' ὅπου σοῦλένε κιντύνεφε καὶ τοῦ Καμπετανάμπειη τὸ καράβι,

Καλόγηρος τοῦ Ἁγίου ὄρους εἰς τὸ δεῖπνόν του (ὕπὸ Ράλλη)

μισοκάγηκε κι' αὐτό. . . Πωπώ!. τί θὰ γενοῦν οἱ χριστιανοί!

Στὸν ἀπάνω Μαχαλά τοῦ Μπαχρή Μπαμπά, κοιμᾶται ἀνύποπτη ἡ Τουρκιά. Τὴν ἄλλη μέρα θὰ τῆς ἐρθῆ τὸ κτύπημα. . . Ὅμως ἀπ' τῆ στιγμῆ πού ἀκούστηκε τὸ θᾶμα, ὡς τῆς αὐγῆς, τρόμος ἀκράτητος κυρίεψε τῆς καρδιῆς, τριγύρω στὰ σοκάκια τὰ χριστιανικά. Ρέμματα ἀνθρώπινα ξεσπᾶνε καὶ πυκνώνουνε στὸ Φραγκομαχαλά. Μὲ τὰ παιδιά καὶ μὲ τὰ πράμματά τους, φτάνουν ἐκεῖ, μιλάνε μὲ μισὴ πνοή, κυττᾶνε πίσω μὲ τρομάρα, κι' ἀπ' τὸ Φραγκομαχαλά ξεσπᾶνε

1. *Ντελίσι* = Πολεμικὸν πλοῖον. 2. *Τατάρηδες* = Ταχυδρομοί.

στό γιαλό, κι' ἐκεῖ πιὰ σταματοῦν. Στήνουνε σωρούς τὰ πράγματα τους ἀντικρὺ στὰ ξένα τὰ πολεμικά. Τόπος δὲ μένει μῆτε νὰ περάσῃς. Τὰ πολεμικά τὰ ξένα ἔχουνε τὰ νόγια τους κατὰ τὴ χώρα γυρισμένα. Ἀργότερα μαθεύτηκε πῶς ἡ Τουρκιὰ ψηλά στοὺς μαχαλά της, μὲ τὰ νέα τὰ πρωϊνά, δὲν μάνισε, δὲν ἄφρισε, δὲ ζήτησε νὰ σφάξῃ, παρὰ κίνησε καὶ πῆρε τὰ βουνὰ μὲ τὰ γυναικόπαιδά της. Καὶ μοναχὰ ὁ Γεννητσάραγας εἶχε κατεβῆ ἀκόμα σύθαμπο πρῶτ', καὶ ἀνακατεύτηκε στοὺς χριστιανοὺς τοὺς τρομαγμένους, γέρος μὲ τὴ μακρὰ λευκὴ γενειάδα του βαστώντας τὸ ψηλὸ ραβδί στὸ χέρι, καὶ φώναζε μ' ἠχηρὴ φωνή, καὶ φοβέριζε νὰ μὴ φοβῶνται καὶ νὰ γυρίσουνε στὰ σπήτια τους. Καὶ φοβέριζε νὰ μὴ φοβῶνται!

Μεσημέρι τῆς Παρασκευῆς, τῆς προσευχῆς ἡ ὥρα. Οἱ πιστοὶ μὲ τὴν καρδιά σφιγμένη, μὲ τὸ μέτωπο βαρὺ, τὴν ἔνοια τὴν τρομάρα στὴν ὄψη τους ζωγραφιστή, τραβᾶνε στὰ τζαμιά τους. Στὸ μεγάλο τὸ Τζαμί τ' ἀνθρωπινὸ κοπάδι σπρῶχεται ὑποταχτικὸ, θαρρεῖς στὴν καταδίκη του. Καὶ ὁ Ἰμάμης νὰ προβαῖνῃ στοὺς ψηλοὺς τοῦ θρόνι. Δὲ συλλογιέται τοῦ Μολλᾶ τὴν τύχη στὴ μεγάλη ἐκείνη τοῦ Ἀϊθαλιῶ τοῦ ταρραχί. Τὰ λόγια του βροντᾶνε, κάνουνε νὰ τρέμῃ τὸ τζαμί, σὰ νὰ ξιπάζεται καὶ πέφτουν ὕστερα καὶ καίνε στὸν ὄχλο ποῦ σκυφτὸς τὸν ἀκροάζεται. Τοὺς ζωγραφίζει τῆς Χίος τὴ σφοδρά, ποῦ ἦταν ἕνας μικρὸς παράδεισος, κ' ἔγινε τῆς κόλασης εἰκόνα. Τοὺς λέει τὸ αἷμα ποῦ ἔτρεξε κ' ἔκαμε λίμνη τὸ Νησί, τοὺς λέει τὴ Χώρα τὴ μακαριστὴ καὶ τὰ χωριά της, ὅλα μιὰν ἐρημιὰ, καὶ μιὰ κατάρρα τώρα.

Τὰ σκλαβωμένα ἀδύνατα κορμιά, τὰ πουλημένα καὶ τὰ πλούτη τ' ἀδικουσναγμένα. Τὸ κακὸ ἦτανε πολὺ μεγάλο, κι' ἔφτασε στοὺς θρόνους τοῦ Θεοῦ. Κ' ἦτανε τοῦ Θεοῦ τὸ χέρι αὐτὸ

ποῦ χτύπησε... Σκύβουν ἀκόμα πιὸ βαρὺ τὸ μέτωπο οἱ πιστοὶ καὶ σέρνονται ὄξω ἀμίλητοι.

Σάββατο τρίτη μέρα τοῦ Μπαϊραμιού.

Ὁ Πασσᾶς κουράζεται νὰ διαλαλή στοὺς χριστιανοὺς νὰ μὴ φοβῶνται. Σύστασι περιττή. Κανέννας δὲ φοβάται!... Οἱ χριστιανοὶ ξέρουν καλὰ τοῦ Τούρκου τὴν καρδιά. Τὸ χτύπημα τὸ φοβερὸ τὸν ἔσεισε σὰν ὑπερφυσικὸς σεισμὸς. Λοιπὸν δὲν ἀγαπᾷ ὁ Ἀλλάχ, μήτε ὁ Προφήτης νὰ σφάζῃς τὸν ἄθῳ, νὰ καίς, νὰ ἀρπάξῃς τὸν ξαρμάτωτο, γιὰ νὰ ξεδικηθῇς τὸ δυνατὸ καὶ τὸν ἀρματωμένο... Ἐέρει λοιπὸν ὁ καταφρονεμένος ὀραγιᾶς νὰ δίνη χτύπημα, ποῦ κάνει ἕνα λαὸ νὰ τρεμουλιάζῃ ὡς τὰ φυλλοκάρδια του τὰ πιὸ βαθειά... Αἶ, ὑπομονή. Ἔτσι ἦτανε γραφτό! Τῶπε ὁ Ἀλλάχ καὶ γίνηκε... Κισμέτι βρῆ παιδιὰ! Καὶ πῶς κἀήκε ἕνα καράβι, καὶ πῶς χάθηκε ἕνας Πασσᾶς; Σεφέρι! ἔχουμε μὲ τὸ γραικό, κ' εἶναι κοντὰ στὸ νοῦ πῶς θέλει νὰ μᾶς βλάψῃ... Πάει στὸν ἀγέρα ἕνα Ντελίσι; Δέκα θὰ κάμῃ ὁ Βασιλιᾶς! Ὁ Βασιλιᾶς νᾶναι καλὰ!

Πρόσχαροι τάχα, στοὺς δρόμους ὅπου σμίγουνε, μιλᾷν ἔτσι μὲ τρόπο, γιὰ νὰ τοὺς ἀκοῦνε οἱ χριστιανοὶ.

Μὰ οἱ χριστιανοὶ δὲν τοὺς ἀκοῦνε... Ἄφοβοι κυττᾷν ἐμπρός, οὔτε γνωρίζουν, οὔτε ἀντικρύζουν τὴ ματιὰ τοῦ Τούρκου, ποῦ γυρεῦει τὴ δική τους. Κάνουνε τὸν ἀδιάφορο, δὲν ξέρουν τὸ κακὸ ποῦπαθε ἡ μεγάλη Ἀρμάδα. Ἰσατὸ δρόμο τους, κ' οὔτε μιλιὰ... καὶ μοναχὰ παράμερα, βαθειὰ στῆς καρδιάς τὸ εἰκονοστάσι καίνε τῆς λατρείας τὸ κερολίβανο, τ' ἀγνὸ καὶ πιὸ καθάριο, γιὰ τὸ εὐλογημένο χέρι, ποῦ τιμώρησε τῆς Χίος τὸ χαμό. Καὶ παρακαλιῶνται, ἢ φλόγα ἐκεῖνη νὰ ξαναφανῇ, καὶ ν' ἀνατείλῃ σὰν αὐγὴ στὴ Σμύρνη ἀπάνου... Ἡ φλόγα τοῦ Κανάρη...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

1. Σεφέρι = Πόλεμος.

ΚΑΝΑΡΗΣ

Ἦ Ὀλη ἡ Βουλὴ τῶν προεστώων στὸ μὸλο συναγμένη
εἶπε πῶς ὄξω στὴ στεριά τοὺς Τούρκους θὰ προσμένῃ.

Τότε ἔβγαλα τὸ φέσι
καὶ νὰ μιλήσω θάρρεψα προβάλλοντας τὴ μέση.

«Τίποτα, ἀρχόντοι, δὲ φυλλάει, μονάχα τὸ καράβι».

Σὰ μ' ἄκουσε ἓνα ἀπ' τὰ τρανὰ καλπάρια μας, ἀνάβει
καὶ τὸ φαρμάκι χύνει

«Ποιὸς εἶν' αὐτός, καὶ πῶς τὸν λέν, ποῦ συμβουλὲς μᾶς
[δίνει;]»

Νὰ τὰ Ψαρὰ πῶς χάθηκαν. Κι' ἐγὼ φωτιὰ στὸ χέρι
πῆρα, καὶ πέρα τράβηξα κατὰ τῆς Χιὸς τὰ μέρη.
κι' εἶπα ἀπὸ κεῖ — δὲ βάσταξα — μὲ χεῖλια πιζραμένα
«Νὰ πῶς μὲ λέν ἐμένα!»

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Η ΠΑΤΡΙΔΑ.

*Στὴ Ρούμελη εἶν' ἡ λεβεντιά
καὶ στὰ Μωριά εἶν' ἡ γνώση.*

— Μὴρ' ἐσὺ ἴσαι Πέτρο;

— Γιωργάκη ἐσὺ!

Καὶ μὲ τὸ σπιθοβόλημα τῶν ματιῶν ποῦ ἔδινε τὴν
ἐλπίδα τῆς ψυχῆς, μὲ τὸ τρεμουλιασμα τῆς φωνῆς ποῦ πρό-
δινε τὴ συγκίνηση, ἀνοῖξαν τὰ χέρια καὶ ρίχτηκαν στὴν ἀγ-
καλιὰ ὁ ἓνας τ' ἄλλουνοῦ. Καὶ ἀπὸ τὸν τόσο λαὸ ποῦ περνο-
διάβαιν' ἔξω στὸ λιθοστρωμένο δρόμο τῆς σπηλιάς: τοὺς
Ἑβραίους ποῦ ξυπόλητοι κουβαλοῦσανε τ' ἀσκιά ἀπὸ τὸ Τε-
λωνεῖο, τὸν ψωμᾶ καὶ τὸ μινάβη καὶ τὸν κουρέα ποῦ ἔκρα-
ζαν μὲ ξεφωνητὰ τοὺς πελάτες, τὸ σκράφη ποῦ μπροστὰ
στὸ τραπεζάκι του ἔπαιζε τὰ τάλλαρα, βασανίζοντας μὲ

τὸν ἤχο καὶ τὴ λαμπρότη τους τὸν ἀντικρυνὸ μπαλωματῆ, κανεὶς οὔτε πρόσεξε, οὔτε ἦταν ἱκανὸς νὰ ἀίστανθῆ τῇ λαχτάρα ποῦ εἶχαν στὸ ἀγκάλιασμά τους οἱ δυὸ ἐκεῖνοι φίλοι.

Ἐδῶ καὶ πέντε λεπτὰ πρὶν ὁ ἓνας δὲν ἐγνώριζε τὸν ἄλλον. Ὁ Γιωργάκης Λαμπρόπουλος καθότανε ἀνάμεσα στὶς πραμάτιες του, στὰ σαρώματα καὶ τὰ σχοινιά, στὶς στοίβες τῶν κεφαλοτυριῶν καὶ στοὺς σωροὺς τῶν γυαλικῶν, τοὺς ὤμους στηρίζοντα; στὴν κάσσα του, τὸ κεφάλι μισογυρμένο, τὰ μάτια μισοκλεισμένα κάτω ἀπὸ τὴ πλέχτρα τῶν σκόρδων σὰν πολεμιστῆς ἀνάμεσα στὶς δάφνες τῆς νίκης του,

Ἑλληνικὴ Ἡθογραφία

κάτω ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη του σημαία. Καθὼς ὁμοῦς ἐπάτησε στὸ κατώφλι ὁ Πετρολέτσος ψηλός, λεβεντόκορμος, ξεσκλιάρης¹, μεγάλοπρεπος, ζητώντας ἓνα ὄβολο τυρὶ νὰ κολατσῆσῃ, σὰν νὰ πλάκωσε ὁ ἴσκιος του τὸν μπακάλη, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι καὶ ἡ φωνὴ συγκλόνισε γιὰ

1. Ξεσκλιάρης — κουρελῆς, ρακένδυτος.

μῆς τὰ ἀποκαρωμένα¹ νεῦρα του. Σὺν ἀστραπή ἐπέρασε στὸ νοῦ του ἢ ὑποψία πῶς κάπου τ' ἀπάντησε αὐτὸ τὸ πρόσωπο, κάπου τὴν ἄκουσε ἐκείνη τῆ φωνή, πῶς τ' ἀγάπησε ἄλλοτε ἐκεῖνο τὸ κορμί. Ἡ φαντασία του ἄρχισε νὰ πλέκη τὴν κλώνά της φωτεινὴ στὰ περασμένα, παντοῦ ψηλαφώντας καὶ πασπατεύοντας², στὰ κλώσματα καὶ τὰ παραστρατίσματα τῆς ἐβδομητάρικης ζωῆς του. Νεκροὺς ἐξέθαψε ἀπὸ τὰ μνήματα, ξανάνοιωσε γερόντους, ἔσυρε σὲ λύπες καὶ σὲ χαρές, σὲ φιλίες καὶ σὲ ἔχθριτες, σὲ γάμους καὶ σὲ νεκροπομπές, μὰ δὲν κατώρθωσε ἄλλο παρὰ νὰ ζαλιστῆ καὶ νὰ πονέση γιὰ τὰ χρόνια ποῦ ἔφυγαν, γιὰ τὰ παθήματα ποῦ τὸν ἤϋραν.

Ἄξαφνα ἐπέταξε μπροστά του ξανθομούστακος καὶ γαλανομάτης παλληκαρᾶς ὁ Πετρολέτσος, ὁ φίλος του, ὁ ἀδελφός του! Καὶ τῶρ' ἀνάμεσα στὸ μαγαζὶ οἱ δύο φίλοι, φαρομάλληδες, σαρακοφαγωμένοι, σφυχταγκαλιάζονται καὶ συχοφιλιώνονται μὲ τὰ δάκρυα βροχῆ στὰ μάτια.

— Μῶρ' ἐσύ 'σαι Πέτρο;

— Γιωργάκη ἐσύ!

Τέλος χωριστήκανε κι' ὁ ἓνας ἐκύτταξε τὸν ἄλλον μὲ περιέργεια. Μεγάλῃ ἀπορία ζωγραφήθηκε στὰ πρόσωπά τους, σὰν νὰ μὴν ἠμποροῦσαν νὰ καταλάβουν πῶς ἔγινε κι' ἀπὸ τὰ σπαρταριστὰ νειᾶτα γκρεμίστηκαν γιὰ μιᾶς σι' ἄχαρα γεράματα.

— Καημένε, γεράσαμε! εἶπε ἀργοκουνώντας τὸ κεφάλι ὁ Λαμπρόπουλος.

— Γεράσαμε κι' ἀλλάξαμε! ἐπρόσθεσε ὁ Πετρόπουλος πικραμένος. Κορφιάτης μοῦ φαίνεσαι.

Καὶ σφογγίζοντας μὲ τὸ μανικοπουκάμισο τὰ δάκρυά του, ἐκύτταξε καὶ ξανακύτταξε τὸ φίλο του, σὰν νὰ ζητοῦσε

1. Ἀποκαρωμένα = ἀποχωνωμένα.
Πασπατεύω = ψάχνω ἀνακατεύων.

κάτω ἀπὸ τὸ βαρὺ ἐκείνο σῶμα, τὸ στρογγυλὸ κεφάλι, τὰ κρεμαστὰ φρεσκοξουρισμένα μάγουλα, τὸν παχὺ λαιμό, τὸ λεφτοκαμωμένο παληρό του σύντροφο, σὰν νὰ ζητοῦσε κάτω ἀπὸ τὴν ὑγρὴ καὶ σουρτὴ μιλιὰ τοὺς στρογγυλοὺς μωραϊτικούς ἤχους, σὰν νὰ ζητοῦσε τὸν ἐλαφρὸ ἀέρα τοῦ κορμιοῦ καὶ τῶν ματιῶν τὸ σπιθοβόλημα καὶ τὸ διαβολικὸ γοργοπαίξιμο τοῦ προσώπου, κάτω ἀπὸ τὴ νυσταγμένη ἔκφρασι ἑνὸς Κορφιᾶτη νοικοκύρη.

— Μῶρ' ἐσύ ὁ Γιῶργος ποῦ τ'ἔβαλες μ' ὄλους τοὺς κοντοστάμπελους στὴν Ὀβριακὴ! ἐφώναξε δυσκολόπιστος.

Ἦρθε στὸ νοῦ του ἄξαφνα ἡ πρώτη φορὰ ποῦ γνωρίστηκανε μέσα στὴν Ὀβριακὴ στὸν φοβερὸ καυγᾶ. Ὁ Πετρολέτσος ἀπὸ μικρὸς στὸ τυρὶ, ὅταν ὁ πατέρας του ἐπέρασε συράμελος, ἀπὸ τ' Ἀργυρόκαστρο φεύγοντας τὴ λύσσα τοῦ Ἀληπασσᾶ. Ὁ Λαμπρόπουλος φευγάτος ἀπ' τὸ κάμπο τῆς Γαστούνης γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τοὺς μαχαιράδες τοῦ δημογέροντα, ἦταν ἀδύνατο νὰ γνωριστοῦν στὸ ξένο τόπο, ποῦ τὸν ἔσφιγγε καὶ κείνον τοῦ Σουλτάν Θωμᾶ ἡ ἀλύγιστη παλάμη; Ὅμως ὅσα φέρνει ἡ ὥρα δὲν τὰ φέρνει ὁ χρόνος. Ὁ Μωραϊτης στὸν καυγᾶ ἐκείνον ἔδειξε φοβερὴ παλληκαριά. Ξαρμάτωτος μ' ἓνα πῶδι σκαμνιοῦ στὸ χέρι ἐρρίχτηκε στὴν ἀρματομένη ἐξουσία, ἀνοιξε κεφάλια, ἐτσάκισε κόκκαλα καὶ τέλος τοῦ; σκόρπισεν ὄλους. Ὁ Ρουμελιώτης ἀπὸ φυσικὸ του σεβασμὸ στὴ παλληκαριά, ἔκρυψε τὸ Μωραϊτὴ στὸ μαγαζί του, χωρὶς νὰ συλλογιστῇ, ἂν τὸν εὑρισκαν, θὰ στέλνανε καὶ κείνον στὰ Φορτιά². Κατῶρθωσαν ὅμως νὰ μὴ ἀνακαλυφθοῦν κι' ἔμειναν αἱματοχειλισμένοι³ οἱ κοντοστάμπελοι⁴ καὶ φίλοι ἀχώριστοι οἱ δυὸ νέοι. Μὰ τώρα πῶς ἤμποροῦσε νὰ πιστέψῃ ὁ Πετρολέτσος ὅτι τὸ πιθάρι ποῦ κάθεται μπροστὰ

1) *Συράμελος* = πανοικί. 2) *Φορτιά* = κάστρα, φρούρια. 3) *Αἱματοχειλισμένοι* = πασαλειμμένοι μὲ αἷμα. 4) *Κοντοστάμπελοι* = ἄστυνομικοὶ κλητῆρες.

του εἶν' ἐκεῖνος ὁ παλληκαρᾶς; Καὶ πάντα ἴδιος, ὅπως στὰ νιάτα καὶ στὰ γεράματα, εἶν' ἔτοιμος νὰ σωριάσῃ θαυμαστικὰ γιὰ τὸ ἀντραγάθημα ἐκεῖνο. Ἡ παλληκαριά ὅσα χρόνια κι' ἂν περάσουν δὲν παληώνει. Μὰ ὁ Λαμπρόπουλος τοῦ ἴεκοφε τὴ φόρα.

— Ἄς τα τώρα, περάσανε, εἶπε δυσαρεστημένος, παλαβομάρες παιδιάτικες, ὄλο παλαβομάρες! . . . Καὶ σὺ πῶς βρίσκεσαι; τί γίνεσαι;

— Ἄ, εἶπε μὲ ἀδιαφορία μεγάλη, βουκόλος γυρίζω. . . Ἄμ' ἐσύ;

— Ἐχω τάλλαρα! . . .

— Μωρὲ τί λές! ἀλήθεια; ἐφώναξε ὁ Πετρολέτσος μὲ χαρά. Μπράβο! Μὰ πῶς μὴν ἀδερφέ, πῶς! . . .

— Πῶς! μ' ἀγῶνες καὶ κόπους. . . Γιὰ φαντάσου πόσα χρόνια εἶναι ποῦ χωρίσαμε!

— Θυμᾶμαι κι' ἐγώ. . . Σὰν ἔφυγα γιὰ τὸν πόλεμο ἐσὺ πουλοῦσες σαποῦνι στά. . .

— Τ' καλὰ ποῦ δὲ σ' ἄκουσα νὰ ῥθῶ μαζύ σου! Τί ἀπόκτησες μὲ τὰ τρεχάματά σου; Πές, ἔχεις τίποτε;

— Μπᾶ ὅ, τι φορῶ, κλιέφτη δὲ φοβάμαι.

Καὶ μ' ἓνα βεργολύγισμα περήφανο, ποῦ δὲν τὸ ἔκανε βασιλόπουλο, ἔδειξε ὁ Ρουμελιώτης τὰ τρυπημένα του γουρνοτσάρουχα, τὶς ξηλωμένες σιάλτσες του, τὴ λερὴ καὶ ξεσκλισμένη φουστανέλλα του, τὰ ξεφτισμένα μεϊντανογέλεκα¹ καὶ τὸ λιγδωμένο φέσι του. Ἐδειξε ἀκόμη στὴ μέση του τὸ σιλάχι μαῦρο, καταζαρωμένο, μὲ τὸ ζύγγι ἐπάνω του σὰν λέπια φαριοῦ, μὲ τὸ μαυρομάνικο λάζο² μέσα καὶ δυὸ-τρεις ἀλυσίδες ποῦ βαστούσανε δεξιὰ τὸν ἀσημοσουγιὰ κι' ἓνα λουρὶ μισολυωμένο ἀριστερὰ μὲ τρεῖς τοκάδες³ — μοναχὴ

1. *Μεϊντανογέλεκα* = μεϊντάνι = ὡς ἄλλη φέριμενη, ἢ τὸ πεσλί = τὸ μὲ μανίγια στενὸ σακκάκι τοῦ φουστανελλά, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου φορεῖται τὸ γελέκο χωρὶς μανίγια.

2. *Τοκάδες* = ἀργυρὰ κοσμήματα τῶν ἀνδρῶν ἐν Στερεῇ.

ἀρματωσιά — καὶ στολίδια του. Καὶ βασιτίσουνα καλὰ σὰν ἔφευγες, εἶπε κουνῶντας τὸ κεφάλι ὁ Λαμπρόπουλος, τὸ φωμάτικο σου στὴν πόρτα Ριάλα ἔκανε δουλειά, εἶχες οὔλη τὴν Ὀδριακὴ ἀπάνου σου. Ἄν βάσταγες κεφάλι τώρα θὰ εἶχες μηχανές καὶ θὰ τάιζες οὔλη τὴ χώρα. Ψεσινδὸς ἀνθρώπος ὁ Μεϊντάνης κ' ἔχει ἑκατομμύριο! . . .

— Καὶ δὲν θάχανα τοὺς γονιοὺς μου! . . . ἐπρόσθεσε ὁ Πετρολέτσος, στηλώνοντας τὸ βλέμμα στὸν κούφιο ἀέρα, σὰν νὰ ἤθελε ν' ἀνασκαλίση τὰ περασμένα.

Ἡ ἐπιστροφή

(ὑπὸ Π. Ρούμπου)

— Οἱ γονιοὶ σοὶ! ἐφώναξε ὠργισμένος ὁ Λαμπρόπουλος, οἱ γονιοὶ σοὶ! διακονιὰ βγήκανε! τὸ ξέρεις ποῦ βγήκανε διακονιὰ! . . . Ἀκοῦς ὁ Πετρολέτσος διακονιὰ! ἀκοῦς ἢ βαφτησιμιὰ τοῦ Τζαβέλλα διακονιὰ! . . . Καὶ στὸ τέλος ὁ πατέρας σου γύριζε παλαβὸς στὸ Μαντοῦκι,³ μπαίγνιο τοῦ κόσμου κ' ἡ μάνα σου ἔπεσε στὴ Γαρίτσα καὶ πνίγηκε. . .

3. Μαντοῦκι = χωρίον τῆς Κερκύρας.

— Σώπα γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ! σώπα ! . . εἶπε ὁ Πετρολέτσος, κουνῶντας τὰ χέρια καὶ γυρίζοντας τὰ μάτια, λές κι' ἤθελε νὰ διώξῃ φοβερὸ φάντασμα.

Μὰ ὁ Μωραΐτης, σὰν νὰ τὸν ἐπίασε ὁ πειρασμὸς νὰ γελάσῃ μὲ τὴν ἀπελπισία τοῦ ἄλλου, νὰ φανῇ πῶς εἶναι ἔξυπνος, πῶς ὅλα μὲ τὴ τσαχπινιά του τὰ καταφέρνει καὶ πῶς οἱ ἄλλοι χαντακώνονται σὲ φαντασίες μόνον, ἤρχισε μὲ περισσότερο θυμὸ :

— Τί τσώπα ! μωρέ, τί τσώπα ! Ἄ, δὲ σ' τὰ λεγα, ὁ κακκόρκος¹, ἀπὸ τότε : — Μωρὲ κάτω καὶ τήρα τὴ δουλειά σου ! καλὰ καθόμαστε ἐδῶ λευτεριά ἔχουμε μὲ τσ' Ἐγγλέζους.

— Μὰ τ' ἀδέρφια μας . . . ἢ Πατρίδα . . .

— Τί πατρίδα ; ποῦ σὲ εἶδε σένα ἢ Πατρίδα, ποῦ τὴν ξέρεις ; τάισε τοῦ γονιού σου ποῦ πείνασαν ; . . . ἐσένα σὲ τάισε ! Μὰ νὰ εἰπῆς εἶτανε καὶ τὸ μυαλὸ — παιδιάτικο μυαλὸ ! ἐπρόσθεσε μαλακώτερος ὁ Μωραΐτης. Νά, ἐγὼ ποῦ σοῦ μιλῶ ἔτσι δὲ μπῆκα στὸ κράδι μὲ τοῦ Παργινούς νὰ καταιβῶ στὴ φωτιά ;

— Ἄ ! ἔκαμε ὁ Πετρολέτσος, κυττάζοντας τὸ φίλο του κατάματα, σὰν νὰ ἔλεγε : Βλέπεις ; δὲν ἔχω ἄδικο, ἢ πατρίδα πάντα πατρίδα εἶνε, πονιέται ! . . . ».

— Νάσκει, ἐξακολούθησε ἐκεῖνος χωρὶς νὰ τὸν προσέξῃ, πῆγε τότενες ὁ Κυριακούλης νὰ βαρέσῃ τσ' Ἀρβανιτάδες στὸ Φανάρι καὶ πῆγαμε νὰ τοῦ δώκουμε ἀγιοῦτο². Μὰ ὥστε νὰ φτάσουμε ἐκεῖ φινίρισε ὁ πόλεμος. Οἱ Μανιάτες μὲ τὸ λείψανο τοῦ Κυριακούλη κατεβήκανε στὸ Μισολόγγι, μὰ ἐγὼ κατάλαβα πῶς δὲν ἔμουν γιὰ πόλεμο καὶ πέρασα ὁλονυχτὶς τοῦ Παξούς. Ἀπὸ τότενες ἠῦρα τὴ τύχη μου.

— Τότα ποῦ λές ἔκανα κι' ἐγὼ τὸν πρῶτο μου πόλε-

1. Κακκόρκος = Κακορρίζικος, δυστυχής.

2. Ἀγιοῦτο = Βοήθεια.

μο, τὸν ἔκοψε ὁ Ρουμελιώτης, βαρέσαμε τοὺς Τούρκους στὸ Μωριά, ἦταν ἄμετρη Τουρκιά καὶ λιγοστοὶ ἔμεῖς μὰ διαλεγμένοι, βαστάξανε καλὰ οἱ ὄχτροι μὰ στὸ τέλος τσακίσανε . . . Ὅρε, μάτια μου, θέρο ποῦ στὸν κάναμε !

Κ' ἔρριξέ του μακρὰ, πύρινα λές κι' ἤθελε νὰ φωτίσῃ τὰ περασμένα, μὲ θριαμβευτικὴ ἔκφραση στὴ μαραμμένη του ὄψη. Εἶχε τὰ δασὰ του φρύδια σμιχτά, ἔσκαζε τὸ ρουθούνη σὰν νὰ μυριζότανε τὴ μπαρούτη τῆς μάχης, κουνούσε τὰ χέρια σὰν νὰ ἔδινε ζερβόδεξα σπαθιὲς θανατηφόρες κι' ἔβλεπε τώρα νὰ φεύγουν τοὺς ἐχτροὺς καὶ νικητρίες στὴ Πίστη καὶ τὴ Πατρίδα. Τὰ λόγια τοῦ φίλου του, τὸ Φανάρι, ὁ Κυριακούλης, οἱ Ἀρβανίτες, λόγι' ἀλησμόνητα στὴ ζωὴ του γιὰ τὴ ζωὴς του τ' ὄνειρο, ἐπέγνωνσαν εὐθὺς τὰ δάκρυά του, ἔδιωξαν ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια του τὸ φαρμάκι καὶ τὸν φέρανε πάλι στὴν πρώτη του θέση, ποῦ δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ παρὰ νεκρός. Μὰ ὁ Λαμπρόπουλος, κλωθογυρίζοντας κι' αὐτὸς στὰ περασμένα, περήφανος γιὰ τὸ κατώρθωμά του, ἐξακολούθησε χωρὶς νὰ τὸν προσέξῃ.

— Στσοῦ Παξοῦς, ποῦ λές, ἡῦρα δυὸ καλοὺς συντρόφους ἄξοι ἄθρωποι, δὲν χανόντουσαν σὲ λόγια. Βρίσκοῦμ' ἕνα καϊνάκι καὶ τραθοῦμε στὰ σκαλώματα τοῦ Μωριά καὶ τὴ πόρτα τῆς Ρούμελης. Ἐκεῖ μᾶς ἀγιουτάρισε ἡ τύχη στὰ γερά ! Ἦβλεπες στσοὺς ἔρμους κάβους καὶ στὰ περιγιάλια γυναῖκες, ἄντρες, παιδιὰ κατατρεγμένους ἀπ' τὸ Τούρκικο ἀσκέρι. Ἄμα μᾶς ἀγνάντευαν ἀρχινοῦσαν τὰ σενιάλα νὰ τσοῦ πάρουμε, νὰ τσοῦ περάσουμε στὰ ξερονήσια τοῦ Κάλμου. Κ' ἔδιναν ὅ,τι εἶχαν : δαχτυλίδια διαμαντένια, ζουνάρια ἀξετίμητα, μεταξωτὰ καὶ λαχούρια¹, ὅ,τι ἄρπαξαν ἀπὸ τὰ σπίτια τσοῦ στὴν ὥρα τοῦ φευγιοῦ, τᾶδιναν οὐλα γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὸ λεπίδι, ἀπὸ τὴ σκλαβιά καὶ τὴν ἀτι-

1. Λαχούρια = Ὑφασμα πολύτιμον, ἀνατολικὸν χειρόπλεκτον.

μία. Δὲ λέω πῶς δὲ κάναμε κι' ἀδικίες χωρὶς ἀδικιὰ βίος δὲ γίνεται. Τὸ καϊνάκι μας δὲν ἔπαιρνε πολλοὺς κ' ἔμεις βάναμε διαλεόνα. **Μπαρκάραμε πρῶτα τὰ γαλάρια¹ κι' ἂν ἔμενε τόπος μπαρκάραμε κι' ἀπὸ τὰ στέρφα²**, εἴτ' ἀλλοιῶς βουλώναμε τ' ἀφτιά μας στὰ μυρολόγια τσου καὶ κάναμε πανιά. Πολλὲς βολὲς θυμοῦμαι, πλάκωναν ἄξαφνα οἱ Τούρκοι καὶ βλέπαμε τσου ἔρμους νὰ σκροπᾶνε καὶ νὰ γκρεμίζωνται ἀπὸ τσου βράχους στὴ θάλασσα γιὰ νὰ μᾶς φτάσουν νὰ μᾶς ἀπλώνουν τὰ παιδιὰ τσου στὴν ὥρα ποὺ βυθιζόντουσαν στὰ κύματα Μὰ πολλοῦνῶνε σώσαμε τὴ ζωὴ

— Ἐγὼ πῆρα ζωὲς μὰ τούρκικας ζωές! Ἔσπειρα κουφάρια στὸ διάβα μου ποὺ χορτάσανε τὰ πετεινὰ κι' ἀντρίεφε ἡ γῆ μας. Μὰ δὲ τὸ πῆρα τ' ἄλλουνοῦ τὸ πρᾶμα, ὅ,τι πῆρα τὸ πῆρα δίκια, μὲ τὸ σπαθὶ μου.

— Κ' ἐγὼ δίκια τὸ πῆρα. Στὸ Μισολόγγι . . .

— Ἐκαμες στὸ Μισολόγγι;

— Ναίσκε, ἔκαμα τσου δυὸ μπλόκου³ καὶ στὴν ἔξοδο.

— Μωρὲ τί λές! Ἐγὼ τότες ἤμουνα μὲ τὸ Κώστα Μπότσαρη κι' ἤρθαμε γυρεύοντάς σας Μωρὲ πὲς τ' ἀδέρφι, πολέμητες στὸ πλάϊ τοῦ Σιαδήμα! εἶδες πῶς γλύτωσε ὁ Μακρῆς, πῶς χάθηκαν τὰ γυναικόπαιδα, πῶς σκοτώθηκε ὁ Ραζικότσικας;

Ὁ Ρουμελιώτης ὅπως ὄλο: τοῦ καιροῦ του, ἔτραφε ἄλλου εἶδους θαυμασμό στοῦ Μεσολογγίου τὴν ἱστορία. Ἐγίναν κι' ἄλλες μεγάλες μάχες, μκκελιὰ φρικτὰ στὸν πικρὸ ἐκείνον ἐννιαχρονίτικον ἀγῶνα, δοξαστήκανε κι' ἄλλες πολλὲς φορὲς τὰ ἐλληνικὰ ὅπλα μὰ ὅ,τι ἔγινε στὸ Μεσολόγγι τὸ νόμιζαν κάτι ἐξαιρετικὸ κ' ἐκείνους ποὺ πολέμησαν ἐκεῖ

1. *Γαλάρια* = Προβατίνες ποὺ ἔχουν γάλα.

2. *Στέρφα* = Τὸ ἀντίθετον, στεῖρα.

3. *Μπλόκος* = Πολιορκία.

τοὺς πίστευαν θεοὺς. Ἄν κι' ὅπου ἔτυχε ὁ Πετρολέτσος κι' εἶχε τῶν καπεταναίων τὴν ἀγάπη, ἐπίστευε πῶς τίποτα δὲν ἦταν ἀφοῦ δὲν ἔκαμε στὸ Μεσολόγγι. Καὶ τώρα ἐνφ' ἄρχιζε νὰ ἀηδιάζη τὸ Μωραΐτη, πάραυτα ὅλα τὰ λησιμόνησε μπροστὰ στὴ σκέψη πῶς εἶναι ἀγωνιστὴς τοῦ Μεσολογγίου. Ἄρχισε νὰ βλέπη τὸν ἑαυτό του βόμπιρα μπροστὰ σ' ἐκείνον τὸ δράκο καὶ νὰ θέλῃ νὰ μάθῃ πράγματα, ποῦ τόσες φορὲς ἄκουσε καὶ ποτὲ δὲν τὰ χόρταινε. Μὰ ὁ Λαμπρόπουλος στὴν ἔξαψη τοῦ φίλου του ἐγέλασε δυνατά.

— Τίποτοι δὲν εἶδα, ἀποκρίθηκε μὲ ἀπάθεια. Εἶδα μονάχα ποῦ ἔφερναν τὴν ἄλλη μέρα τὴ Μεσολογγίτισες ἀρμαθιασμένες στ' ἀράπικο στρατόπεδο

— Μῶρ' μὲ τοὺς Τούρκους ἴσουςινα !

— Κιάμέ ; Ἔδινα χουφτα καπνὸ τσοῦ Ἄρβανιτάδες, χουφτ' ἀφιόνι τσοῦ ἀραπάδες κ' ἔπαιρνα χουφτα μάλαμα καὶ χουφτ' ἀσήμι.

— Οὐ νὰ μοῦ χαθῆς! ἐβροντοφώναξε μ' ἀηδία ὁ Πετρολέτσος.

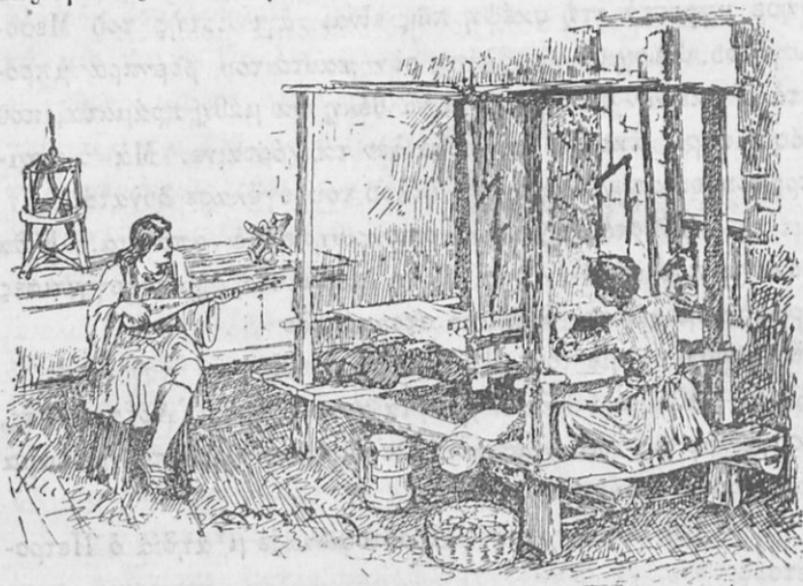
-- Νὰ χαθῶ; ἐσὺ χάθηκες κακόρκε, μὲ τὰ μυαλὰ πούχες! Τὴ βλέπεις τούτη τὴ καδένα — δευτέρη δὲν βρίσκεται στὸν κόσμο. Τὴν πῆρα γιὰ μιὰ Μισολογγιτοπούλα ποῦ πούλησα στὸ Πρόξενο τὴ Ἄουστρίας στὸ Τσηρίγο.

Ὁ Πετρολέτσος πῆγαινε νὰ φρενιάσῃ ἀπὸ τὸ θυμό.

Ἡ τόση ξεισιπωσιὰ τοῦ Μωραΐτη, ἔφερνε τὸ αἷμα στὰ μάτια του καὶ δυὸ—τρεις φορὲς ἐσκέφτηκε νὰ τοῦ στρίψῃ τὸ καρύδι, γιὰ νὰ πάψῃ νὰ λέῃ. Καὶ ἄξαφνα χωρὶς λόγο, βράζοντας ἀπὸ γεροντικὸ θυμό, ἐσήκωσε μὲ βία τὸ δεξιὸ μανίκι κι' ἔδειξε στὸ μπράτσο του μιὰ φοβερὴ σπαθιά.

— Τὴ βλέπεις τούτη; ἐφώναξε φέροντάς το στὰ μάτια τοῦ Μωραΐτη, εἶναι σπαθιά! Τὴν πῆρα στὸ Κερατσίνι μὲ τὸν Καραϊσκάκη. Ἦμαστε λίγοι στὰ δάχτυλα ὅπως πάντα, κι' οἱ Τούρκοι ἄμετροι. Μὲ τὴ πρώτη μπαταριά σκοτώνει' ὁ

μπαϊραχτάρης¹ «Πετρολέτσο δικό σου!» φωνάζει· ὁ καπετάνιος, μὲ τὸ κόκκινο τοῦ ντουλαμᾶ λάμποντας σὰν Ἄη Γιώργης ἀπάνω στ' ἄλογό του. Μὲ τὸ λόγο τ' ἄρπαξα κιόλας. Μᾶς ἔμπλεξαν ἐκεῖ, μᾶς ζώσανε ἀπ' ὀλοῦθε, μᾶς στρίμωξαν

Ὁ ἀργαλειὸς

(ὑπὸ Π. Ρούμπου)

σὲ μιὰ φράχτη, μᾶς πῆραν τὶς πλάκες. . . . Καλύμπισα στὰ αἵματα μὰ τὸ γλύτωσα τὸ μπαϊράκι².

— Κα! τί ἀπόχτηρες; ποῦ εἶναι τὸ σπῆτι σου; ποῦ εἶν' οἱ γονοὶ σου; ποῦ εἶν' ἡ φαμίλια σου; . . . δὲ χάφτω μυῖγες ἀκουῖς! ἄν τέλειωσ' ὁ πόλεμος, γύρισα καταφορτωμένος ἐδῶ. Μάζωξα τοῦ γονισύς μου ἀπ' τὰ Καλύδια καὶ τὸ ἔβαλα ἀφεντάδες. Τὴν ἀδερφή μου τὴν Ρήνη τὴν πάντρεψα μὲ τιμὲς καὶ δόξες καὶ ζῆ ἀρχοντικὰ στὸν Πέλεκι». Ἐγὼ παντρέφτηκα καὶ πῆρα μιὰ κοντέσα· ἐτοῦτο τὸ σπίτι δικό μου εἶναι καὶ τ' ἄλλο στὰ Μουράγια δικό μου καὶ στὴ Σπανάδα τὸ ψηλὸ πάλε δικό μου. Ἐκεῖνος ὁ σκράφης εἶναι γιός μου,

1. Μπαϊραχτάρης = σημαιοφόρος.

2. Μπαϊράκι = σημαία.

ὁ Νικολάκης, ἀκοῦς πῶς παίζει τὰ τάλλαρα στὸ χέρι σὰν νὰ παίξῃ κομπολόι. Τὸν ἄλλο τὸ δικηγόρο θὰ τὸν κάνουμε Βουλευτή, ἐτοῦτο τὸ μαγαζὶ τὸ κρατεῖ ὁ μικρότερος. Τὸ μεγάλο λιοτρίβι στὴ Γαρίτσα, ἕνα λιοστάσι στοὺς Ἅγιους Δέκα, μιὰ περβόλα στὸν ποταμὸ ὄλα δικά μου! . . .

Ὁ Λαμπρόπουλος ἦταν ρητορικώτατος, ἔλεγε γιὰ τὰ χτήματά του, γιὰ τὴ νοικοκοιροσύνη του μ' ἔξαρσι καὶ λυρισμὸ ἄφταστο. Θεόπνευστος ποιητῆς δὲ θὰ ὕμνοῦσε μὲ τόση φωτιὰ τῆς ψυχῆς του τὰ ὄνειρα. Ἀφρόντιστα, μὲ τὴ φυσικὴ ἐκείνη χάρη ποῦ τοῦ ἔδινε ἢ πίστι σὲ κείνα ποῦ ἔλεγε, ζωντάνευε τίς νεκρὲς λέξεις, λαμπροχρωμάτιζε τίς φράσεις του, κ' ἔφελνε ὕμνο μεγαλόπρεπο στὸ θετικὸ νοῦ, στὴ δουλειά, στὸν ἄνθρωπο ποῦ δὲν τὸν πλανεύουν κούφιοι πόθοι, παρὰ βαδίζει ἀργὰ καὶ στέρεα καὶ μαζώνει ὅτι βρῆ, γιὰ νὰ χτίσῃ τὸ παλάτι τῆς εὐτυχίας του. Ὁ Κορριάτης εὐθὺς ἔγινε βέρος Μωραΐτης, ἱκανὸς γιὰ τὸ σκοπὸ του νὰ παίξῃ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, νὰ γελάσῃ διάβολο, νὰ καλλιγώσῃ τὸν ψῦλλο.

Ὁ Ρουμελιώτης χολοταράχτικε. Στὴν ὀρμητικὴ κουβέντα τοῦ φίλου του εἶδε νὰ συναπαίρνονται ὄλα του τὰ αἰσθήματα, ὅπως κάτω ἀπὸ τὸ κατακύλισμα τοῦ νεροῦ ξεερριζώνονται καὶ τρίθοντι καὶ ἀφανίζονταν τὰ πολυτρίχια τοῦ βράχου. Καὶ στὴ θέση τους ἔνοιωσε νὰ φυτρώνῃ καὶ νὰ τὸν ἐνοχλῇ μία ἀπορία πρωτόφαντη. Τί εἶναι καλλίτερο ἢ Πατρίδα ἢ τὸ ἄτομο; Νὰ αὐτὸς νὰ καὶ ὁ φίλος του. Ἐκεῖνος ἀναπαύεται στοὺς κόπους τῆς νιότης του, τιμημένος ἀπὸ τὸ κόσμο, εὐλογημένος ἀπὸ τοὺς γονιούς του, ἀγαπημένος ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του. Προσμένει τὸ θάνατο ἡσυχος, μὲ τὴ πεποίθηση πῶς χέρια παιδιῶν θὰ τοῦ κλείσουν τὰ μάτια, πῶς μύριοι θὰ συναχθοῦν γύρω στὸ λείψανό του, νὰ τὸν κλάβουν εἰλικρινὰ καὶ νὰ εὐλογήσουν τὴ μνήμη του. Καὶ αὐτὸς ποῦ δὲν ἀφιέρωσε ὥρα τῆς ζωῆς του στὴ δούλεψι τοῦ ἑαυτοῦ του, γυρίζει τώρα δίχως τίποτε, περιφρονημένος ἀπὸ τὸ κόσμο,

καταραμένος βέβαια, ἀπὸ τοὺς γονεούς του, ἀπορριμμένος ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του. Καὶ ὅταν κλείσῃ τὰ μάτια θὰ πάῃ σὰν τὸ σκυλί στ' ἀμπέλι, δίχως μάτι νὰ δακρύσῃ γι' αὐτόν, δίχως χεῖλη νὰ τὸ μυρολογήσῃ. Ποῖός λοιπὸν εἶναι ὁ ἴσος δρόμος, Θεέ μου!

Ἄξαφνα ὁ ἐρεθισμένος του λογισμὸς ὕφανε λίγο λίγο εἰκόνα δλοζώντανη. Μιὰ ἀσπροφόρα μὲ κορμί καὶ πρόσωπο ἀγγελολοκάμωτο, στεκότανε μπροστὰ σὲ μεγάλη φωτιά. Γύρω στὴ φωτιά λίγος μὰ ἐκλεχτὸς κόσμος, ἐρχότανε κ' ἔρριχνε μέσα πλούτη, ὄνειρα, γονεούς, παιδιά, ἀδέρφια, ἀγάπες, πόθους, ὄνειρα, φιλοδοξίες, πάθη. Ἡ φωτιά τ' ἄρπαζε ὅλα, τὰ κατάπινε σὰν φάρυγγας θεριοῦ, κ' ἡ παρθένα μὲ τὸ πλάνο τῆς χαμόγελο, καὶ τὸ αὐστηρὸ τῆς βλέμμα, τοὺς ζητοῦσε κ' ἄλλα «κ' ἄλλα» τοὺς φώναζε πεισματάρια, ἀπαιτητικὴ, ἀχόρταγη. Κι' ἐκεῖνοι ἀφοῦ ἔρριχναν ὅ,τι κ' ἂν εἶχαν δίχως πίκρα, δίχως θυμὸ, ἐπεφταν τέλος ἀπὸ τοὺς τοίχους καὶ χάνονταν κ' ἔσβυναν καὶ χώνευαν ἐκεῖ, ὅπως ἔσβυσε καὶ χώνεψε πρὶν κάθε χαρὰ τους καὶ κάθε τους ἀπόχημα. Καὶ κάτι τοῦ ἔλεγε μυστικὰ πῶς ἡ παρθένα, ἡ λάμια ἡ ἀχόρταγη ἦταν ἡ Πατρίδα. Ἄνυπόμονα ἔριξε τὰ μάτια περίγυρα νὰ εὔρη τὴν ἐλπίδα, τὴν ἀνταπόδοσιν νὰ βρῇ σ' ἐκεῖνο τὸ δλοκαῦτωμα, μὰ τίποτα.

— Ἔχεις δίκιο... δίκιο ἔχεις! ἐψιθύρισε μὲ δακρυσμένα μάτια, μὲ στήθος βαρὺ, λὲς κ' ἐκχότανε ἡ Μόρα ἀπᾶνω του.

Μὰ σύγκαιρα¹ εἶδε τὴν κόρη νὰ τὸν κυττάζῃ κατάματα καὶ μὲ τὸ χέρι τῆς νὰ δείχνῃ μακρὰ. Ἄγνάντεψ' ἐκεῖ ὁ Πετρολέτσος κ' εἶδε μιὰ χώρα μεγάλη. Κ' ἐμάντεψε ἀμέσως πῶς ἦταν ἡ Ἑλλάδα, ἐλεύθερη πέρ—πέρα, δοξασμένη, λαμπροφώτιστη. Εἶχε πρωτεύουσά τῆς τὴ Πόλι τὴν ἐπτά-

1 Σύγκαιρα = συγχρόνως, αὐτοστιγμεί.

λοφη καὶ λατρευτὸ ναὸ τῆς τὴν Ἀγιασοφία. Τοῦ Κωνσταντίνου τὸν τάφο ἅγιο λείψανο καὶ τῶν κλεφτῶν τ' ἄρμούτια² φυλαχτάρια τῆς. Κ' ἦταν ὁ στρατός τῆς τρόμος τῆς γῆς καὶ φρίκη τῆς θάλασσης ὁ χιλιάρμενος στόλος τῆς καὶ Δόξα τῆς Δημιουργίας ὁ λαὸς τῆς Ὁ ἡμίθεος. Πάραυτα αἰσθάνθηκε μιὰ μυλόπετρα νὰ κυλᾷ ἀπὸ πάνω του, τὰ πύρινά του αἰσθήματα τ' ἀπέκασε νὰ χύνωνται πάλι καὶ νὰ ξανάφτουν τὸ αἷμα του. Νά τη λοιπὸν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀνταπόδοση!... Ἐπήδησεν ἀγέρωχος, αὐστηρὸς, ὅπως τὴν ὥρα ποῦ στὸ Κερατοσίνη ἀγωνιζόταν μὲ τοὺς ἐχτροὺς γιὰ τὸ μπαῖράκι καὶ στὸ «τί ἀπόχτησες» ποῦ τοῦ πρόβαλε Μωραΐτης :

— Ἐκαμα τὴν Πατρίδα μου! ἐφώναξε χτυπῶντας τὰ στήθη του ἄπονα.

Ὁ Λαμπρόπουλος στὴν ἀπροσδόκητη ἀπάντησιν ἔμεινε ἄλαλος, μικρὸς, τιποτένιος. Κ' ἐκεῖνος ἀπανθιὸς του, μὲ τὰ πολεμικὰ ἔνστικτα ἀναστημένα τώρα, ἠθέλησε νὰ στείλῃ καὶ δεύτερη μπαταριά, νὰ σαρώσῃ τὰ κακομοιριασμένα λείψανα τοῦ ἐχτροῦ. Μὲ φωνὴ μεγάλη, ἀφεντική, σὰν νὰ μιλοῦσε ἀπὸ μέρους ὄλου τοῦ λαοῦ τοῦ Εἰκοσιένα, τοῦ ἀδικημένου κι' ἀμνημονεύτου, ξαναφώναξε ἀποσβολώνοντάς τον :

— Ναί, ἔκαμα τὴν Πατρίδα μου...

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ *

Τὰ περιστέρια ἓνα πρῶτ' ἔδεν εἶχανε χαρὰ

Ἦταν στὴ στέγη ἑνὸς σπητιοῦ καὶ κλαίγανε

Καὶ στὸ διαβάτη λέγανε:

« Ἄλλοίμονο ποῦ χάσαμε δυὸ ἀνήσυχα φτερά !

Νὰ μὴν τὰ πῆρε ὁ ἄνεμος ; Μὴν ξαποσταίνουν κάπου ;

Μὴν ἔπεσαν στὴ γῆς ;

* Ψευδώνυμον ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὁ νεαρὸς ἀξιωματικὸς Ἀγαπητὸς, ἀρχηγὸς σώματος ἐκδικητῶν ἐπολέμησεν εἰς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Ἐφονεύθη εἰς συμπλοκὴν μετ' αὐτῶν τὸ ἔτος 1905.

Τ' ἀδέροφι μας δὲν φαίνεται, καὶ τώρα πῶς νὰ πᾶμε
 Ἕσπερο καράβι, ὅλα μαζί, στὸν ἀέρα τῆς αὐγῆς;»

Κ' ἓνας μικρὸς κορυδαλὸς τραγούδησε ἀπ' τὸ ὕψος:
 «Νὰ μὴν τὸ περιμένετε, τί δέ θὰ ξαναρθεῖ.

Πολὺν καιρὸ ἐχάρηκεν ἀξένοιαστο μαζί σας,
 Μὰ ἦρθεν ἡ ὥρα τῆς ὀργῆς, ἡ ὥρα νὰ ὑψωθῆ.
 Περιστεράκι μὰ βραδυὰ κοιμήθηκε αὐτοῦ κάτω,

Καὶ τὴν αὐγὴν ἐξύπνησεν αὐτός.

Ἔχετε γειά! Ἔχετε γειά! Πῆγε ψηλὰ κ' εὐφραίνει
 Τὰ ματωμένα του φτερὰ στὴ βρῦση τοῦ φωτός».

Ζ. Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ο ΛΙΠΟΤΑΧΤΗΣ

Ἕνας μονάχα ἐλιποτάχτησε
 πέταξε κάπου τὸ τουφέκι
 στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι μπλέκει
 τρέμει ὅπως θᾶτρεμε στὸν ἄνεμο
 πρὶν σβύση ἡ λόμψι τοῦ κεριοῦ . . .
 Παίρνει τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ.

— Ποιὸς κρούει τὴ θύρα ;

— Ἄνοιξε μάννα μου,
 δὲν εἶναι κλέφτης μήτε ξένος
 ὁ γυιὸς σου κρούει καταδιωγμένος
 ἄνοιξε μάννα μου. Μ' ἐβράγχιασεν
 ὁ τρόμος, μ' ἔπνιξε ὁ ἰδρώς,
 μ' ἔβαλε ὁ θάνατος ἐμπρός.

Ἐμένα ὁ γυιὸς μου εἶναι στὸν πόλεμο
 νά το τὸ ξέστρωτο κρεββάτι
 τὴ θύρα ἐλάθειψες διαβάτη.

Ἐμένα ὁ γυιὸς μου εἶναι στὸν πόλεμο
 κι' ἴσως ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἰδῶ
 Δὲν εἶσαι σύ—φύγε ἀπὸ δῶ.

ΙΩ. ΠΟΛΕΜΗΣ

ΕΝΑ ΕΡΗΜΟΝΗΣΙ

Δὲν γνωρίζω ἐὰν ἀπὸ τὸ Φάληγρο ἢ ἀπὸ τὴν Καστέλλα ἔτυχε καμμιά φορὰ ν' ἀντικρίσητε ἓνα νησί ποῦ κατέχει τὸ στόμα τοῦ κόλπου τοῦ Σαρωνικοῦ μεταξὺ Λαυρίου καὶ Ἰδρας, καὶ ὅπου ἀπέχει καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη καμμιά δεκαριά μίλια. Βεβαίως δὲν εἶχατε καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ τὸ προσέξητε μέσα σὲ τόσα ἐρημόνησα, ὅπου εἶναι σπαρμένα εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πελάγη. Διὰ τοῦτο σπεύδω νὰ σᾶς τὸ παρουσιάσω.

Ἡ νῆσος αὐτὴ ἔχει πολὺ παράξενο σχῆμα. Τὸ ἀναφέρω γιατί αὐτὸ ἐστάθηκε αἰτία νὰ τῆς δώσουν οἱ Ἴταλοὶ ναυτικοὶ ὄνομα ἀκόμα πλέον παράξενο. Εἶναι πολὺ μακρουλή. Εἰς τὸ μέσον μ' ἓνα πολὺ ὑψηλὸ ὄροπέδιο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινοῦν ἡ πλαγιαῖς πρὸς τ' ἄκρα ὄλο καὶ χαμηλότερα. Λοιπὸν ἅμα τὴν βλέπετε ἐκ πλαγίου σᾶς κίμνει τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς γιγαντίου πύλου Καρδιναλίου ἐκτεθειμένου εἰς τὴν ἀχανῆ βιτρίναν τοῦ πελάγους.

Διὰ τοῦτο οἱ Ἴταλοὶ τὴν ὀνομάζουσι «Καπέλο ντὶ Καρτινάλε».

Τί σημασίαν ἠμποροῦσε νὰ ἔχη εἰς τοὺς ἀρχαίους ὁ ἐπιμήκης αὐτὸς ὄγκος, λησμονημένο συντρίμι ἀπὸ τὴν πλουτώνιον ἐργασίαν τῆς τελευταίας ἐκεῖ διαμορφώσεως τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ ποῖαν ἀφορμὴν τὴν εἶχαν ὀνομάσει Βέλβινον δὲν γνωρίζω. Γνωρίζω ὅμως ὅτι τῆς κίμνουσι τὴν τιμὴν νὰ τὴν ἀναφέρουν ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Στράβων, καὶ ὅτι εἶχε καὶ κατοίκους ὅπου ὀνομάζοντο Βελβινίται, οἱ ὅποιοι ὅμως ὅπως νομίζω, ἀφοῦ τὴν ἐγνώρισαν, δὲν θὰ εὑρισκαν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν των Πατρίδα πολλὴν ἔκτασιν, διὰ νὰ στέκωνται μὲ ἄνεσιν ὀρθοὶ εἰς τὰ πόδια των.

Ἦμποροῦσε νὰ μ' ἐρωτοῦσε κανεὶς, ἐὰν ἀξίζη τὸν κόπον τόσων λεπτομερειῶν αὐτὸ τὸ νησί. Ἀλλὰ ὅπως ὄλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ αὐτοῦ τοῦ νησιοῦ ἢ σημασίαν εἶναι σχετικὴ.

Ἂμπορεῖ νὰ εἶναι ἀδιάφορο γιὰ ὅλο τὸν ἄλλο κόσμον

Ὁ ἔξοικανθούμενος

Ἂχι ὅμως καὶ διὰ κυνηγούς. Διότι ἐκεῖ διαιλᾶται καὶ πλη-

θύνεται ἡ «πέρδικα ἢ ἐρυθρά» ἢ γνωστὴ τῶν βουνῶν μας πέρδικα ὅπου λέγεται μάλιστα καὶ Ἑλληνική.

Ἡ φήμη μᾶς παρουσιάζει τὸν Σάν-Τζώρτζην, ὡς ἓνα ἀνεξάντλητο περδικοτροφεῖο. Διότι ὅπως ἡ φαντασία παρουσιάζει εἰς ἐκείνου; ποῦ ἔχουν τὸ μεταναστευτικὸν μικρόβιον, ὅλας τὰς ξένας χώρας ὡς τόπους ὅπου τὰ πλούτη τρέχουν εἰς τ' αὐλάκια τῶν δρόμων, καὶ οἱ χεῖμαρροι κατεβάζουσι χρυσογκολίθους, (τὸ ἴδιο ὅπως μὲ τῆς καταιγίδες κατρακυλοῦνε ἀπὸ τὸ Λυκαβητὸ κοτρόνια) καὶ ὅπου ἡ τύχη αἰωρεῖται στὸν ἀέρα καὶ δὲν χρειάζεται παρὰ νὰ ἀπλώσῃ κανεὶς τὸ χεῖρι διὰ νὰ τὴν συλλάβῃ, οὕτω μὲ αὐτὰς τὰς ἰδίας παραισθήσεις, μαστιγώνει ἡ φαντασία τοὺς προσβεβλημένους ἀπὸ τὸ μικρόβιον τῆς κυνηγομανίας, πρὸ πάντων διὰ τὰ ἔρημα μέρη ὅπου ἡ ἰδέα τῆς ἐλλείψεως ἀνταγωνιστῶν, τοὺς κάμνει νὰ πιστεύουν ὅτι εἶναι πληθωρικὰ ἀπὸ πληθυσμοὺς καὶ ὄχλους κυνηγιῶν, διαφόρων φύλων καὶ γενῶν.

Μὲ αὐτὴν τὴν ψυχολογία, κάθε κυνηγοῦ ἢ φαντασία ἢ γόησσα ἐδεικνυεν ἐπιμόνως τὸν Σάν-Τζώρτζην εἰς μίαν συντροφίαν κυνηγιῶν κατεσκευασμένην καὶ συνδαιτυμένην εἰς τὸ Σούνιον διὰ τὸ κυνηγι τῶν τρυγωνιῶν καὶ ὀρτυκιῶν, οἱ ὅποιοι ἐβλέπαμεν αὐτὸ τὸ περδικονῆσι εἰς ἀπόστασιν δέκα μιλίων, μὲ τὴν ἴδια φλογερὴ νοσταλγία μὲ τὴν ὁποίαν καὶ ὁ ἐν ἔξορίᾳ λαὸς τοῦ Ἰσραήλ τὴν Ἐπηγγελημένην Γῆν.

Τὸν Σάν-Τζώρτζην πρέπει νὰ τὸν φαντασθῆτε ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα ἓνα νησί ἀπόκρημνο κατακόρυφον μὲ βράχους κρεμαστοὺς, νησί σχεδὸν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἀπάτητο.

Ἀπὸ ποῖον λοιπὸν σημείου ν' ἀνεβῆ κανεὶς αὐτὸ τὸ κατακόρυφον, μὲ βράχους μυτεροὺς, ὅπου τοὺς χωρίζουν ἀπὸ τομαὶς χαράδραις διὰ ν' ἀνεβῆ ψηλά, πολὺ ψηλά, ἐκεῖ ποῦ εἶναι τὸ στενόμακρο ὁροπέδιο τῆς νήσου;

Ἐγείναν διάφοροι ἀπόπειραι διὰ τὴν ἀναρρίχησιν αὐτὴν ἀπὸ διάφορα σημεῖα, ἀπὸ τοὺς τολμηροτέρους τῆς

συντροφιάς, — ἐγὼ ἀπέφυγα μὲ ἐπιμέλεια νὰ ἦμαι μεταξὺ αὐτῶν — ὄλαι μάταιαι. Οἱ σύντροφοι παρητυόντο ἐγκαίρως ἀπέναντι τοῦ ἀδυνάτου. Ἐν ᾧ ἐδοκίμαζαν πᾶτημα, οἱ σχίσται εὐθραυστοί, ὑποσκαμμένοι ἀπὸ τὰς βροχάς, ὑποχωρούσαν καὶ ἐκυλίοντο μὲ θόρυβο εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνα μακρὸ ραβδί διχαλωτό, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ μεταχειρίζονται διὰ τὰς ἀναβάσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἐν Ἀλπεν-Στόκ, θὰ ἦτο πολὺ χρησιμώτερον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἀπὸ τὰ κυνηγετικὰ ὄπλα.

Καὶ αὐτὰ τὰ σκυλιὰ ἐσταματοῦσαν μὲ θρηνώδεις ὑλακίας. — Καὶ ὅταν ἔστρεφε κανεὶς τὸ μάτι πρὸς τὰ κάτω, πρὸς βάραθρα ποῦ κατέληγαν εἰς τὴν βαθυπύθμενη θάλασσα, ἄλλος πάλι ἐχθρὸς τρομερός, ἢ σκοτοδίνη, ὁ ἔλεγχος ποῦ παραλύει τοὺς μῦς τῶν ποδιῶν ὅπου ζητοῦν νὰ στηριχθῶν, τῶν χεριῶν ποῦ κρατοῦν σπασμωδικῶς τοὺς βράχους. Εἰς κάθε ἀπόπειραν ὅπου ἐπετύγχανε ἐπεπιθαζόμεθα εἰς τὸ ρυμουλκό, διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ ἢ ἀπόπειρα ἀπὸ ἄλλα σημεῖα ἀλλὰ μὲ τὰ ἴδια ἀποτελέσματα.

Ἐπὶ τέλους ἡ φρόνησις διὰ τὴν ὁποῖαν λέγουν ὅτι ἐπισκέπτεται τελευταία ὄλους τοὺς ἀνθρώπινους ἐγκεφάλους, ἀφοῦ πρῶτα χοροπηδήσῃ καὶ ἀλωνίσῃ μέσα τους ὡς φαντασία μᾶς ἐψηθύρισε εἰς τὸ αὐτί, ὅτι τὸ μονοπάτι, — καὶ αὐτὸ μόνον δι' ἀγριοκάτσικα — δὲν ἔμπορεῖ παρὰ νὰ εὐρίσκηται ἀπὸ κάτω ἀπὸ δύο σπητάκια, τὰ μόνα δείγματα τῆς παρουσίας ἀνθρώπων, ὅπου τὰ ἐβλέπαμεν εἰς ἓν σημεῖον τῆς κορυφογραμμῆς.

Ἐπ' ἐκεῖ τοῦλάχιστον ἔμπορούσαμε νὰ σκαρφαλώσωμεν ἀλλὰ μὲ μεγάλη προσοχὴ ἀπεφεύγαμε νὰ βλέπωμεν πρὸς τὰ κάτω. Ἐχρειάσθη νὰ διανύσουμε τοῦλάχιστο τρία χιλιόμετρα, διὰ κατακόρυφον ὕψος τὸ πολὺ τριακοσίων μέτρων. Τόσα ἦσαν τ' ἀπαραίτητα λοξοδρομήματα τοῦ μονοπατιοῦ, καὶ ἡ διάμεσαις ἀναβάσεις καὶ καταβάσεις. Ἐπὶ τέλους κατορθώσαμεν νὰ κολλήσωμεν ἐπάνω εἰς τὰ λεγόμενα σαμάρια τοῦ νησιοῦ καὶ τὰς μικρὰς κοιλάδας, ὅπου

ἀποτελοῦν τὰ βατὰ μέρη, περιοριζόμενοι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἀπὸ τὰς ἀκρωρείας.

Καὶ τότε πλέον ἀνέιξε ἐπισήμως τὸ κυνήγι.

Τότε κυνηγοὶ καὶ σκύλοι ἐσκορπίσθησαν εἰς διαφόρους διευθύνσεις. Οἱ σκύλοι μὲ τὴν μύτην ἐρωτοῦσαν βράχους, σχοίνα, ἀγκασθοὺς θάμνους, τῆς λεγόμεναις ἀσκηφιαῖς ποῦ ἀποτελοῦσαν τὴν πλειονοψηφίαν τῆς χλωρίδος τοῦ νησιῦ, καὶ τὰ πυκνὰ θυμάρια.

Αὐταὶ αἱ ἐρωτήσεις, ἂν καὶ σιωπηλαὶ δὲν ἔμειναν χωρὶς ἀπάντησιν.

Διότι μετ' ὀλίγον στίφη ἀπὸ πέρδικες ἐσηκόνοντο διαδοχικῶς, μ' ἐκείνο τὸ δαιμονιώδες πλατάγιασμα, ὅπου τόσον παραλύει τὸ νευρικὸν σύστημα τῶν πρωτοπείρων καὶ ἐξ ἴσου τῶν νευρικῶν κυνηγῶν.

Ἄμα ἐτελείωσεν αὐτὸ τὸ κυνήγι, ἐτραβήξαμεν γραμμὴ πρὸς τὰ δύο σπήτια, τὰ ὁποῖα μαζὺ μ' ἓνα ἐκκλησιδάκι τοῦ προφήτου Ἡλία, ἀποκλειστικοῦ κληρονόμου τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς κάθε κορυφὴν ἀποτελοῦσαν τὸν συνοικισμὸν τοῦ Σάν-Τζώρτζη.

Μᾶς ἐφλεγεν ἡ ἐπιθυμία νὰ γνωρίσωμεν τοὺς κατοίκους τοῦ νησιῦ. Διότι ἕως ἐκείνην τὴν ὥρα μόνον πρόβατα καὶ γίδια εἶχαμεν ἀπαντήσει, ὅπου ἔβροσκαν ἀφύλακτα καὶ ἀπολύτως χειράφετα ἀπὸ κάθε ἀνθρωπίνην ἐπιτήρησιν.

Ἄλλὰ πρὶν φθάσουμε ἐκεῖ, μᾶς ἐπεφυλάσσετο μία ἐκπληξὶς ἀπροσδόκητος, τόσον καὶ ἀπίστευτη, ὁ σφοδρότερος διὰ κυνηγοὺς συγκλονισμός.

Διότι εἰς αὐτὸ τὸ ἐρημόνησο τῆς Ἀττικῆς, μᾶς παρουσιάσθησαν ἀπὸ κάτω ἀπὸ ἓνα ἴσκιωμα βράχου, δύο ζαρκάδια ἀληθινά, ζωντανὰ ζαρκάδια, καὶ μὲ δύο χαριτωμένα πηδημάτα ἀκροβατῶν, ἐποζάρισαν ἀκίνητα ἔμπρὸς μας, μόλις εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι βημάτων. Τότε ἓνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους — περιττὸν νὰ εἶπω ὅτι ἦτο ὁ νεώτερος — ἐσκόπευσεν. Εὐτυχῶς τὸν προσέλαβεν ἀπότομος κίνησις τοῦ

θηράματος, κίνησις ὄχι πρὸς ἄτακτον φυγὴν. Διότι μὲ δύο τρία πηδῆματα ἤλθαν κοντά μας, μᾶς ὠσφραίνοντο φιλικώτατα καὶ μᾶς παρετήρουν μὲ τὸ γλυκύτατον βλέμμα των, γεμάτο ἐμπιστοσύνη ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἰκεσία. Δύο κομμάτια γαλέτας ἦτο ἢ ἄμεσος ἀπάντησις ἐνὸς ἀπὸ τοὺς συντρόφους, ἀκριβῶς ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου ἦτο ἕτοιμος νὰ φυτεύσῃ ἀπάνω εἰς τὰ κομμάτια κορμάκια των, τὸν σπῶρον τοῦ θανάτου, ὑπὸ μορφὴν σκαγιῶν ἀριθμοῦ ἑπτὰ. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην αἱ σχέσεις μας ἀπεκατεστάθησαν φιλικώταται καὶ τρυφεραί. Μᾶς παρηκολούθησαν κατὰ πόδα, ἕως εἰς τὰ σπήτια. Τότε παρετηρήσαμεν ὅτι ἦσαν καὶ φιλάρεσκα. Διότι εἶχαν στὸ λαιμὸ ἀπὸ ἓνα γιριτάνι, πλεχτὸ μὲ χάντρες.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναγνώστου ν' ἀπαιτήσῃ ἄμεσον ἐξήγησιν αὐτοῦ τοῦ παραδόξου δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν, καὶ τὴν παρέχω μὲ πολλὴν προθυμίαν.

Τὸ νησί αὐτὸ ἀνήκει εἰς συνιδιοκτίητας ἀπὸ τὴν Ὑδραν. Λοιπὸν ἐν Ὑδραϊκῷ σπογγαλιευτικῷ, τὸ ὁποῖον ἐπήγαγεν εἰς τὴν Ὑδραν ἀπὸ τὴν Βεγγάζαν τῆς Ἀφρικῆς, ἀπεκλείσθη ἐκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐν ᾧ εἶχεν ἐξαντλήσει τὰς τροφάς του. Ἀντιδωρον λοιπὸν τῆς ἀδελφικῆς φιλοξενίας καὶ περιθάλψεως, ὅπου ἐπεδαφίλευσαν εἰς τοὺς σπογγαλιεῖς οἱ συμπατριῶται των τοῦ νησιοῦ ἦσαν αἱ δύο αὐταῖς ἐξημερωμένες γκαζέλες (Ἀφρικανικὰ ζαρκάδια) ὅπου τὰς ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν, διὰ νὰ τὰς χαρίσουν, ποῖος ἠξεῦρει εἰς ποῖον ἰσχυρὸν προστάτην.

Ἀλλὰ ἡ εὐγνωμοσύνη διὰ τὴν φιλοξενίαν ἔκαμε ν' ἀλλάξῃ διεύθυνσιν αὐτὸ τὸ δῶρον.

Ἐφθάσαμε εἰς τὰ δύο σπήτια τοῦ Σάν — Τζώρτζη. Τὸ ἓνα τὸ χρησιμοποιοῦν ὡς μίαν μεγάλην ἀποθήκην, τὸ ἄλλο ἀπὸ τέσσαρα δωμάτια εἶναι ἡ κατοικία τῶν δύο ἰδιοκτητῶν ὅταν πηγαίνουν στὸ νησί, καὶ τῶν δύο ποιμένων. Ὅλα καθαρῶτατα σὲ βαθμὸ πού θὰ ἔκαμνε κατάπληξι εἰς ἐκεῖνον ὅπου δὲν θὰ ἐγνώριζε, ὅτι ἡ καθαρότης εἶναι ἡ χαρακτηριστικὴ μονομανία τῶν Ὑδραίων, σὲ βαθμὸ ψυχώσεως.

Οἱ ἰδιοκτῆται ἔλειπαν εἰς τὴν Ὑδραν. Δὲν εὐρήκαμε ἐκεῖ ἐπάνω παρὰ μόνον τὸν ποιμένα ἕως ἐξήντα χρόνων, καὶ ἓνα μικρὸ τσοπανόπουλο οὔτε δώδεκα.

Εἰς τὸ δωμάτιον τῶν ἰδιοκτητῶν εὐρήκαμε καὶ ἓνα πλήθος ἐκκλησιαστικά βιβλία, ὀκτάηχους, φαλτήρια ἀκολουθίας κλπ.

Ὁ τσοπάνος καὶ τὸ τσοπανόπουλο, αἱ δύο αὐτοεξόριστοι ὑπάρξεις εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὅπου ἡ μοῖρα τοὺς ἔχει ἀποτυπωμένη βαθειὰ εἰς τὸ μέτωπο, τῆς δυστυχίας τὴν σφραγίδα.

Τὸ τσοπανόπουλο ἓνα καχεκτικὸ παιδάκι ἰκτερικόν, ὅπως μᾶζειπε δὲν ἔχει κανένα ἄλλο στὸν κόσμον, παρὰ τὸν Παπποῦ στὴν Ὑδρα, πολὺ, παρὰ πολὺ γέρο. Ὅταν καὶ αὐτὸς ὁ δεσμὸς τοῦ αἵματος σὲ λίγο τοῦ ἀποκοπῆ, ὀλομόναχο θὰ στροβιλίζεται εἰς τὴ δίνη καὶ εἰς τῆς περιπέτειαις τῆς δυστυχομένης ζωῆς του.

Ἀλλὰ πολὺ πλεόν τραγικὴ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ γέρου τσοπάνου. Αὐτὸς εἶχε ἀδελφία, εἶχε γυναῖκα, εἶχε παιδιά. Ὅλοι τοῦ ἔφυγαν ἀπὸ καιρό.

— Ἀφοῦ ἀπόμεινα, μᾶς εἶπε, παντέρημος εὐρήκα δουλειὰ σ' αὐτὸ τὸ νησί ὅπου κανένας δὲν βρισκότανε νὰ θέλῃ νὰ ἔρθῃ. Εἶμαι δέκα χρόνια ἐδῶ ἐπάνω καὶ μιὰ φορὰ μονάχα ἔλειψα γιὰ δέκα πέντε μέρες. Ἀγύριζα σὰν τὸ χαμένο πουλί. Τί νὰ κάμω ἐγὼ στῆς πολιτείας;

Καὶ εἶχε πολὺ μεγάλο δίκηο ὁ ἄμοιρος.

Δέκα χρόνια ἐξορία σ' αὐτὸ τὸ ἐρημόνησο ποῦ τὸ δέρονον ἢ θάλασσαις, τόσο κοντὰ στὸ Λαύριο, στὸν Πειραιᾶ, στὴν Ὑδρα. Δέκα χρόνια ἐξορία σὰν τοὺς ναυαγοὺς ποῦ ξερνᾷ ἢ θάλασσα σὲ κάποιον ἀπὸ τὰ ἐρημόνησα τοῦ Ὠκεανοῦ!

Εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐρημωμένους ἀφήσαμε ὅ,τι εἶχαμε μαζύ μας, γαλέτες, καρπούς, νωπὰς τροφάς, κρασί, κουνιάκι.

Λίγο πρὶν κρυφθῆ ὁ ἥλιος ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Αἰγίνης, ἐσαλπάρουμε ἀπὸ τὸ νησί, ὅπου μᾶς εἶχαν συνοδεύσει ἕως κάτω, οἱ δύο του κάτοικοι.

Σὲ λίγο μὲ τὰ δυνατὰ κτυπήματα τῆς ἑλικὸς τοῦ ρυμουλκοῦ, ἔβραξε πίσω μας ἡ θάλασσα καὶ ἄφινε μιὰ ὀλοκὸν σὰν ἀφρισμένο γάλα.

Ἐγύριζα πονετικά τὸ μάτι σταῖς δύο ἐκείναις δυστυχομέναις ὑπάρξεις, ὅπου σὲ λίγο ἔσβυσε ἡ θολὴ σιλουέττα τους.

ΕΜ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΟΥ ΠΕΥΚΟΥ

«Γιάννη, γιατί ἔκοψες τὸ πεῦκο;
γιατί ; γιατί ;
— Ἀγέρας θᾶναι, λέει ὁ Γιάννης
καὶ περπατεῖ.

Ἀνάβει ἡ πέτρα, τὸ λιβάδι
βγάνει φωτιά
νάβρισκε ὁ Γιάννης μιὰ βρυσούλα
μιὰ ρεματιά !.

Τὸ πεῦκο

(ὁπὸ Ζ. Παπαντωνίου)

Μὲς τὸ λιπούρι, μὲς στὸν κάμφο
νά ἔγα δεντροί. . .
Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀπὸ κάτου
δροσιά νὰ βρῇ.

Τὸ δέντρο παίρνει τὰ κλαδιά του
καὶ περπατεῖ

«Δὲ θ' ἀνασάνω», λέει ὁ Γιάννης
γιατί ; γιατί ;

2

«Γιάννη, ποῦ κίνησες νὰ φτάσῃς ;
— Στὰ δυὸ χωριά
— Κι' ἀκόμα βρῖσκεσαι ἐδῶ κάτου
Πολὺ μακριά».

— «Ἐγὼ πηγαίνω, ὄλο πηγαίνω
Τί ἔφταιξα γώ ;
Σκιάζεται ὁ λόγκος καὶ μὲ φεύγει
γι' αὐτὸ εἶμαι δῶ.

Πότε ξεκίνησα ; Εἶναι μέρες. . . .
γιὰ δυὸ γιὰ τρεῖς. . . .

Ἄ νουῖς μου σήμερα δὲ ξέρω
τ' εἶναι βαρῦς».

— «Νά μιά βουσοῦλα, πιὲ νεράκι
νὰ δροσιστῆς»

Σκύβει νὰ πιῇ νερὸ στὴ βρούσι
στερεύει εὐθύς.

3

Οἱ μέρες πέρασαν κι' οἱ μῆνες
φεύγει ὁ καιρὸς
στὸν ἴδιο τόπο εἶναι ὁ Γιάννης
κι' ἄς τρέχῃ ἔμπρός.

Νά τὸ χινόπωρο, νά οἱ μπόρες !
μὰ ποῦ κλαροί

Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι
μὲ τὴ βροχή.

Γιάννη γιατί ἔσφαξες τὸ δέντρο
τὸ σπλαχνικὸ
ποῦροχεν ἴσκιο στὸ κοπάδι
καὶ στὸ βοσκό ;

4

Ἄ πεῦκος μίλαε στὸν ἀέρα
— τ' ἀκοῦς ; τ' ἀκοῦς ;—

καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα
στοὺς μπιστικούς.

Φρούγανο κλαρὶ τοῦ πῆρες
καὶ τὶς δροσιές
καὶ τὸ ρετσίμι του ποτάμι
ἀπ' τὶς πληγές.

Σακάτης ἦτανε κι' ὀλόρθος
ὡς τὴ χρονιά
ποὺ τὸν ἐγκρέμισες γιὰ ξύλα
Γιάννη φονιά.

5

— Τὴ χάρι σου ἐρημοκκλησιάκι
τὴν προσκυνῶ
βόηθα νὰ φτάσω κάποιαν ὥρα
καὶ νὰ σταθῶ

Ἡ μάνα μου θὰ περιμένη
κι' ἔχω βοσκή
κι' εἶχα καὶ τρύγο Τί ὥρα νάναί
καὶ τί ἐποχή;

Ξεκίνησα τὸ καλοκαῖρι
— νὰ στοχαστῆς —
κι' ἦρθε καὶ μ' ἤρρεν ὁ χειμῶνας
μεσοστρατὶς.

Πάλι ἀλωνάρης καὶ λιοπύρι
πότε ἦρθε; πῶς;
Ἄγιε σταμάτισε, τὸ λόγχο
ποὺ τρέχει ἐμπρός.

Ἄγιε, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω
— μὲ τὴν καρδιά —
Θέλω νὰ πέσω νὰ πεθάνω
ἐδῶ κοντά.

6

Πέφτει σὰ δέντρο ἀπ' τὸ πελέκι
Βογγάει βαρειά

Μακριά του στάθηκε τὸ δάσος,
πολὺ μακριά.

Ἐκεῖ τριγύρω οὔτε χορτάρι
φωνὴ καμμιὰ
Στ' ἀγγάθια πέθανε, στὸν κάμπο
στὴν ἐρημιά.

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΟΙ ΚΑΛΛΙΚΑΝΖΤΑΡΟΙ

—Γιαννοῦ ου ου ... μῶρ' Γιαννοῦ ου ου ...

—Ὅρσεεε ...

—Μέσα εἶσαι αἰ αἰ;

—Μέσαα... κόπιασεεε...

—Μὴ μὲ δαγκώσῃ τὸ σκυλίι...

—Πέρνα, μὴ σκιάζεσαι. . . . δὲν εἶναι δῶ, πάει κοντὰ
στὰ πρόβατα.

Ἡ γειτόνισσα δρασκέλησε τὸ κατῶφλι καὶ μπήκε μέσα.

—Καλησπέρα, Γιαννοῦ μου. Τί καλὰ πολεμάς;

—Ἄ, τί νὰ πολεμάω, Γιώργενά μου; Νά, κουχλάζω
μιὰ χεριὰ λάχανα, γιὰ νὰ ξεγελάσω τὸ γέρο μου ἀποσπεροῦ.¹

Ἐέρεις τί παράξενος ποῦ εἶναι; δὲ δοντιάζει φωμὶ χωρὶς
περοῦνι καὶ χουλιάρι.

— Ἐ! . . . γέρος ἄνθρωπος εἶναι Γιαννοῦ μου!

ΜΜΜμὴ σκυλετίζεσαι.

—Σῶπα, καὶ μὲνῃ Γιώργενα, σῶπα! . . . καὶ νὰ μὴν
ἔχης δεῦτερο χέρι.

—

—Ἄμ πῶς καὶ τοῦτο τέτοιαν ὥρα, Γιώργενά μου.

—Ἦρθα, Γιαννοῦ μου, κἄτι νὰ σὲ περικαλέσω.

—Ἄν μοῦ περνάῃ Γιώργενά μου. . . ὅ,τι θέλεις.

—Δὲ μοῦ λὲς Γιαννοῦ ἐζύμωσες ἐσύ;

—Ἄκόμα γιὰτὶ ἤμουνα στὸ ρέμα κ' ἔπλενα. Ἄνάπιασα
μοναχὰ τὸ προζύμι. Ἄμ' ἀποφάμε θὰ ζυμώσω.

1. Ἀποσπεροῦ—τὸ βράδυ.

—Καὶ πάνου κάτου πέτε θὰ φουρνίσῃς ;

—Ὅποτε γένη κοντὰ τὸ μεσονύχτι

—Καϋμένη, ἔλα βρόντα μου καὶ μένα, γὰ ρίξω κι' ἐγὼ
δυὸ καρβέλια στὸ δικό σου φούρνο.

—Μετὰ χαρᾶς σου, Γιώργενά μου, μετὰ χαρᾶς σου . . .

Ὁ καλλικιάτσαρος ἄκουσε ἀπὸ τὴν καμινάδα τῆς
Γιαννοῦς πούταν κρυμμένος, ἔλα, τὸ τ' εἶπαν καὶ τί μί-
λησαν οἱ γειτόνισσες. Ἔτσι πρὶν τὰ μεσάνυχτα, πῆγε καὶ

Συνάντησις καλῶν φίλων.

φώναξε τῆς Γιώργενας βροντῶντας τὴν πόρτα τῆς, μετὰ τὴν
φωνὴ τῆς Γιαννοῦς ἀπαράλλαχτη . . .

—Γιώργενααα . . μὴρ Γιώργεναα

—Ὅρσεεε.

—Εὐπὶνα γιὰτὶ φώτισεεε.

—Τώρα, τώρα, ἔφτασααα

Ἡ Γιώργενα βγήκε σὲ λίγο μετὰ τὴν πινακωτὴ στὸν ὄμο.
Ὁ Καλλικιάτσαρος πούχε ἀλλάξει σὲ φούρνο ἀναμμένο τὸν

αυτό του, ροβολοῦσε κατὰ τὸ γιालό. Ἡ Γιώργενα χωρὶς νὰ νοιώσῃ, πήγγαινε ἀπὸ κοντά του, νομίζοντας πῶς εἶνε καὶ πῶς καίει ὁ φούρνος τῆς Γιαννοῦς.

Φτάνοντας ἔτσι, στὴν ἀκρογιαλιά, σήκωσε ὁ Καλλικάτζαρος τὸ νοῦ καὶ τὰ μάτια τῆς Γιώργενας ἀπὸ τὰ μάγια του. Βλέπει ἀραδιασμένους στὴν ἀκρογιαλιά, ἓνα κοπάδι Καλλικάτζαρου; στραβοπρόσωπους, μ' ἓνα μάτι στὸ κούτελο καὶ δυὸ παρακάτω, ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ, μὲ δύο πόδια ἓνα ἀνθρωπινὸ κι' ἓνα ἀλογίσιο, μὲ κάτι μαλλιά σὰν ἀράνες μ' ἓνα κορμὶ τσουλάκι καὶ κρατῶντας ὄλοι τοὺς στὰ χέρια ἀπὸ μιὰ φορτωτῆρα. Ὁ ἀρχικαλλικάτζαρος, ἀφοῦ πέναισε τὸν ἄξιον σύντροφόν του, διέταξε καὶ τὴν κύκλωσαν ὄλοι τοὺς.

— Ἄ! ἄ! παληόγρηα! σὺ ὀρμήγευες τὲς χωριανές σου νὰ ρίχνουν στάχτη στὲς γωνιές τῶν σπιτιῶν, καὶ ν' ἀφίνουν ἀναμμένο τὴ νύχτα τὸ δαβλί στὴ γωνιά γιὰ νὰ μὴ μπαίνουμε μέσα;

Ἔλα τώρα, ἔλα μὴ χάσομερᾶς! ξεντύσου χέρ' χέρ' νὰ ριχτοῦμε στὴ θάλασσα νὰ πλέξουμε γιὰ τὸν κόσμον μας.

— Στοὺς ὀρισμούς σας, παιδάκια μου, στοὺς ὀρισμούς σας! . . . Ἀφίστε με πρῶτα νὰ σᾶς πῶ τοῦ λιναριοῦ τὰ βάσανα καὶ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη! — ἄχ! ἡ ἔρημη κακόπαθα! . . . ποῦθε νὰ γείρω καὶ ποῦθε νὰ φωνάξω!

— Ἔλα, ἔλα! . . . κάμε τι θὰ κάμῃς πρὶν μᾶς πάρῃ ἡ μέρα.

— . . . Ποῦ λέτε, παιδάκια μου, τὸ λινάααα . . . τὸ λινάαα . . . τὸ λινάαα . . . ρι τὸ σπέεεεε . . . τὸ σπέεεε . . . τὸ σπέεεε . . . τὸ σπέεεε . . . τὸ σκαλίι . . . τὸ σκαλίιιιζουνε . . . τὸ ποτίιι . . . τὸ ποτίιι

— Ἔλα, ἔλα! κάμε γλήγορα σοῦ κρένουμε!

— Μὴ μὲ βιάζεστε, παιδάκια μου, γιὰτὶ κόμπιασα! . . .

ἀρίστε με νὰ καταπιῶ τὸν κόμπο! . . . Ποῦ λέτε παιδάκια μου! ποῦ τὸ παράτηκα;

—Ἀνάγκασε! ἀνάγκασε, δὲν καρτεροῦμε πιά!

— Ἄ ναι τὸ λινάααα . . . τὸ λινάαα . . . τὸ λινάααρι . . . τὸ θερίιι . . . τὸ θερίιι ζουνεε

—Παρακάτου κομπόγλωσση, παρακάτου . . .

—Τὸ Χριστόσο . . . τὸ Χριστόσοοο . . . —ἄχ Χριστούλη μου δὲ ξημερώνεις! . . . ἄμ τ' εἶναι τοῦτο ποῦπαθα ἢ ἄρραχνη! τί μοῦγραφτε! . . .

—Ἐλα, ἔλα ξεντύσου γιατί βιαζόμαστε . . . μᾶς τ' ἀποσώνεις στὴ στράτα! . . . Ὅμπρὸς συντρόφοι, τραβάτε τη μέσα! . . . Κούντουλα, μούντζουλα τσιέντρα τσιέντρα τὸ τσιεντρί, τὰ μικρὰ μὲς τῆ σακούλα, τὰ μεγάλα καλλικούρα.

—Ἐλα, ἔλα παληόγρηα, πάψε τὲς κλάψες, καὶ πάτα τὰ ξεράδια σου! . . .

—Ἄστε με παιδάκια μου, νὰ συχωρεθοῦν τὰποθαμένα σας! ἄστε με νὰ σᾶς τὰ στορήσω οὐλα! Μὴν εἴσατε παιδάκια μου ἀκράτηγα! πομονεῦτε νὰ μάθετε καὶ νὰ μάθετε, παιδάκια μου!

Καμιὰ φορὰ ἀκούστηκε ὁ κόκκορας τοῦ χωριοῦ.

—Ἄ! ἄ! τὰ νύχια σου νὰ φᾶς! . . . Δὲ σὲ σκιαζόμαστε! . . . μαυροκέφαλος εἶσαι. Ἐμπρὸς τραβάτε τη μέσα! . . . κούντουλα μούντουλα . . . σείξου παληόγρηα.

—Μὴ μὲ σούρνετε, παιδάκια μου, νὰποσώσω τοῦ λιναριοῦ τὰ βάσανα καὶ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη! . . . Τὸ Χριστόσο . . . ποῦ λέεε . . . ποῦ λέτε, τὸν ἐπιάαα . . . τὸν ἐπιάαα . . .

Ἄκούστη καὶ τὸ δεύτερο λάλημα τοῦ κόκκορα.

—Μαυροκέφαλος εἶσαι δὲ σὲ σκιαζόμαστε.

—Ἄχ! ἢ ἔρημη! . . . πότε θὰ γίνῃ ἀσπροκέφαλος νὰ ξημερώσῃ!

—Πάρα κάτω, πάρα κάτω! . . . καὶ μὴν ἀργῆς! . . .

1. Ἀνάγκασε=κάμεγρήγορα.

—Γάλια γάλια, παιδάκια μου ! μὴ μ' ἀναγκάζετε ! δὲ
σὰς γελάω ! . . . εἶνε τὸ γεννητό μου¹ ἔτσι !

—Ποῦ λέτε, παιδάκια μου, τὸ Χριστόο . . . τὸν σταυρώω
τὸν σταυρώσανε ! . . . οἱ παράκα . . . οἱ παράνομοι . . .

Ἀκούστη τὸ τρίτο λάλημα τοῦ κόκκορα, καὶ τὸ ση-
μαντήρι τῆς ἐκκλησιᾶς.

—Ἀσπροκέφαλος εἶναι ! . . . Λακκᾶτε² νὰ φεύγουμε
τί μᾶς πῆρε ἡ μέρα ! ἄντε γρηγὰ παρακάξα ! . . .
καὶ μεις, μὰ καὶ σύ . . . ἐπρόκοψες !

Κ' ἕνας ἕνας ρίχνουνταν στὴ θάλασσα γιὰ τὸν κάτω
κόσμο, ἀφίνοντας τὴ Γιώργενα πίσω νὰ τοὺς καταριέται.

Ἡ Γιώργενα γύρισε πίσω στὸ καλύδι της στα τέσσερα.

—Γέροο ! . . . μῶρε γέροο ! . . .

—Τ' εἶναι μώρ' γρηγὰ !

—Σήκω κι' ἀνοιξε γρηγόρα !

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΑΗΡΟΝΟΜΟΣ

ΤΕΣΣΕΡΑ ΑΔΕΡΦΙΑ

Τέσσερα

(γύριζε γοργά !)

τέσσερα ἀδέρφια στὸ χορὸ ὄξω στοὺς κάμπους σέρνουν

πιασμένα χέρι χέρι,

τοῦ Γεροχρόνου τὰ παιδιά

ποῦνε τὰ ἀγόρια ὁμορφονιοὶ κι' ἡ κόρη δίχως τέρι.

Κι' ἡ κόρη

(κοίταξε ὁμορφιές !)

κι' ἡ κόρη πρώτη τραγουδεῖ «τοὺς κάμπους λουλουδίζω»

καὶ τὰ κλαδιὰ φουντώνω,

τοῦ πάσκα φέρνω τὶς χαρές,

«στῆς νύχτας μέσα τὴ δροσιὰ μ' ἀηδόνια ξεφαντώνω».

Τὸ πρῶτο

(μάννα μας γλυκειά !)

1 Τὸ γεννητό μου—τὸ φυσικό μου. 2. Λακκᾶτε = τρέξετε.

τὸ πρῶτο ἀγόρι τραγουδεῖ «Σφαλῆστε τὰ βιβλία
 «στὶς ἔξοχες νὰ πᾶμε,
 «νὰ δροσιστοῦμε στὰ νερά,
 «στὸν ἴσκιό τῆς γερομουριᾶς τὰ πωρικὰ νὰ φᾶμε».

Καὶ τ' ἄλλο

(κράτα τὸ χορό!)

καὶ τ' ἄλλο ἀγόρι τραγουδεῖ. «Ὁ τρύγος τώρα ἀρχίζει

«μὲ χαρωπὰ τρσγούδια

«σταφύλια κεῖ σταφύλια δῶ,

«πατεῖτε ἄντρες, στοὺς ληνούς, τρυγᾶτε, κοπελούδια!».

Τὸ τρίτο

(ἄ μὰ τί χαρά!)

Τὸ τρίτο λέει «Ὅμως κι' ἐγὼ τὰ παραμύθια φέρνω

«τριγύρω στ' μαγκάλια

«μαζὶ μὲ κάστανα ψητὰ

«Ἀγιοβασίλη φέρνω γώ, ἐγὼ καὶ πορτοκάλια».

Κι' ὅλα τους

(γύριζε γοργά!)

κι' ὅλα τους τραγουδοῦν μαζὶ «Γυρνάμε νύχτα μέρα

«πιασμένα χέρι, χέρι,

«ἐμεῖς τοῦ χρόνου τὰ παιδιὰ,

«τρεῖς γυοὶ κι' οἱ τρεῖς ὁμορφονιοί, μιὰ κόρη δίχως τέρι»

A. ΠΑΛΛΗΣ

Η ΠΟΜΠΗ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ*

Τὰ Παναθήναια ἴσαν μεγίστη ἑορτὴ τῶν Ἀθηνῶν,
 διεκρίνοντο δὲ εἰς μεγάλα καὶ μικρά, καὶ τὰ μὲν μικρὰ
 ἐωρτάζοντο κατ' ἔτος, τὰ δὲ μεγάλα κατὰ πᾶν τέταρτον
 ἔτος καὶ διήρουν περισσοτέρας ἡμέρας ἀπὸ τὰ μικρά.

* (Τὸ ἀριστούργημα τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς, τὸ ὁποῖον διεσώθη μέ-
 χως ἡμῶν εἶναι ἡ παράστασις τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων ἐπ' αὐτῶν
 εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος. Ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ ἀνάγλυφα,
 δηλὰ δὴ ἀπὸ γλυπτικῆς παραστάσεως, αἱ ὁποῖαι δὲν φαίνονται ὁλόκληροι
 ὅπως τὰ ἀγάλματα, ἀλλὰ ἔφεχον πολὺ ὀλίγον ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς
 μαρμαρίνης πλακῶς. Δυστυχῶς ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὰ περισσότερα ἀνά-
 γλυφα ἀπὸ τῆς ζωφόρου ἐπὶ τοῦ λόρδου Ἐλγιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τώρα ὁ
 θέλων νὰ ἰδῇ τὸ ἔργον τοῦ Φειδίου πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Βρετανικὸν
 μουσεῖον. Εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ὀλίγιστα ἔμειναν, τὰ ὁποῖα εὐτυχῶς εἶναι
 ἐκ τῶν ὠραιωτέρων).

Τὰς πρῶτας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τῶν μεγάλων Παναθηναίων ἐγίνοντο διάφοροι μουσικοί, γυμνικοί καὶ ἵππικοί ἀγῶνες. Εἰς τοὺς μουσικοὺς ἀπηγγέλλοντο ὑπὸ ραψῶδων

Ἡ νίκη

τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου καὶ ἠγωνίζοντο μεταξύ των ἀθληταί, κιθαρισταί καὶ αἰδοὶ ψάλλοντες μὲ συνοδίαν

αὐλοῦ ἢ κιθάρας. Οἱ γυμνικοὶ ἀγῶνες περιελάμβαναν τὰ συνήθη ἀγωνίσματα, ἦτοι τὸν δρόμον, τὴν πάλην, τὸ παγκράτιον, τὸ πένταθλον, ἠγωνίζοντο δὲ εἰς αὐτοὺς χωριστὰ οἱ ἄνδρες, οἱ ἔφηβοι καὶ οἱ παῖδες. Οἱ ἵππικοὶ συνίσταντο εἰς ἀγῶνας ἵππων μετ' ἀναβάτου ἢ ἵππων συρόντων ἄρματα (ὀχήματα ἐλαφρά) ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ αὐτῶν διάφορα εἶδη. Παρεκτὸς δὲ τούτων ἀναφέρονται ἀκόμη καὶ οἱ ἐξῆς ἀγῶνες, ἡ πυρρίχη ἦτοι ὄρχησις μετ' ὄπλα, ἡ λαμπαδηδρομία ἦτοι δρόμος ἀνδρῶν κρατούντων ἀναμμένας λαμπάδας καὶ ὁ ἀγὼν εὐανδρίας, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκάστη ἐκ τῶν δέκα φυλῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν διηρημένοι οἱ Ἀθηναῖοι, παρουσίαζε γέροντάς τινας, ἐνίκαι δὲ ἡ ἐπιδείξασα τοὺς μᾶλλον θαλεροὺς καὶ ἀκμαίους.

Τέλος, πιθανώτατα ἐτελοῦντο καὶ λεμβοδρομίαι ἢ ἀγῶνες μεγαλειτέρων πλοίων. Τὰ βραβεῖα δὲ τὰ ὅποια ἐλάμβανον οἱ νικηταί, ἦσαν στέφανοι, χρήματα καὶ ἔλαιον ἀπὸ τὰς ἱερᾶς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, αἱ ὅποια ἦσαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν πλησίον τοῦ Κολωνοῦ.

Οἱ ποικίλοι οὗτοι ἀγῶνες ἐγίνοντο εἰς διάφορα μέρη καὶ διήρουν, ὡς εἶπομεν, ἀρκετὰς ἡμέρας, ἐτελείωναν δὲ διὰ τῆς παννυχίδος, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐτελεῖτο ἡ λαμπαδηδρομία. Τὴν ἄλλην ἡμέραν προσέφεραν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν θεᾶν τῶν ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὸν πέπλον, τὸν ὁποῖον ὕφαιναν εὐγενεῖς παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν ἐργαστῖναι ὀνομαζόμεναι. Ἡ προσφορά αὐτοῦ ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐορτῆς τῶν Παναθηναίων καὶ διὰ τοῦτο ἐκομίζετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μετ' ἐπισημνῆς τελετῆς. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ Ἀθηναῖοι ὄλοι καὶ πλείστοι ξένοι συνηθροίζοντο εἰς τὸν ἐξω Κεραμεικὸν (πλησίον τῆς Ἁγίας Τριάδος) καὶ ἐκεῖ ἐτίθεντο εἰς τάξιν. Τὴν πομπὴν διηγύθουν ἰδιαιτέροι ἄρχοντες, ἱεροποιοὶ ὀνομαζόμενοι, ἐλάμβαναν δὲ μέρος εἰς αὐτὴν καὶ λοιποὶ ἄρχοντες τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἱερεῖς καὶ ἱέρειαι καὶ μάντιες διὰ τὰς θυσίας καὶ κήρυ-

κες φροντίζοντες περὶ τῆς τάξεως. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν πολιτῶν ἠκολούθουν ὡς δπλίται, φέροντες δηλαδὴ ἀσπίδα καὶ λόγχην, οἱ δὲ πλουσιώτεροι ἔφιπποι καὶ μεταξὺ τούτων ἦσαν οἱ λαμπρότεροι καὶ ἀριστοκρατικώτεροι νέοι τῶν Ἀθηναίων, ἐκ τῶν ὁποίων συνεκροτεῖτο τὸ ἵππικὸν τῆς πόλεως. Ὡδήγουν δὲ τοὺς μὲν πεζοὺς οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι, τοὺς δὲ ἵππεις οἱ φύλαρχοι καὶ οἱ ἵππαρχοι. Ἄλλοι τέλος ἤρχοντο ὀχούμενοι ἐπὶ τῶν λεγομένων πομπικῶν ζευγῶν, ἀρμάτων δηλαδὴ ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ τοῦλάχιστον εἶχαν διαγωνισθῆ εἰς τοὺς ἵππικοὺς ἀγῶνας τῶν προηγουμένων ἡμερῶν.

Εἰς μόνην τὴν πομπὴν ἐλάμβαναν μέρος καὶ αἱ κληφόροι εὐγενεῖς Ἀθηναῖοι παρθένοι, φέρουσαι κἀνίστρα καὶ ἄλλα σκευὴ χρήσιμα εἰς τὰς θυσίας. Ἐκ τῶν ξένων δὲ ἠκολούθουν πλὴν τῶν διαρκῶς ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων αὐτῶν, οἱ θεωροί, ἦτοι οἱ ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων — ἰδίως τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν συμμάχων—ἀποστελλόμενοι ἐπίτηδες διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων. Τέλος, μέγα μέρος τῆς πομπῆς ἀπετέλουν τὰ ἱερεῖα, ἦτοι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα τὰ προωρισμένα εἰς θυσίαν, οἱ Ἀθηναῖοι προσέφεραν ἑκατόμηνην (θυσίαν ἑκατὸν βοῶν), αἱ δὲ ἀποικίαι καὶ αἱ πόλεις τῶν συμμάχων ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ στέλλουν μίαν ἀγελάδα καὶ δύο πρόβατα ἑκάστη.

Ἡ πομπὴ αὕτη, ἀροῦ ἐτίθετο εἰς τάξιν εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν, ἐξεκίνηει καὶ διὰ τοῦ Διπύλου εἰσῆρχετο εἰς τὸν δρόμον, ὅστις ἦτο πλατεῖα ὁδὸς φέρουσα εἰς τὴν ἀγορὰν (μεταξὺ Θησειοῦ, στοᾶς Ἀττάλου καὶ Ἀρείου Πάγου), ἀπὸ τὴν ἀγορὰν δὲ ἀνέβαιναν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ πέπλος τῆς Ἀθηναῆς ἕως ἐκεῖ ἐφέρετο κρεμάμενος ὡς ἱστίον ἀπὸ τὰς κεραίας πλοίου κινουμένου ἐπὶ τροχῶν πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ τῆς Ἀκροπόλεως κατεβιδιάζετο καὶ ἐκομίζετο εἰς τὸν ναόν.

Τὰ ζῶα (βόες καὶ πρόβατα), ἀνάβαιναν ἐπίσης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐκεῖ ἐθυσιάζοντο, ὃ δὲ κῆρυξ μεγαλοφώνως

Καρυαῖς τοῦ Ἐρεχθείου τῆς Ἀκροπόλεως
ἠῤῥαχτο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ ὑγείας τῶν Ἀθηναίων καὶ

τῶν συμμάχων των. Κατόπιν τὰ κρέατα διειμοιράζοντο εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἡ ἑορτὴ ἐπεσφραγιζέτο διὰ γενικῆς εὐωχίας κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπιναν ἀπὸ μεγάλα ποτήρια τὰ ὅποια ἀπὸ τὴν ἑορτὴν ὠνομάζοντο Παναθηναϊκά.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ καταστήσουν τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων ὅσον τὸ δυνατόν λαμπροτέραν καὶ μεγαλοπρεπεστέραν, τὸ πρόγραμμα τῶν ἀγώνων ἦτο ποικιλώτατον, κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς πομπῆς ἡ πόλις ἐπεδεικνυεν εἰς τοὺς ξένους τὸ πλῆθος τῶν ὀπλιτῶν καὶ ἱππέων τῆς, τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων πολιτῶν, τὸν πλοῦτον τοῦ δημοσίου καὶ τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ὑπηκόων πόλεων. Τὴν λαμπρὰν αὐτὴν πομπὴν λοιπὸν ἠθέλησεν ὁ Φειδίας νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τῆς ζωοφόρου τοῦ Παρθενῶνος καὶ τὴν παρέστησε μὲ τέχνην καὶ δεξιότητα ἀξίαν τῆς μεγαλοφυΐας του, διότι δὲν προσεπάθησε νὰ ἐπεικονίσῃ ὅλας ἐκεῖνας τὰς χιλιάδας λαοῦ πχρελαύνοντος μὲ τάξιν καὶ ὁμοιόμορφον σχῆμα— ἡ εἰκὼν θὰ ἦτο τότε μικροπρεπῆς καὶ μονότονος—ἀλλὰ παρέθεσεν ἐκ τῆς ὅλης πομπῆς διαφόρους χαρακτηριστικὰς σκηνὰς πλήρεις ζωῆς καὶ κάλλους. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν, ὅπου ἦτο ἡ εἴσοδος τοῦ ναοῦ, παριστάνοντο ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ζεὺς, ἡ Ἥρα καὶ ἄλλοι θεοί, ἐλθόντες νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν καὶ τὴν θυσίαν, ἐν τῇ μέσῳ δὲ αὐτῶν εἰκονίζετο ἡ παράδοσις τοῦ πέπλου. Τίς ἄλλας πλευρὰς ἐπλήρουν ἄνδρες νέοι καὶ προσβύτεροι μὲ μακρὰ ἱμάτια, στηριζόμενοι εἰς τὰς βακτηρίας των καὶ συνδιαλεγόμενοι, ἄλλοι ἔφιπποι καλπάζοντες ἢ ἐπὶ ἄρμάτων ὀχούμενοι, ἄλλοι ὄδηγοῦντες τὰ θύματα, ἄλλοι φέροντες ἀγγεῖα πλήρη οἴνου καὶ ἄλλοι αὐλοῦντες, πρὸς τοῦτοις παρθένοι φοροῦσαι πολυπτύχους χιτῶνας καὶ βαστάζουσαι σκευήϊερά ἢ ἡσύχως ἰστάμεναι. Ἡ μεγάλη αὐτὴ ποικιλία, ἡ θελκτικὴ σεμνότης τῶν παρθένων, ἡ ἐλευθέρη καὶ ἀδίαστος στάσις τῶν συνδιαλεγόμενων ἀνδρῶν, ἡ ζωηρότης τῶν ἵππων, ἡ δύναμις τῶν δυσ-

τροπούντων βοῶν καὶ τέλος ἢ χάρις ὄλων τῶν μορφῶν καὶ τῶν κινήσεων αὐτῶν μαρτυροῦν, ὅτι ἡ ζωοφόρος εἶναι ἀληθῶς ἔργον μεγάλου καλλιτέχνου.

X. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΚΛΕΦΤΟΤΡΑΓΟΥΔΟ

Τότες παιδί μου, ποῦχαμε παλαιϊκιά συνήθεια
Ποῦ τρέχαμε τὸ θειριστὴ μ' ἀφέσωτο κεφάλι
Ποῦ τὸ χειμῶνα ὀρθάνοιχτα τὰ μελαψά μας στήθια
Καταφρονοῦσαν τῶν βουνῶν τὴν ἄγρια ἀνεμοζάλη.

Τότες ποῦ τῆς σκληρᾶς σκλαβιάς μᾶς θέριζε ἡ κατάρα
Μὰ μὲ τὸ χέρι στὸ σπαθί, τὸ χέρι στὸ πιστόλι,
Νᾶρθη ἡ στιγμὴ μ' ἀβάσταχτη προσμέναμε λαχτάρα
Καὶ νὰ χυθοῦμε ἀπὸ στεριά καὶ θάλασσα ὡς στὴν Πόλη.

Τότες στοὺς κλέφτικους καιροὺς, στὰ χρόνια τὰ δικά μου
Σαπίλα πρὶν τὰ κόκκαλά μας φάει ὡς τὸ μελοῦδι,
Σὸν τὸ τραγοῦδι πούβγαλα μὲ δάκρυα ἀπ' τὴ καρδιά μου
Τέτοιο, παιδί μου, λέγαμε γέροι καὶ νιοὶ τραγοῦδι.

Τότες μὲ κάθε Κεριακὴ καὶ μ' ἁγίου κάθε σκόλη
Τὰ παλληκάρια πάγαιναν νωρὶς νὰ προσκυνήσουν
Καὶ ἔπειτα μέσα στὰ ἄσπρα τους λαμποκοπῶντας ὄλοι,
Ἐβγαιναν ὄξω στὸ συρτὸ χεροπιαστοὶ νὰ στήσουν.

Τότες στὴν ἐκκλησιὰ μπροστὰ πετοῦσαν τὴ καπότα
Καὶ ἐνῶ τὴ κόμη τὴ χυτὴ τ' ἀγέρι τους φρυσοῦσε
Ἐπιανε τὸ χορὸ ὁ παππᾶς μὲ τὸ τραγοῦδι πρῶτα
Κι' ὄλη κατόπι ἡ λεβεντιά στὸν κύκλο τραγουδοῦσε!

A. ΠΑΛΛΗΣ.

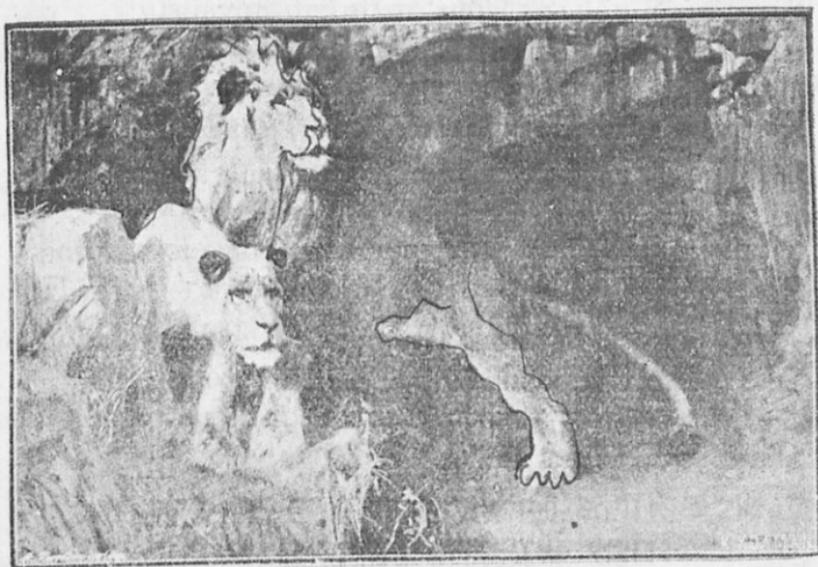
Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ

Ἦμουν ἀκόμα πολὺ παιδί ὅταν τὸν εἶδα.

Ναί! Τὸν τελευταῖο συμπολεμιστὴ τοῦ Ἀνδρούτσου!
τὸν ἐπρόφθασα.

—Σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, μού εἶπαν, ἔμπα καὶ θά τὸν ἰδῆς.

Ἔβγαλα τὸ μαθητικό μου καπέλλο καὶ προχώρησα σιγά. Θὰ ἦταν ἐννεηήντα ἐτῶν ὁ γέρος. Ἐκαθόνταν στὴ μέση τῆς μοναδικῆς κάμαρας τοῦ σπητικοῦ, σ' ἓνα σκαμνί, ἀκίνητος, κρατῶντας μιὰ μαγκούρα γερὴ ἀπὸ πρινάρι καὶ φορῶντας τὸ μεγάλο φέσι του ὀρθό. Δὲν μιλοῦσε. Μὲ τὰ γερωνικά του μάτια, κόκκινα σὰν τὸ καμμένο κάρβουνο, ἔβλεπε τὰ περασμένα

Λέοντες ἐν κινδύνῳ

Ὅταν πήγαμε καὶ σταθήκαμε μπροστά του μᾶς κύταξε. Ἡ φουστανέλλα του, φτωχὴ ἔπεφτε στὰ γόνατά του. Τὸ σιλάχι του δὲν εἶχε παρὰ λίγα κεντήματα. Τὸ ἀνοιχτό του στήθος ἦταν τοῖχος χορταριασμένος καθὼς τοῦ Ὀδυσσεῖα τοῦ Ἀρχηγοῦ του. Στὸ ροῦχο του κρεμόνταν ἓνα στολίδι—ἓνα παράσημο. Αὐτὸ τὸ δείγμα τῆς εὐγνωμοσύνης ἐπρόφθασε καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ Ἑλληνικὸ Βασίλειο, τὸ Κράτος ποὺ αὐτὸς ὁ πολεμιστὴς τῆς Γραβιάς τὸ εἶχε θεμελιώσει.

Τὸν κυττάζαμε. Καὶ κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ μιλήσῃ.

Μόνο σ' ἐμένα ποῦ ἤμουν ἐννηὰ ἐτῶν, εἶχε μείνει τὸ θάρρος.
Τὸν ἐρώτησα ἂν θυμάται τὸ χάνι.

— Σὰν τώρα δά, εἶπε.

Τὸν ξαναρώτησα πῶς δὲν ἐφοβήθηκε τοὺς Τούρκους.....

Χαμογέλασε

— Παιδί μου, εἶπε, σὲ τέτοιες μεγάλες στιγμὲς γίνεται
παλληκᾶρι κι' ὁ πλέον δειλός.....

Θὰ στάθηκα μπροστά του ὡς μιὰ ὥρα.

Ἄπὸ τότε πέρασαν χρόνια. Ὁ τελευταῖος σύντροφος
τοῦ Ἀνδρούτσου κοιμάται στὴ γῆ, ἐκεῖ κοντὰ στὴ Γραβιά.
Ὅμως κάθε φορὰ ποῦ ἀκούω ἀρματωλικὸ τραγοῦδι τὸν ξανα-
βλέπω !

ZACH. Λ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΤΟ ΠΟΤΑΜΑΚΙ

« Ἄπὸ ποῦ εἶσαι ποταμάκι;

— Ἄπὸ κεῖνο τὸ βουνό

— » Πῶς τὰν λέγαν τὸν παπποῦ σου;

— Σύννεφο στὸν οὐρανὸ

— » Ποιὰ ναι ἡ μάννα σου; — Ἡ μπόρα

— » Πῶς κατέβηκες στὴ χώρα;

— Τὰ χωράφια νὰ ποτίσω

καὶ τοὺς μύλους νὰ γυρίσω

— Στάσου νὰ σ' ἰδοῦμε λίγο

ποταμάκι μου καλό.

— Βιάζομαι πολὺ νὰ φύγω

ν' ἀνταμώσω τὸ γιालό.

ZACH. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἡ ΑΡΑΧΝΗ

Μία φορὰ καὶ ἓναν καιρὸ ζοῦσε μία κόρη ποῦ τὴν ἔλε-
γαν Ἀράχνη. Ἦταν ψηλὴ, περήφανη, καὶ ἐπιτήδεια σ' ὅλες

τις δουλειές. Μιά ἐργασία ὅμως προτιμοῦσε πάνω ἀπ' ὅλες, σκυμμένη στὸν ἀργαλειό τῆς ὅλη μέρα ὕφαινε. Μόνη τῆς ἔκλωθε τὸ νήμα, λεπτὸ καὶ γυαλιστερό, ἔπειτα τὸ τέντωνε στὸ τελάρο καὶ ἄρχιζε τὴ δουλειά. Γοργὰ καὶ ἐπιτίθεται τὰ λεπτά τῆς δάχτυλα πετοῦσαν τὴν σαῖτα καὶ τὰ χέρια τῆς γεννιοῦνταν ἀριστουργήματα. Χαμογελῶντας περνοῦσε τὸ χέρι

Τὸ παραμῦθι τῆς γιαγιάς. (ὀπὸ Ν. Γκόζη)

ἀπάνω στὸ μαλακὸ ὕφασμα καὶ χαίρουνταν τὴν ὀμορφιά του.

Σὰν ἐκεῖνην καμιὰ γυναῖκα δὲν ὕφαινε!

Τὸ ἤξερε καὶ τὸ εἶχε καμάρι καὶ μιὰ μέρα εἶπε :

—Κανένας δὲν μὲ περνᾶ στὴν τέχνη μου, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε Θεός, οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ μεγάλη Ἀθηνᾶ! ×××

Τ' ἄκουσε ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ πολὺ τῆς βαρυφάνηκε. Ἐκεῖνη εἶχε μάθει τὶς γυναῖκες νὰ ὕφαινουν καὶ τώρα ἔβγαине ἓνα θνητὸ κορίτσι καὶ τολμοῦσε νὰ πῆ τέτοιο λόγο;

«Ντύθηκε γρη῏α γυναίκα καὶ κατέθηκε στῆ Γῆ. Ἀπὸ τὴν ἀνοιχτῆ πύρτα τῆς Ἀράχνης ἔβλεπε τὴν κόρη στὸν ἀργαλειὸ τῆς νὰ τραγουδᾷ καὶ τὰ σκαλιστὰ βαριδία σειοῦνταν μὲ τὸν ἄνεμο καὶ τὸ ζωνηρό τους κουδούνισμα συνώδευε τὸ τραγοῦδι τῆς.

Ἡ γρη῏α μπῆκε μέσα.

« Ὠραία εἶνε ἡ δουλειὰ σου, κόρη μου » εἶπε μὲ τσακισμένη γεροντικῆ φωνή. Ἀλήθεια, χάρη νὰ ἔχῃ ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ ἀθάνατη ποῦ ἔδωσε στίς γυναίκες τὸν ἀργαλειὸ καὶ τίς ἔμαθε λίγη ἀπὸ τὴν τέχνη τῆς!

Ἡ Ἀράχνη τὴν κύτταξε καὶ χαμογέλασε

« Λίγη ἀπὸ τὴν τέχνη τῆς λές; ἡ Ἀθηνᾶ ἄρα γε ξέρει νὰ κἀνῃ ὕφασμα σὰν αὐτό; κύτταξέ το! »

Καὶ μὲ γρη῏γορη κίνησι ἐσπρωξε τὰ χτένια καὶ σταμάτησε τὴ δουλειὰ τῆς, νὰ δῆ ἡ γρη῏α τὸ ἔργο τῆς, ἐκεῖνη ὅμως κούνησε τὸ κεφάλι τῆς.

« Πρόσεχε, κόρη μου, εἶπα μὴ λές τέτοια λόγια. Ποιὸς ξεπερνᾷ ποτὲ τοὺς θεοὺς; Ὠραῖο εἶναι τὸ ἔργο σου, δὲν λέγω μὰ μετριέται μὲ τίποτε, ποῦ βγαίνει ἀπὸ ἀθάνατα χέρια; »

Ἡ Ἀράχνη ἔγυρε λίγο τὸ κεφάλι καὶ ὕψωσε κοροῖ-δευτικὰ τὰ φρύδια τῆς.

« Ἐτσι νομίζεις, μάννα; » καὶ ἄρχισε πάλι νὰ ρίχνῃ τὴ σῆτα « κρῖμα ποῦ δὲν μᾶς ἀκούει ἡ Ἀθηνᾶ, νὰ ἦρχουνταν νὰ μετρηθοῦμε. Κ' ἐγὼ ἤθελα νὰ ἔβλεπα τὴν τέχνη τῆς ποῦ τόσο τὴν ὕμνοῦν! .. »

« Ἀλήθεια θὰ τὸ ἤθελες; » ρώτησε ἡ γρη῏α.

« Ἀφοῦ σοῦ τὸ λέγω; » ἀπήντησε ἀδιάφορα ἡ κόρη.

« Ἐδῶ εἶμαι λοιπόν! », φώναξε ἡ Ἀθηνᾶ, πετώντας τὰ κουρέλια τῆς καὶ δείχνοντας τὴν ἀληθινὴ τῆς μορφή, « καὶ τώρα θέλεις νὰ μετρηθοῦμε; »

Τὴν κύτταξε κατὰ πρόσωπον ἡ Ἀράχνη καὶ δὲν φοβή-

σπασε τῆς μάτια.

μαίσα

«Τὸ θέλω, εἶπε, νὰ ἕνας ἀργαλειὸς τεντωμένος καὶ ἔτοιμος».

Κάθησε ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἄρχισε νὰ ὑφαίνη, ἀλήθεια, καὶ εἰς τὰ γυναικεῖα ἔργα ἦταν ἐπιτήδεια ἢ πολεμικὴ θεά!

Μὲ σουφρωμένα φρύδια ἐργάζονταν στὸν ἀργαλειό της καὶ πάσκιζε νὰ κάμῃ τέλειο τὸ ὕφασμά της, γιὰτι βαθεῖα τὴν εἶχαν πληγώσῃ τὰ λόγια τῆς κόρης. Καὶ λίγο λίγο μάκρυνε τὸ ὕφασμα καὶ ἦταν ὠραιότατο, λεῖο καὶ λεπτό. Παρίστανε διάφορες σκιηνὲς πολεμικῆς, σωροὺς ἀπὸ πτώματα, ὅπλα σπασμένα, ἄλογα πληγωμένα, πολεμιστὲς ματωμένους, ποῦ ἀκόμα βαστοῦσαν τὸ σπαθί. Σ' ὅλες ὅμως τῆς μάχης ἀπὸ μιὰ μεριά οἱ Θεοὶ νικηφόροι καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ ἀνθρωποὶ νικημένοι καὶ σπασμένοι.

Σήκωσε μὲ καμᾶρι τὸ κεφάλι της ἡ Ἀθηνᾶ.

Ἀλήθεια, ὠραιότερο πρᾶγμα δὲν εἶχε ξαναἰδεῖ μάτι ἀνθρώπινο. Γύρισε καὶ κύτταξε τὴν Ἀράχνη μὲ περιφρόνησι.

Λεπτὴ καὶ λυγερῆ ἔσκυβε στὸν ἀργαλειό της ἡ κόρη καὶ τ' ἄσπρα της χέρια πηγαινοέρχονταν. Τὰ μάτια της γιάλιζαν ἀπὸ χαρὰ καὶ τὰ μάγουλά της ἦταν ροδοκόκκινα.

Ὅμορφα ἦσαν καὶ τ' ἄλλα της ἔργα, μὰ σὰν κι' αὐτὸ κανένα δὲν ἦταν. Στὸ ὕφασμα ἔβλεπες διάφορες εἰκόνες ἀρμονικῆς καὶ ζωντανῆς ἔπου πάντα ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου νικοῦσε τὴν δύναμι τῶν θεῶν, καὶ τόσο τέλεια ἐργασμένο ἦταν ποῦ λὲς καὶ ἀκουγες τὰ δέντρα νὰ μουρμουρίζουν καὶ τὰ πουλιὰ νὰ κελαῖδοῦν.

Τὸ εἶδε ἡ Ἀθηνᾶ καὶ μαύρισε ἡ καρδιά της.

Ἡ τέχνη της δὲν ἔφτασε ὡς ἐκεῖ.

Ὅταν ὅμως σήκωσε τὰ μάτια ἡ κόρη καὶ χαμογελῶντας κύτταξε τὴ θεὰ βέβαιη γιὰ τὴ Νίκη της ὁ θυμὸς κυρίευσε τὴν Ἀθηνᾶ. Ἀρπαξε τὸ ἀριστοῦργημα τῆς Ἀράχνης, τὸ ξέσχισε καὶ τὸ πέταξε εἰς τὸ πρόσωπο τῆς κόρης.

Ἡ προσβολὴ ἔτσουξε τὴν Ἀράχνη. Πετᾶχτηκε ἀπάνω,

ὄχι πιά γελώντας, μὰ ὀργισμένη καὶ κείνη καὶ ἀπειλητικὰ ὠρθώθηκε ἔμπρὸς στήν Ἀθηνᾶ.

Ἄλλὰ ἀκόμα δὲν εἶχε ἐκδικηθῆ ἀρκετὰ ἢ θεά, καὶ μὲ γρήγορη κίνησι χτύπησε μὲ τὸ ραβδί της τὴν κόρη στὸν ὦμο καὶ ἀμέσως ζάρωσε τὸ ὄμορφο κορμί, μίκρине καὶ μαύρισε καὶ ἔγεινε ζωῦφιο μικρὸ, μαυριδερὸ μὲ μεγάλο κεφάλι καὶ λεπτὰ ποδαράκια.

«Ἐτοι τιμωροῦνται ὅσοι προσβάλλουν τοὺς θεοὺς» φώναξε ἡ Ἀθηνᾶ. «Ἰφαινε τώρα, ὕφαινε ἀδιάκοπα, ἄλλη δουλειὰ δὲν θὰ ἔχῃς στή ζωή, μὰ ὁ Ἄνεμος θὰ σοῦ σχίξῃ τὸ ἔργο σου, ὅπως στὸ ἔσχισα ἐγὼ καὶ πάντα μοναχὴ σου θὰ κλαίς τὴ μοῖρά σου!».

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ Ἀράχνη ὄλο ὑφαίνει καὶ ὄλο καταστρέφεται ἡ ἐργασία της. Κρυμμένη σὲ γωνιὲς καὶ χαμηλόκλαδα γυρεύει νὰ ξεχάσῃ τὴ ντροπὴ της, μὰ ἡ δυστυχία τὴν ἔκανε κακιά καὶ ὅ,τι πέσῃ στὸν ἰστό της ἡ μύγα ἢ ἄλλο κανένα ζωῦφάκι, τὸ σκοτώνει καὶ τὸ τρώγει ἀλύπητα.

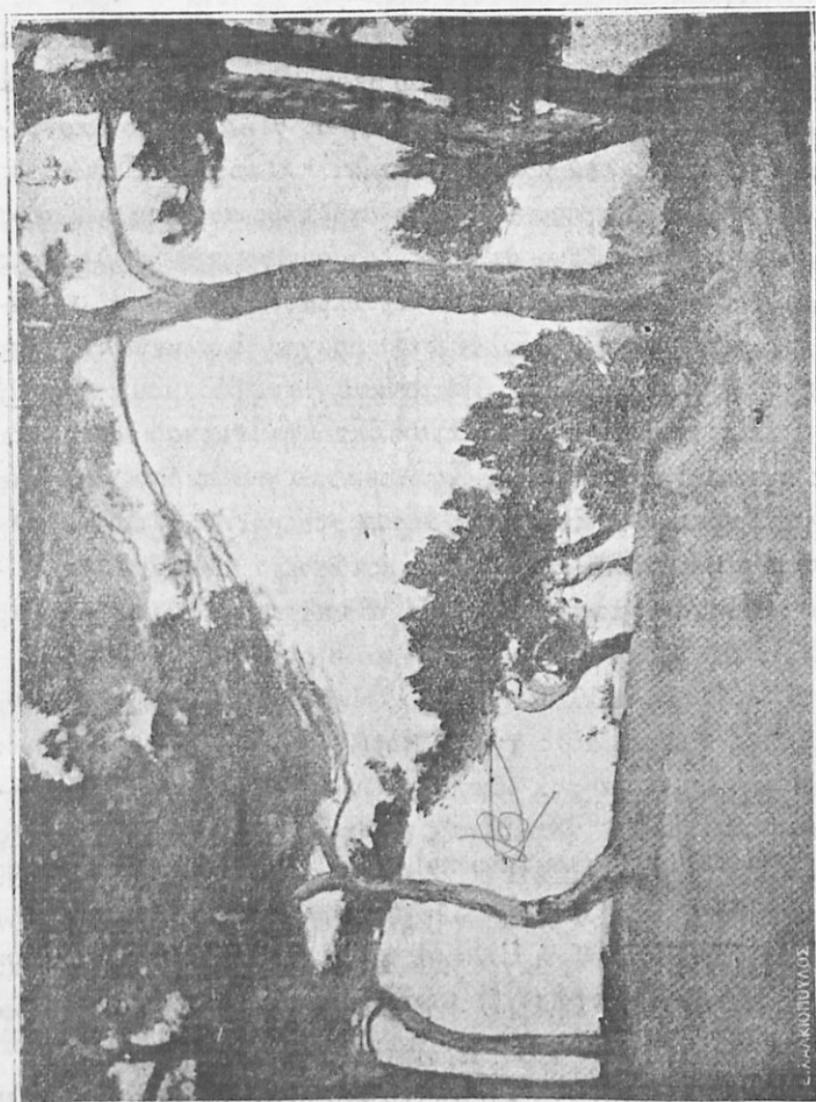
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΔΕΛΤΑ

ΤΑ ΤΕΜΠΗ

Τὰ τέμπη εἶναι μία τῶν ὠραιστάτων τοποθεσιῶν τῆς Γῆς. Μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης, τῶν δύο τούτων ὑψηλοτάτων τῆς Θεσσαλίας ὀρέων, ὑπάρχει ἄνοιγμα στενόν, διὰ τοῦ ὁποῦ ρεεὶ ὁ Πηγνεῖδς ποταμὸς. Τὸ ἄνοιγμα τοῦτο ἔχει μῆκος τεσσαράκοντα σταδίων, 7,400 ὀργυιῶν δηλαδὴ καὶ πλάτος ποῦ μὲν ἑκατὸν ποδῶν, ποῦ δὲ καὶ ὀλίγον τι περισσότερον.

Ἡ καλλονὴ καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ τόπου τούτου εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἀριστερὰ καθὼς κατέρχεται τις ἐκ τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὴν θάλασσαν, ὑψοῦται μεγαλοπρεπέστατος μέχρι τῶν ἄστρων ὁ περίφημος εἰς ὄλον τὸν κόσμον Ὀλυμπος.

Τὸ ὕψος καὶ ὁ ὄγκος αὐτοῦ εἶναι καταπληκτικά! Ἐπὶ τῶν πολλῶν καὶ ἀποτόμων βράχων αὐτοῦ, εἰς τοὺς ἐποίους φανε-

Τοπέιον μὲ πεῦκα

ρώτατα διακρίνονται τὰ ἴχνη ἀπείρων κεραυνώσεων, ἔχουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν οἱ ἀετοί, οἷτινες οὐχὶ σπανίως φαίνονται καὶ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν ὄδοιπόρων πετῶντες εἰς τὸ ἀπέ-

ραντον ἐκεῖνο χάος. Δεξιὰ ὑψοῦται ἡ Ὅσσα μέχρι τῶν ἀστρων καὶ αὐτὴ ὑψηλὴ, ἀλλ' ἡμερωτέρα, πλήρης δέ, δρων ὑψηλοτάτων.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὑψηλοτάτων ὁρέων ἐκτείνεται στενωτάτος τις χώρος καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ρεεὶ ἡρεμος καὶ μεγαλοπρεπὴς ὁ Πηνειὸς ποταμὸς. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν πανταχοῦ δένδρα ὑψηλὰ καὶ πυκνόφυλλα. Ὁ κισσὸς πυκνότατος καὶ θαλερώτατος περιελίσσεται περὶ τοὺς κορμούς καὶ τοὺς κλώνους τῶν δένδρων ἀπὸ τῆς ρίζης μέχρι τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς αὐτῶν. Φαίνονται δὲ καταπράσινα τὰ δένδρα. Οὐδαμοῦ διακρίνεται μέρος ξυλωδές. Οἱ βράχοι εἶναι κεκαλυμμένοι ὑπὸ χόρτων πυκνοτάτων. Πέτρα καὶ χῶμα οὐδαμοῦ φαίνεται. ✕

Ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν ἄλλο βλέπει ἢ ὄγκους καταπρασίνους παμμεγίστους. Θέαμα θαυμάσιον καὶ τερπνότατον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς! Κατὰ τὰ χαμηλότερα μέρη τῶν ὁρέων θάλλουτιν ὑψηλότατα καὶ θαλερώτατα δένδρα καὶ σκιάδες ἄπειροι, πολὺ εὐχάριστη εἰς τοὺς ὁδοιπόρους καὶ ἐν γένει εἰς πάντα ἐκεῖ καταφεύγοντα κατὰ τὸ θέρος.

Κρήναι· πολλὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀδιακόπως ρέουσιν, πηγαι κατὰ χιλιάδας ἀναβλύζουσιν, ρυάκια ἄπειρα κυλίσουσι τὰ ψυχρά καὶ καθαρὰ ὕδατα αὐτῶν διὰ μέσου τῶν πυκνοτάτων δένδρων καὶ κάτωθι τῆς ἀνθηροτάτης καὶ παχυτάτης χλόης. Αἱ πέρδικες καὶ οἱ κόσσυφοι, αἱ ἀκανθυλλίδες καὶ αἱ ἀηδόνες, καὶ ὄλον τὸ θεῖον γένος τῶν χαρισιστάτων ὠδικῶν πτηνῶν ἀπὸ πρωΐας μέχρι βαθείας νυκτὸς κατὰ χιλιάδας καὶ μυριάδας ἐπὶ τῶν δένδρων κηθήμενα ψάλλουσιν ἀμιλλώμενα ποῖον νὰ κελαθήσῃ καλλίτερον τοῦ ἄλλου.

—ἀργὴ δὲ καὶ ἀπαλὰ—ἀπαλὰ, ὡς ἔλαιον, κυλεῖ τὰ ὕδατα αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν ὠραιοτάτων τούτων Τεμπῶν ὁ βαθὺς Πηνειὸς. Ἡ σκιὰ τῆ γινομένη ὑπὸ τῶν ὑψηλοτάτων καὶ πυκνοφύλλων δένδρων τῶν πυκνότατα παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ

φυομένων, εἶναι παχυτάτη. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ποτὲ δὲν διαπερῶσι τὸ πυκνὸν φύλλωμα τῶν ὑψικορύφων τούτων δένδρων, δι' ὃ καὶ πλέουσι τὸν ποταμὸν καὶ ἐν τῇ μέσῳ τοῦ καυσι-
κωτάτου θέρους οἱ πλείοντες ὑπὸ σκιὰν παχείαν καὶ δροσεράν.

Ἐνταῦθα συνέρχονται καὶ πανηγυρίζουσι καὶ διασκε-
δάζουσιν οἱ ἄνθρωποι, οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ περὶ χωρα, ἀπο-
θαυμάζοντες τὴν καλλονὴν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς
λαμπρᾶς ταύτης φύσεως.

ΧΑΡ. ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

Σαράντα πέντε μάστοροι κ' ἐξήντα μαθητᾶδες
γιοφῶριν ἐθεμέλιωναν ἑστῆς Ἀρτας τὸ ποτάμι.
Ὅλημερις τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκορμιζόταν.
Μοιριολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν' οἱ μαθητᾶδες.
Ἄλιμονο ἑστὸς κόπους μας, κοῖμα ἑστοῖς δουλεψαῖς μας,
ὄλημερις νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκορμιέται.

(Παρὰ πλείστοις λαοῖς ἐπικρατεῖ ἡ δοξασία, ὅτι πρὸς στερέωσιν
καὶ προφύλαξιν ἀπὸ οἰουδήποτε κινδύνου παντὸς κτίσματος
ἀπαιτεῖται νὰ προσηλωθῇ εἰς αὐτὸ ζῶον, κατορτυτόμενον
εἰς τὰ θεμέλια ἢ ἐντειχιζόμενον ὅσον δ' εὐγενέστερον εἶναι
τὸ ζῶον, τόσοσ μεγαλειτέραν θεωρεῖται ὅτι ἔχει δύναμιν πρὸς
προστασίαν τοῦ κτίσματος. Εἰς τὴν δοξασίαν ταύτην ἀναφέ-
ρονται καὶ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ μῦθοι καὶ βυζαντιναὶ παραδό-
σεις περὶ θυσίας ἀνθρώπων κατὰ τὴν θεμελίωσιν μεγάλων
οἰκοδομημάτων. Ἡ ψυχὴ τοῦ θύματος ὑπετίθετο ὅτι διὰ
τῶν ὑπερφυσικῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἔχουν αἱ ἐπὶ τῆς
γῆς ἀπολελυμένα τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος ψυχαί, ἠδύνατο
νὰ προσλαμβάνῃ κατὰ βούλησιν παντοίας μορφᾶς καὶ εἶχε
ρῶμην ὑπεράνθρωπον, προωρισμένη δὲ νὰ φυλάττῃ καὶ περι-
έπῃ τὸ οἰκοδόμημα, εἰς τὸ ὅποιον προσηλώθη ἦτο φοβερά
εἰς τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ τὸ παραβλάψωσι καὶ ἰκανὴ ν' ἀπο-
τρέπῃ τοὺς ἀπειλοῦντας αὐτὸ κινδύνους. Τὸ θῦμα ἐγένετο τὸ
στοιχεῖο τοῦ οἰκοδομήματος, διὸ στοιχείωσις ἐλέγετο ὑπὸ τῶν
Βυζαντινῶν ἢ διὰ θυσίας οἰκοδόμησις.

Πουλᾶκι ἐδιάβη κ' ἔκατσε ἀντίκρου ἔστο ποτάμι,
 δὲν ἐκελαΐδε σ' ἄν πουλί, μηδὲ σ' ἄν χελιδόνι,
 παρὰ ἐκελαΐδε κ' ἔλεγε, ἀνθρώπινη λαλίτσα.
 «Ἄ δὲ στοιχειώσετε ἄνθρωπο, γιοφῦρι δὲ στεριώνει
 καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
 παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφὴν γυναῖκα,
 πῶρχειται ἀργὰ τ' ἀποταχύ, καὶ πάρωρα τὸ γίωμα».
 Γ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
 Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλί τᾶηδόνι.
 Ἄργα ντυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχτῆ, ἀργὰ νὰ πάη τὸ γίωμα,
 ἀργὰ νὰ πάη καὶ νὰ διαβῆ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφῦρι
 καὶ τὸ πουλί παράκουσε, κ' ἀλλοιῶς ἐπῆγε κ' εἶπε·
 «Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γίωμα,
 γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφῦρι.»
 Νὰ τηγε καὶ ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.
 Τὴν εἶδ' ὁ πρωτομάστορας, ὁραγίζεται ἡ καρδιά του.
 Ἄπὸ μακρὰ τοὺς χαιρετᾷ κ' ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει :
 «Γεῖά σας χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητᾶδες,
 μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας κ' εἶναι βαρῶμισμένος ;
 Τὸ δαχτυλίδι τόπεσε ἔστην πρώτη τὴν καμάρα,
 καὶ ποιός νὰ μπῆ καὶ ποιός νὰ βγῆ τὸ δαχτυλίδι νὰ βρῆ;
 Μάστορα μὴ πικραίνεσαι κ' ἐγὼ νὰ πᾶ' σ' τὸ φέρω,
 ἐγὼ νὰ μπῶ, κ' ἐγὼ νὰ βγῶ, τὸ δαχτυλίδι νὰ βρῶ.»
 Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μηδὲ ἔστη μὲς' ἐπῆγε,

Εἰς τοιαύτην παράδοσιν στηρίζεται καὶ τὸ πανελλήγιον τρα-
 γούδι τοῦ γιοφυριου τῆς Ἄρτας, τοῦ ὁποίου παραλλαγὰὶ
 ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλας γεφύρας ἢ οἰκοδομήματα (οἷον
 τῆς γεφύρας τοῦ Σπερχεῖου, τοῦ Πηνειοῦ, τῶν Ἀδάων, τῆς
 βρύσης τῆς Ἀράχοβας, τοῦ ὑδραγωγείου τῶν Δέρκων κλπ).
 Παρέλαβον δὲ τὴν ἐλληνικὴν ταύτην παράδοσιν, προσαρμό-
 σαντες εἰς ἐπιχώρια οἰκοδομήματα, καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς
 ἐλληνικῆς χερσονήσου (Ῥωμοῦνοι, Ἀλβανοί, Σέρβοι, Βούλ-
 γaroι).
 (Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ)

«Τράβα καλέ μ, τὸν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα,
 τὶ ὄλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἤῤα.»
 Ἔνας πηχάει μὲ τὸ μυστρί, κ' ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη
 παίρνει κ' ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.
 «Ἀλοίμονο ἔστὴ μοῖρά μας, κρῖμα ἔστὸ ριζικό μας!
 Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε, κ' οἱ τρεῖς κακογραμμέναις,
 ἢ μιά χτισε τὸ Δούναβη κ' ἢ ἄλλη τὸν Ἀφράτη
 κ' ἐγὼ ἢ πλιὸ στερνότερη τῆς Ἄρτας τὸ γιοφῦρι.
 Ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφῦρι,
 κ' ὡς πέφτουν τὰ δεντρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάταις».
 «Κόρη τὸν λόγον ἄλλαξε, κ' ἄλλη κατάρα δῶσε,
 πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ.»
 Κι' αὐτὴ τὸν λόγον ἄλλαξε, κ' ἄλλη κατάρα δίνει.
 «Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφῦρι,
 κ' ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάταις,
 τί ἔχω ἀδερφὸ ἔστην ξενητεῖά μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ.»

(Δημοτικὸ τραγοῦδι)

ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Τὸ τραγοῦδι τῶν Κολοκοτρωναίων

Λάμπει ὁ ἥλιος στὰ βουνά, λάμπει καὶ στὰ λαγκάδια,
 ἔτσι λάμπει κ' ἢ κλεφτουριά οἱ Κολοκοτρωναῖοι,
 πῶχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τὶς ἀσημένιες πάλλες,
 ὅπου δὲν καταδέχονται τῆ γῆς νὰ τὴν πατήσουν.
 Καβάλλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά, καβάλλα προσκυνᾶνε,
 καβάλλα παίρν' ἀντίδερο ἀπ' τοῦ παππᾶ τὸ χέρι.
 Ρίχνουν φλωριά στὴν Παναγιά, φλωριά καὶ στοὺς ἀγίους
 καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλλες.

Τὰ πηρούνια καὶ τὰ μαχαίρια.

«Εἰς τὸ 1821 Ἰουλίου 20 συνέτριψαν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης εἰς τοὺς ἴσκιους τῶν δένδρων τοῦ Ἄστρους τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὅπου ὁ Ὑψηλάντης εἶχε φθάσει.

Ἦδα φητὴ στρωμένη εἰς φύλλα, ἀσὶ με ρετσίνοκρασο, μισὸ φλασκὶ διὰ ποτῆρι καὶ ψωμί ὄχι πρώτης ποιότητος, ἦτον ἡ ἐτοιμασία τοῦ γεύματος. Ὅταν ἐκάθησαν, κόβοντας ὁ Κολοκοτρώνης τὸ φητὸ με τὰ χερίά του, εἶπεν εἰς τὸν Ὑψηλάντην : Αὐτὰ εἶναι τὰ χρυσᾶ πηρούνια καὶ τὰ χρυσᾶ μαχαίρια τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτὸ τὸ ρετσίνοκρασο τὰ πολύτιμα κρασιά της. Ἄρσεν εἰς τὸν φιλόπατριν Ὑψηλάντην τὸ γεῦμα τοῦ Κολοκοτρώνη, ἐπειδὴ ἐνόησε τὸ πνεῦμά του. Ἦθελε νὰ τὸν προλάβῃ ὁ Κολοκοτρώνης με μάθημα, αὐτὸν ἀναθρεμμένον με ὄλην τὴν πολυτέλειαν τῆς εὐζωίας, καὶ νὰ τοῦ εἰκονίσῃ τὰς δεινοπαθείας τοῦ Ἑλληνικοῦ πολέμου, ἀλλὰ συνάμα καὶ ὅτι με τὰ μέσα τοῦ τόπου ἂν καὶ ἀτελεῖ, πρέπει νὰ γενναιοφυχοῦν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ πολεμήσουν τὸν ἐχθρόν».

ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ

Τῆς τελευταίας μέρες πρὶν πέσῃ ἡ Τριπολιτσά Τούρκοι ἀπὸ μέσα καὶ Ἕλληνες ἀπόξω σμίγανε συχνὰ καὶ τὰ λέγανε. Οἱ Τούρκοι με δῶρα ἀκριβὰ καὶ μ' ἄρματα κυττάζανε νὰ μαλακώσουν τὸ ραγιά, ποῦ σὲ λίγο θὰ πέφτανε στὰ χερία του. Ἐπίσημοι μάλιστα Τούρκοι ἀνταμώνανε με παληοὺς φίλους ἢ γινώριμους χριστιανούς. Ἔτσι πηγαίνανε πολλοὶ καὶ στὸν Κολοκοτρώνη. Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς τοῦ παρουσιαστήκανε ταπεινοὶ μιὰ μέρα, καὶ σκύψανε νὰ φιλήσουνε τὸ χῶμα κατὰ τὴν συνήθειά τους τὴν ἀνατολίτικη.

—Τί κάνετε αὐτοῦ; τοὺς φώναξε ὁ Κολοκοτρώνης. Αὐτὰ τὰ καμώματα φυλάχτετα γιὰ τοὺς πασάδες σας! Κυττάτε με ἴσα καὶ κρίνετε !

Οἱ Τούρκοι ἀπιθῶσαν κατὰ γῆς τὰ πολύτιμά τους δῶρα.

Κυττάτέ τα τὰ ζωντόβολα! φώναξε ὁ Κολοκοτρώνης. Καὶ ξουρίζουν τὰ γένεα τους κιάλας! Τί ἐλπίδα ἔχετε, βρὲ Τούρκοι, μὲ τὰ πεσκέσια σας; Ἐδῶ δὲν εἶναι τώρα κλεφτουριά! Ἐδῶ εἶναι γιὰ μιλλιούνια ψυχὲς ποῦ πολεμάμε! Γι' αὐτοὺς καὶ γιὰ τὴ μοῖρα τὴ δική τους κρινόμαστε. Πάρτε πίσω τὰ χαρίσματά σας! Μ' ἀρέσουν τὰ γρόσια, δὲν τὸ κρύβω, μὰ θέλω νὰ τὰ πάρω μὲ τὸ σπαθί μου! Καὶ νὰ μὲ καρτεράτε στὴν Τριπολιτσά!»

(Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ)

Τὸ Τσοπανάνι.

«Ἀρξαμένης τῆς μάχης εἰς Δερβενάκι τὴν 26ην ἦλθε παρ' ἡμῖν ἐν τῇ σκοπιᾷ εὐρισκομένοις μεῖράξ τις ποιμήν, λεροφορεμένος μὲν, ἵνα μὴ εἴπω ρακενδύτης, ἀλλὰ ζωηρὸς καὶ ἄοπλος, ἰστάμενος μὲ τὴν μακρὰν του μαγκοῦραν καὶ γοργὸν βλέπων μετὰ περιεργείας καὶ θαυμασμοῦ τὸν γινόμενον παρὰ κάτω πόλεμον. Ὁ Κολοκοτρώνης παρατηρήσας τὴν στάσιν καὶ τὴν περιέργειάν του : Τί στέκεσαι καὶ βλέπεις, καὶ δὲν πᾶς καὶ σὺ νὰ πολεμήσης, βρὲ Ἕλληνα; εἶπεν αὐτῷ ζωηρῶς. Δὲν ἔχω ἄρματα, καπετάνιε.» Ἐχεις τὴν μαγκοῦράν σου, ἄρμα εἶνε κι' αὐτή, νά! πῆγαινε νὰ σκοτώσης κἄναν παληότουρκο μὲ αὐτήν, νὰ πάρης τ' ἄρματά του ν' ἄρματωθῆς καὶ τὰ ρουχά του νὰ ντυθῆς!—Μά λές;—καὶ πάραυτα, ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον! πηδήσας καὶ μὲ τὴν μαγκοῦραν του ὑποστηριζόμενος, δι' ἁλμάτων ὅπ. ὅπ. . . . ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ἀνεμίχθη μετὰ τῶν πολεμούντων. Τὸ δ' ἑσπέρας, ὁ αὐτός, ἀλλὰ μετημφισμένος καὶ ἔνοπλος, καὶ ἀγνώριστος, ἐλθὼν αὖθις ἔστη πρὸ τοῦ Κολοκοτρώνη ἐπιδεικτικῶς. Τί εἶσαι σὺ, βρὲ Ἕλληνα; λέγει αὐτῷ ὁ Κολοκοτρώνης.—Δὲν μὲ γνωρίζεις, Καπετάνιε; Ἐγὼ εἶμαι ποῦ μ' ἔστειλες τὸ μεσημέρι μὲ

τὴ μαγκούρα νὰ πολεμήσω, καὶ μὲ τὴν εὐχή σου ἔκαμα ὅπως μοῦ εἶπες.

(Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ)

Τὸ κάστρο τ' Ἀναπλιῶ

Ἄφου παρέλαβα τ' Ἀνάπλι, τράβηξε πρῶτα στὸν Ἀϊ Γεώργη, ποῦ ἦτανε Ἰζαμί, καὶ μόλις τοῦ εἶχανε κάμῃ τὰ ἐγκαίνια οἱ Χριστιανοί, κ' ἐνῶ κληῖρος καὶ λαὸς ἔλεγε τὸ « Δόξα ἐν Ὑψίστοις » ὁ Στρατηγὸς ἔστησε τὴν πεῖθ καλὴ Τούρκικη Σημαία στὴ μέση τῆς Ἐκκλησιάς, μαζὶ μὲ ἄλλα λάφυρα, προσφορὰ στὴν Ἐκκλησιά, γονάτισε καὶ δόξασε μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους τὸ Θεό, ποῦ λευτέρωσε τ' Ἀνάπλι.

(Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ)

Φυλακισμένος.

«Τὰ λευκὰ καὶ ἄταχτα μαλλιά του πέφτανε στοὺς πλατεῖς ὤμους του καὶ σμίγανε μὲ τὴν πυκνὴ γενειάδα του. Τὰ χαρακτηριστικά του, τραχιά, κ' ἀνδρική, τὰ μίτια του γεμάτα φωτιά, ὁ τρόπος του ὁ ἄγριος καὶ πολεμικὸς τὸν κάνανε νὰ μοιάζῃ μὲ τοὺς μυτεροὺς ἐκείνους καὶ σταχτόχρωμους βράχους ποῦναι σπαρμένοι στὸ Αἰγαῖο πέλαγος. Τοῦ εἶπα γιὰ τοὺς Ἀραπάδες ποῦχανε βγῆ στὸ Μωριά. Ἔκαμε πῶς γονατίζει καὶ ρίχνει στὸ σημάδι.

Ἐέρω κατατόπια, ποῦ δὲ θὰ μπορέσῃ, οὔτε ἡ ἐπιστήμη τους οὔτε ἡ καθαλλαρία τους νὰ τὰ πάρῃ. Νὰ σοῦ πῶ γιατί νικοῦν οἱ Ἀραπάδες: Γιατὶ οἱ Ἕλληνες εἶναι κομματιασμένοι καὶ δὲν ἔχουν ἓνα Ἀρχηγό! Ὅλοι θέλουνε νὰ προσταάζουνε, χωρὶς ν' ἄχουν καὶ τὴν πείρα ποῦ χρειάζεταιαι σ' αὐτό.—

«Καθὼς κίνησε τὸ χέρι, φάνηκε μὲ πληγγὴ ἀπὸ σπαθί. Στ' ἀριστερό του χέρι ἔδειξε ἄλλη μιὰ ἀπὸ βόλι, κ' ἄλλη στὸ στήθος καὶ τέταρτη στὸ ποδάρι!

«Ἐγὼ μιλοῦσε ἔπαιξε γρήγορα τὸ κομπολόγι του, καὶ στρηφογύριζε τὰ μάτια τοὶ ζωηρὰ καὶ ἀγριωπά, σηκωνότανε καὶ ξανακάθιζε μ' ἐκείνη τὴν ἀνησυχία τοῦ κλέφτη, ποῦ φοβᾶται μὴ τοῦ στήσανε καρτέρι καὶ τοιμάζεται γιὰ πόλεμο....
«Αὐτὰ λείει ἓνας περιηγητῆς ποῦ τὸν ἐγνώρισε —

(Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ)

Μεγαλόκαρδος

Κάποτε εἶδε κάτι στρατιῶτες ἀπὸ τ' ἀντίθετο παρτιδο (κόμμα) νὰ φορᾶνε τὰ ὅπλα τοῦ γιου τοῦ Πάνου, ποῦ τὸν εἶχανε σκοτώσει στὸν ἐμφύλιο πόλεμο στὰ 1824, ἔξω ἀπὸ τὴν Τρίπολη. —

Γύρισε πέρα τὸ πρόσωπο καὶ δάκρυσε:

Θέ μου, εἶπε, συχώρα τοὺς φονιάδες τοῦ παιδιοῦ μου

Ἄλλη πάλι φορά, παρουσιάστηκε σ' αὐτὸν κάποιος ποῦ εἶχε τὴν ἀνάγκη του. Νόμιζε πῶς δὲ θὰ θυμηθῆ ὁ Στρατηγὸς καὶ φοροῦσε τὸν δλόχρυσο ντουλαμᾶ τοῦ ἀδερφοῦ τοῦ Στρατηγοῦ, ποῦ τὸν εἶχε σκοτώσει πρὶν ἀπὸ τὸ εἰκοσιένα βαλμένος ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ὁ Κολοκοτρώνης γνῶρισε ἀμέσως τὸ φόρεμα, καὶ ἀναστέναξε ἤσυχα, ἐν ᾧ στὴν ἴδια στιγμή ἔδινε τὸ λόγο του στὸ φονιά νὰ κάμῃ τὸ ζήτημά του. Ἐτυχε ὁμως ὁ γέρος νὰναι στὸ τραπέζι, καὶ τὸν κράτησε νὰ φάνε. Καί, κάθε φορά ποῦ ἐρχότανε στὸ σπίτι του τὸν καλοδεχόταν καὶ τὸν δειπνοῦσε. —

Ἡ μάνα ὁμως τοῦ Κολοκοτρώνη δὲ βαστοῦσε βλέποντας τὸ φόρεμα τοῦ παιδιοῦ της, καὶ εἶπε στὸ Στρατηγὸ μὲ πόνυ βαθύ.

— Παιδί μου, καὶ στὸ τραπέζι μας θὰ τονὲ βάνῃς τὸ φονιά τοῦ παιδιοῦ μου;

— Σῶπα μάνα! εἶπε ὁ Στρατηγός. Αὐτὸ εἶναι τὸ καλλίτερο μνημόσυνο ποῦ κάνουμε τοῦ σκοτωμένου. —

(Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ)

Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

Εἶταν Αὐγουστος μῆνας. Καθόμαστε ἐγὼ κι' ὁ συνάδερφός μου τὸ ἀπόγειμα στὸν ἐξώστη τοῦ πύργου ποῦ εἶταν στὸ βορεινὸ πλευρὸ του, καὶ κυττάζαμε τὸν ἀπέραντο κάμπο τῆς Θεσσαλίας, ὡς ἐκεῖ, ποῦ ἔσμιγε μὲ τὰς κοντότερες ράχες τῶν χασιώτικων βουνῶν ποῦ φαίνονται ἀπὸ μακρὰ ἓνα κομμάτι πέτρα μεγάλη, γιγάντεια, πιάνοντας ἀπὸ τὴ Βούλα ὡς τὸ κοκκιναδάκι τοῦ Ζάρκου. Ὁ Πηνειὸς κυλοῦσε τὰ ρεμάτά του πολὺ κοντὰ μας, ὡς ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ἀπὸ μᾶς, ἀλλ' ἂν κι' ὁ Πύργος εἶταν ψηλός, οὔτε αὐτὸν βλέπαμε, οὔτε τὸ βουητό του ἀκούαμε, γιατί τὸ ἔδαφος εἶναι ἴσιο καὶ οἱ δυὸ ὄχτες σμίγουν ἢ μίᾳ μὲ τὴν ἄλλη καὶ κρύβουν τὴν κοίτη, ἐνῶ τὸ νερὸ τρέχει ἤσυχο, ἤσυχο, χωρὶς βουὴ χωρὶς κρότο, χωρὶς ἀφρό, σὰ διαβάτης κουρασμένος, ποῦ περπατᾷ ἀργά, ἀργά, καὶ δὲ βλέπει τὴν ὥρα νὰ φτάσῃ στὸ κατοικεῖο του νὰ ξαπλωθῇ καὶ νὰ κοιμηθῇ.

Εἶχαμε μπροστὰ μας ἓνα σωρὸ χωριά. Τὰ διακρίναμε ἀπὸ τὰ δέντρα, ποῦ εἶχαν, κι' ἀπὸ τὰ κεραμίδια ποῦ κοκκί-νιζαν καὶ πυρολογοῦσαν ἀπὸ τὸ ἠλιοθόρι, σὰ νὰ εἶταν ψηλά σ' ἀσβεσταριά, ἢ σ' ἀναμμένο κεραμιδαρεῖο. Ἀπὸ μακρὰ μᾶς ἔρχονταν ὁ ἤχος τῶν κουδουνιῶν, ποῦ βοσκοῦσαν ὀλό-γυρα. Ὁ οὐρανὸς εἶταν ξάστερος κι' ἡ γῆ δίψαε γιὰ νερό, σὰν στρατοκόπος κουρασμένος, γιατί δὲν εἶχε βρέξει ἀπὸ τὸ Μάρτη. Σύννεφο δὲν φαίνονταν πουθενὰ κανένα, καὶ ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὄλον τὸν κάμπο. Σὲ λίγο ἓνα συννεφάκι, ὡς μίᾳ φάθα, ἄσπρο κᾶτασπρο σὰν λαγαρὸ ἀσήμι, κάθησε στὴν κορφή τοῦ Ὀλύμπου, σὰν ἀτίμητο διαμαντένιο στέμμα.

Μιὰ ὑπόκωφη βροντὴ ἀκούστηκε κατὰ τὸν Ὀλυμπο, κι' ἀστραμμα φεγγαθόλησε μέσα στὸ σύννεφο ποῦ γιγάντευε, καὶ θέριεψε κι' ἔγεινε μιὰ στιγμὴ κατάχρυσο. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι' ἐκεῖνο τὸ συννεφάκι, ποῦ ξεφύτρωσε, σὰ στέμμα ψηλά στὴν κορφή τοῦ δοξασμένου βουνοῦ μας, γίνηκε γιγάν-τας, καὶ χύθηκε σ' ὄλον τὸν οὐρανὸ τῆς Θεσσαλίας, σὰ φο-βερὸ χταπόδι, ἀπλόνοντας τοὺς μαύρας πλοκάμους του, ὡς τὸν Κίσαθο, ὡς τὸ Πήλιο, ὡς τὰ βουνὰ τῆς Γούρας, ὡς τ' Ἀγραφα, κι' ὡς τὰ βουνὰ τ' Ἀσπροποτάμου. Ἀρχισαν νὰ πέφτουν ἀριεῖς—ἀριεῖς οἱ πρῶτες σταλαματιεῖς τῆς βροχῆς,

χοντρές σὰν καρύδια, καὶ τ' ἀστροπελέκια ν' αὐλακώνουν τὸν οὐρανό, σὰν φλογισμένα φεῖδια, καὶ σὲ λίγο ἀκόμα ἢ Θεσσαλία λούζονταν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, καὶ φεγγοβολοῦσε καὶ τρανταζόνταν ἀπὸ τ' ἀστροπελέκια.

Ἀπὸ τὲς πρώτες σταλαματιῆς ἀφήσαμε τὸν ἐξώστη καὶ μπήκαμε στὴν ἀπέραντη κρεβάτα τοῦ πύργου, καὶ κυττάζαμε μὲ χαρὰ τὴ χοντρή βροχή, ποῦ ἔπεφτε, καὶ χτυποῦσε τὰ γυαλιά τῶν παραθυριῶν. Ἐκεῖ ποῦ καθόμασταν καὶ χαιρόμασταν γιὰ τὸ περιλαμπρο θέαμα τῆς εὐεργετικῆς βροχῆς, ποῦ θὰ πότιζε τὴ διψασμένη γῆ, ὡς τὰ ἐγκατά της, ποῦ εἶχε γείνει σὰν κεραμίδι ἀκούμε «ταάγκ!» τὸ γυαλί τοῦ παραθυριοῦ καὶ δυὸ μεγάλα πουλιά κατάβρεχτα τὸ ἓνα μπροστά καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ πίσω, μπήκαν μέσα. Ὅλοι σηκωθήκαμε στὸ ποδάρι καὶ γλυτώσαμε τὸ θῦμα ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ φονηᾶ του. Τὸ μπροστινὸ πουλί, ποῦ γιὰ τὴ σωτηρία του πετοῦσε σὰν μολύδι καὶ ἔσπασε τὸ γυαλί τοῦ παραθυριοῦ, εἶταν μιὰ περιγραμμένη πετροπέρδικα, καὶ τὸ πσινὸ ποῦ τὴν κυνηγοῦσε μὲ μάτι ἄγριο, μὲ λύσσα, μ' αἰμοδιψιά, εἶταν ἓνα γεράκι. Ἐρχονταν ἐκεῖνη μπροστά κι' αὐτὸ πίσω, ἀπὸ τὰ πετροβούνια, πέρα ἀπὸ τὸ Βούλα, τρεῖς ὥρες μακριὰ μὲ καλὸ ἄλογο, γιὰτὶ μόνο στὰ βουνὰ βρίσκονται οἱ πετροπέρδικες.

« Πῶχουν τὰ πλουμιστὰ φτερά
τὰ κόκκινα ποδάρια ».

Ἐνῶ στὸν κάμπο εἶναι οἱ καμπίσαιες οἱ πέρδικες, πολὺ διαφορετικῆς ἀπὸ τὲς βουνίσαιες, κι' οὔτε οἱ βουνίσαιες πατοῦν στὸν κάμπο, οὔτε οἱ καμπίσαιες στὰ βουνά. Οἱ βουνίσαιες εἶναι μεγαλύτερες, ἄγριότερες κ' ὠμορφότερες ἀπὸ τὲς καμπίσαιες, καὶ τὲς βουνίσαιες προτιμοῦν ἐκεῖνοι, ποῦ ἔχουν τὴ μανία νὰ σκλαβόνουν τὰ καημένα τὰ πουλιά καὶ νὰ τὰ βάνουν στὰ κλουδιά γιὰ ν' ἀκοῦν τὸ σκλαβομένο τους τὸ λάλημα, καὶ νὰ εὐχαριστιοῦνται μὲ τὴν δυστυχία τους.

Πιάσαμε καὶ τὴ δειλὴ πέρδικα ποῦ μαζεύτηκε σὲ μιὰ γωνιά τῆς κρεβάτας κι' ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο της, καὶ τὸ ὀρηκτικὸ γεράκι, ποῦ εἶχε τρυπώσει κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα, ἄγριο καὶ φοβερό, καὶ τὰ βάλουμε σὲ χωριστὰ κλουδιά. Ἡ πέρδικα ἦταν προωρισμένη ἀπὸ τὸν συνάδερφό μου γιὰ τὸ κλουδί, καὶ τὸ γεράκι γιὰ δῶρο σὲ κανέναν κυνηγό, ποῦ μποροῦσε νὰ τὸ γυμνάσῃ νὰ κυνηγάῃ στὸν ἀέρα πουλιά.

Ἐνας φίλος ποῦ εἶχε παρατύχει κοντά μας, εἶπε ὅτι ἡ καλύτερη δουλειά ἦταν:— νὰ φάμε τὴν πέρδικα ψητὴ καὶ νὰ σκοτώσωμε τὸ γεράκι, καὶ γιὰ νὰ μᾶς πείσῃ πλείοτερο μᾶς ἀνέφερε καὶ ἓνα στ.χο δημοτικοῦ τραγουδιοῦ!

« Πέρδικα ψημένη καὶ γλυκὸ κρασί ».

Τὴ νύχτα ὅταν τραβιχτήκαμε ὁ καθένας στὸ κρεβάτι του γιὰ νὰ κοιμηθῶμε, δὲ μὲ κολλοῦσε ὁ ὕπνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ἰδέα τῆς σκλαβιάς τῆς πετροπέρδικας καὶ τοῦ γερακιοῦ. Ἐδῶσα πῆρα νὰ κοιμηθῶ, δὲν τὸ κατώρθωσα. Συλλογιόμουν τὰ βάσανά της. Συλλογιόμουν ὅτι ἤρθε στὸ κατοικεῖός μας, ζητώντας σωτηρία, καὶ βρίσκει πικρὴ σκλαβιά. Συλλογιόμουν καὶ τὸ τέλος της: κανένα ψήσιμο στὴ σούβλα, ἢ κανένα φάγωμα ἀπὸ καμμιά γάτα. Γιὰ τὸ γεράκι δὲ μ'ἔκοφτε πολὺ. Ἡ ἰδέα ὅτι ἔτρωγε πουλιά, κ' ὅτι, ἂν δὲν τύχαινε τὸ παραθύρι τοῦ πύργου, θὰ ξέσχιζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ' ἔκανε νὰ τὸ ἀντιπαθῶ, καὶ νὰ τὸ μισῶ, καὶ νὰ μὴ ἐνδιαφέρωμαι γι' αὐτό. Στὰ τελευταία ἐκεῖ ποῦ γύριζα ἄυπνος στὸ κρεβάτι, γιὰ νὰ δώσω τέλος στὴν νέα τύχη τῆς πέρδικας, ἀναψα τὸ κερί καὶ πῆγα στὴν κρεβάτα ὅπου θρίσκονταν κρεμασμένα καὶ τὰ δυὸ τὰ κλουβιά, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Ἡ πέρδικα πῆγαινε ἄνω κάτω μέσα στὸ κλουβί, ἐνῶ τὸ κακοῦργο γεράκι κάθονταν καὶ κοιμῶνταν ἔχοντας τὸ λαιμὸ του χωμένο μέσα στὲς πλάτες, καὶ μονάχα, ὅταν ζύγωσα μὲ τὸ φῶς, ἀνοιξε τὰ μάτια του καὶ γύριζε ἀνίσυχο τὸ κεφάλι του ὀλόγυρα. Ξεκρέμασα τὸ κλουβί τῆς πέρδικας, καὶ τὸ πῆγασ τὸ παράθυρο μὲ τὸ τσακισμένο γυαλί, ἀνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ, κ' εἶπα στὸ σκλαβωμένο πουλί.

— Ἀἱ στὸ καλὸ σου! Πέταξε στὰ πετροβούνια σου καὶ στὲς βουνοπλαγιές σου, ὅπου γεννήθηκες, κ' ὅπου εἶναι ὁ προορισμός σου κ' ἡ εὐτυχία σου. Ἴσως ἔχεις ταίρι ἴσως ἔχεις μικρὰ ποῦ σὲ καρτεροῦν!—

Ἡ πέρδικα τὴ στιγμή ποῦ ἀνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ στὸ παραθύρι μὲ τὸ σπασμένο γυαλί σὰν νὰ μὴ πιστεue τόση εὐτυχία, δισταζε νὰ πετάξῃ καὶ ν' ἀποχτήσῃ τὴ λευτεριά της, ἀλλὰ σ' ὀλίγο ἔμασε καλὰ τὰ φτερά της, κατέβασε τὸ κεφάλι της κ' ἓνα δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούστηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας. Ἡ καρδιά μου χόρευε ἀπὸ τὴ χαρὰ της,

γιὰ τὴν καλοσύνη, ποῦ εἶχα κάμει καὶ τὰ ποδάρια μου μοῦ φαίνονταν πῶς δὲν πατοῦσαν στὸ πάτωμα. Κρέμασα τὸ κλουβὶ στὴ θέση του, μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτή, γιὰ νὰ μὴ μὲ ὑποπτεύσῃ ὁ συναδέλφός μου καὶ τοῦ κακοφανῆ, καὶ γύρισα νὰ πάγω στὸ κρεβάτι μου νὰ κοιμηθῶ εὐχαριστημένος. Ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ βλέμμα μου ἀντικρύθηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε, σὰ νὰ μοῦ ζητοῦσε κι' αὐτὸ τὴ λευτεριά του, καὶ σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε μὲ ἀνθρώπινη φωνή :

— Λευτέρωσέ με κι' ἐμένα τὸ καημένο! Γυρεύω τὴ λευτεριά μου ὡς ἐλεημοσύνη!—

Ἐστρεξε ἡ καρδιά μου. Δύο δάκρυα χοντρά ἀνέβηκαν ἀπὸ τὴν καρδιά μου στὰ μάτια μου, θέλησα νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ φονικά τοῦ σκλαβωμένου γερακιοῦ: πόσα πουλιὰ ἄφησε χωρὶς μάννα καὶ πόσες μάνες χωρὶς πουλιὰ καὶ πόσα πουλιὰ χωρὶς ταῖρι καὶ τὸ κυνήγημα τῆς πέρδικας ποῦ γλύτωσε ἀπὸ τρίχα, ἀλλὰ δὲ μπόρεσα ν' ἀντισταθῶ στὴν ἄφωνη φωνὴ ποῦ μοῦ φώναζε:

— Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! Δόξ μου τὴ λευτεριά μου ὡς ἐλεημοσύνη!—

Θυμήθηκα ὅτι εἶμαι κι' ἐγὼ δούλος, ραγιαῆς Σουλτάνου,* καὶ ἤρθα στὴ θέση του.

Ξεκρέμασα καὶ τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουβὶ καὶ τράβηξα ἴσια στὸ παράθυρο καὶ μὲ τὸ σπασμένο τὸ γυαλί.

Ἄλλὰ. . . . τί πάω νὰ κάμω; εἶπα μέσα μου. Ἀπ' ἐδῶ ἔφυγε ἡ πέρδικα ν' ἀφήσω καὶ τὸ γεράκι, μπορεῖ νὰ τὴ φτάσῃ πουθενά.

Γυρίζω πρὸς τὸ παράθυρο ποῦ ἀντίκρυζε κατὰ τὴ νοτιὰ, ὅπως διόλου ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο τῆς πέρδικας. Ἀνοίγω τὸ παραθυρόφυλλο, ἀνοίγω καὶ τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ καὶ τοῦ δίνω δρόμο! Πάει! Ἀπόχτησε κι' αὐτὸ τὴν ποθητὴν λευτεριά! Ὡρα του καλὴ κι' αὐτουνοῦ!

Γυρίζοντας κρέμασα καὶ τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουβὶ μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτή, κοντὰ στὸ ἀνοιχτὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας, καὶ πῆγα νὰ κοιμηθῶ. Κοιμήθηκα σὰν στὸν Παράδεισο. Ὅλος μου ὁ ὕπνος εἶταν γεμάτος χρυσὰ ὄνειρα. Τέτοιον ὕπνο γλυκὸ δὲν εἶχα κάμει ποτέ.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ.

*Ἡ Ἠπειρος, ἡ πατρίς τοῦ συγγραφέως, δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐλευθερωθῆ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ. Ἐγεννήθη ἐν Ναυπάκτῳ τῷ 1868. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ γυμνάσιον Πατρῶν καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον 1887-1890. Τῷ 1893 ἐδημοσίευσεν τὰ πρῶτα διηγήματά του ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἱστορίες*», καὶ τὸ ψευδώνυμον Γιάννης Ἐπαχτίτης.

Ἀπὸ τοῦ 1900 ἤρξατο συντάσσειν καὶ ἐκδίδειν ὁ ἴδιος περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Προβλήματα*», μὲ ποικίλην φιλολογικὴν, ἱστορικὴν καὶ γλωσσικὴν ὕλην.

Ἡ ἐκδοσις τῶν Προβλημάτων ἔπου ὁ Βλαχογιάννης ἔδωκε δείγμα τῆς πλουσίας καὶ πολυσχιδοῦς του παραγωγῆς διεκόπη μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Α' τόμου. Μοναδικὸς θὰ παραμείνῃ μεταξὺ τῶν συγχρόνων μας διότι αὐτὸς κυρίως μὲ τὰς ἐργασίας του ἔδειξε εἰς τὴν λογοτεχνίαν μας τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Ἐχων κατ' ἐξοχίην «τὴν αἰσθησιν τῆς Ἱστορίας» ὁ Βλαχογιάννης δὲ, εἶδε τὸ Εἰκοσιένα μὲ τὸν τυφλὸν θαυμασμὸν ποιητοῦ ἀκολουθοῦντος τὴν παράδοσιν. Ἐπροχώρησε μεταξὺ τῶν ἡρώων μὲ τὸ ἀργὸν βῆμα τοῦ ἐπιστήμονος, ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ ποίησις εἶδε καταφῶτους καὶ λαμπροὺς ἡρώας ἐκεί ἔπου ὁ Βλαχογιάννης ἔριψε τὴν προσβολὴν τοῦ φωτός τῆς ἐρευνῆς.

Τὰ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας διηγήματά του στρεφόμενα εἰς τὸ Εἰκοσιένα ἀποτελοῦν πλουσίαν καὶ ὅλως πρωτότυπον πινακοθήκην τοῦ ἀγῶνος. Εἶναι πολεμικαὶ πίνακες νοποὶ εἰς χρῶμα, μεγαλοπρεπεῖς καὶ δυνατοὶ εἰς σχέδιον, γερᾶτοι ἀπὸ ἐπικὴν πνοὴν καὶ συχνὰ παρέχοντες θαυμαστάς ἀναβιώσεις καπεταναίων, πολεμιστῶν, πλήθους σκηνῶν, μαχῶν τοῦ Εἰκοσιένα. Εἰς τόμον ἐξεδόθησαν τῷ 1913 τὰ «*Μεγάλα χρόνια*» συλλογὴ πατριωτικῶν πεζογραφημάτων. Τῷ 1923 ἤρξατο τὴν ἐκδοσὶν σειρᾶς τῶν ἀνεκδότων φιλολογικῶν ἔργων αὐτοῦ, ἐξέδωκε δὲ μέχρι τοῦδε ἔν φανταστικῶν διήγημα «*τοῦ Χάρου ὁ Χαλασμός*» καὶ ἔν ἡθογραφικόν («*Ἐρμος Κόσμος*»). Σπουδαιόταται ἀρχαιοδιφικαὶ μελέται τοῦ ἴδιου ἐξεδόθησαν τὸ «*Ἀθηναϊκὸν Ἀρχεῖον*» εἰς ἓνα τόμον, «*Ἀρχεῖον τοῦ Σπαρατηγοῦ Μακρυγιάννη*» εἰς δύο τόμους, «*Χιακὸν Ἀρχεῖον*» εἰς 5 τόμους.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ. Ἐγεννήθη εἰς Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας. Τὰ φυσιογνωστικά του λογογραφήματα «*τοῦ βουγοῦ καὶ τοῦ λόγγου*» δημοσιευθέντα εἰς τὴν Ἑστίαν καὶ κατόπιν ἐκδοθέντα εἰς τόμον ἀνεγνώσθησαν ἀπλήστως. Εἶνε ζωολογία καὶ λαογραφία, δροσιστώτατα λογογραφήματα μὲ ἀφθονον ὄλικόν ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν διαιωμένων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δάσος ζῶον. Λογογράφος καὶ δημοσιογράφος ἀξίας, ἀπέθανε νέος πρὶν προφθάσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ποιητικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ἐσχεδιάζε καὶ ἀφήσας μόνον ὀλίγους στίχους, ὡς μαρτύριον τοῦ ἀδικηθέντος ἀπὸ τὴν μοῖραν ταλάντου του. Ἐχημάτισε βουλευτὴς Αἰτωλοακαρνανίας καὶ ἐδημοσίευσεν μελέτας ἐπὶ πλουτοπαραγωγικῶν ζητημάτων.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΩΣ. Ποιητὴς εἰς τὴν νεότητά του — ἡ ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας θὰ τὸν ἀναφέρῃ ὡς ἐπαναστάτην κατὰ τοῦ σχολαστικισμοῦ τῶν ποιητῶν τοῦ 1870, ἐμφανισθέντα ἐν μέσῳ

αὐτῶν μὲ δροσεροῦς στίχους, χαριτωμένην σάτυραν καὶ ἀπροσποίητον λυρισμὸν — παρέμεινε τοιοῦτος ὡς πεζογράφος καὶ ὡς ἀκούρατος μεσαιωνοδίφης.

Ἐν τῷ «Ἀναδρομῆς» του εἶνε βιβλίον ἐντελῶς ἰδιαιτερόν εἰς τὸ εἶδος του, εἰς τὰς σελίδας τοῦ ὁποίου ἡ αὐστηρὰ ἔρευνα ἀφίνει τὸ συνοφρῶμά της καὶ ὁμιλεῖ μὲ ἀπλότητα καὶ γλυκύτητα. Ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας» δὲν ἔπαυσεν ἔκτοτε μελετῶν τὰς Ἀθήνας.

Τὰς ἐρεῦνας του, ἔργον μακρᾶς ζωῆς μόχθων καὶ ἐνθουσιασμοῦ, τὰς ἐδημοσίευσεν εἰς πολλὰ βιβλία ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὸ «Ριζόκαστρο» τὸ «Δαφνί», τὰς «Παλαιὰς Ἀθήνας», κ.τ.λ. Πλήθος ἄρθρων καὶ μονογραφῶν, διαφοριστικῶν τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας ἐδημοσίευσεν καὶ ἐξακολουθεῖ δημοσιεύων. Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ἀκουράστου ἐρευνητοῦ φέρουν τὰ ἰδιαιτέρως χαρίσματα τῆς πολυγραφίας του, τὸ ἀνθηρὸν ὕφος καὶ τὸ μεϊδιᾶμα. Δείγμα μικρὸν τῆς ἰδιορρυθμίου του λογογραφίας δημοσιεύεται ἐνταῦθα ὁ «Σαρρῆς», σελίς ὅπου δίδεται εἰς ὀλίγας γραμμὰς μία ζωηροτάτη καὶ περίτεχνος εἰκὼν τῶν Τουρκοκρατουμένων Ἀθηνῶν.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ. Ὁ ἐπικός συγγραφεὺς «τῆς νέας Ἑλλάδος». Ἐπος δὲν ἔγραψε. Ἡ ἀλλὰ τὰ διηγήματά του τὸ ἀποτελοῦν. Θέμα τῶν ἔργων του εἶνε ὁ νεοελληνικὸς ἠρωϊσμός. Τὸν ἠρωϊσμὸν τοῦτον, τὸν ὅποιον ἡ πόλις τοῦ Κάλβου, τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτη ἔψαλε διὰ τῆς λυρικῆς ἐξεγέρσεως, ἡ ὑπομονητικὴ Μοῦσα τοῦ Καρκαβίτσα ἐφρόντισεν νὰ δοξάσῃ μὲ τὴν μακρὰν καὶ τὴν κοπιώδη ἐργασίαν τοῦ πεζογράφου ὁ ὅποιος σαρρεῖ καὶ ταξινομεῖ θησαυρὸν ἐξηκριθῶντων στοιχείων ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ζωῆς. Μὲ μοναδικὴν ἐργατικότητα καὶ ὀξείαν περιέργειαν ὁ Καρκαβίτσας συνεκέντρωσε ἠθσαυρὸν ποιοῦτων στοιχείων καὶ τὸν ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὸ ἔργον του.

Προητοιμάζετο δι' ἔργον ἐνιαίον, διὰ κάποιαν μυθιστορίαν δοξαζούσαν τὸ εἰκοσιένα. Ἀναμφιβόλως δὲ ὡς τοιοῦτο ἔργον προωρίζετο ὁ «Ἀρματολός», μυθιστόρημα τοῦ ὁποίου ἡ δημοσίευσίς ἐνῶ ἤρχισεν εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν», ἀφηνιδίως διεκόπη καὶ ἔκτοτε, ἄγνωστον διατί, οὐδεὶς εἶδε τὴν συνέχειάν του οὐδὲ ἠκούσθη ὁ ὀλιγόλογος συγγραφεὺς ἐξηγῶν ποτε τὴν λυπηρὰν αὐτὴν ἐξαφάνισιν. Ἀλλ' ὅ,τι ἀπώτερον σχέδιον δὲν ἐξεπλήρωσεν ὁ συγγραφεὺς, εἰς τὸν ἀναγνώστην ἀφίεται γὰρ τὸ ἐκτελεσθ., διότι τὸ ἀπραγματοποίητον συνολικὸν ἔργον ὑπάρχει εἰς τὰ διηγήματα τοῦ Καρκαβίτσα. Ἀρκοῦν αὐτὰ διὰ νὰ θεωρηθῇ κατ' ἐξοχὴν συγγραφεὺς τοῦ νεοελληνικοῦ ἠρωϊσμοῦ. Ὑπὴρθε διδάσκαλος τῆς ἀνεργείας, καθὼς ὀνομάζουσι οἱ Εὐρωπαῖοι τοὺς ἔθνικοὺς συγγραφεῖς τοῦ εἶδους τούτου. Ποτισμένος μὲ τὴν πίστιν πρὸς τὴν ἰκανότητα τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς διὰ μεγάλων ἔργων, καὶ βέβαιος ὅτι τὰ ἐλαττώματά της — τὰ ὅποια ἐπίσης εἶχε μελετήσει — εἶνε ἀνίκανα νὰ τὴν ἐμποδίσουν ἀπὸ τὸν δρόμον της, ἐσάλπισεν μὲ τὰ ἔργα του τὸν ἠρωϊσμὸν εἰς ἐποχὴν μαρasmus καὶ ἀπιστίας, ὅταν οὐδεὶς ἐτόλμα σοδαρῶς νὰ φαντασθῇ ἐπέκτασιν τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος πέραν τῆς Θεσσαλίας. Τὸ ἔργον του δοξά-

ζει τὸν νεοελληνικὸν κόσμον "κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, διότι ἐξίσου ἐγνώρισεν ὁ Καρκαβίτσας καὶ τὸν Ἕλληνα τῆς στερεᾶς καὶ τὸν ναύτην. "Ὁ Σπαθόγιαννης, "Ἡ Πατρίδα, "Οἱ Νέοι Θεοί, "Ἡ Ἀσὴμω, καὶ ἄλλα τοῦ διηγήματα εἰς πίνακες πολεμικοὶ ἔπου διὰ λαμπρᾶς καὶ αὐστηρᾶς εἰς πρόγραμμα πλαστικῆς τέχνης μεγαλογραφεῖται ὁ πολεμιστὴς τοῦ Μωρητᾶ καὶ τῆς Ρούμελης. Τὰ "Λόγια τῆς πλώρης, ἔπου περιγράφεται ἡ ναυτικὴ Ἑλλάς, μαρτυροῦν πόσον ἐθύθισε τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θαλασσινοῦ Ἕλληνος ὁ συγγραφεὺς.

Εἰς τὰ ζωγραφικώτατα ἐκεῖνα διηγήματα, τρομακτικὰ ποιήματα τοῦ κινδύνου, ἡ ψυχὴ θαλασσινοῦ λαοῦ ἀροτριᾷ τὴν Μεσόγειον, μάχεται μὲ τὰς τρικυμίας καὶ μὲ τὰ ἐνάγια πνεύματα, μεθ' ἡμῶν τὰ στοιχεῖα καὶ τελλαίνεται μὲ τὸν κίνδυνον, καὶ εἰνε ἡ ψυχὴ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἡ αὐτὴ ποῦ ἀναψε τοὺς τρεῖς πυρσοὺς τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Παρρῶν.

Νεαρὸς ἰατρός ὁ συγγραφεὺς ἔζησε τὴν σκληρὰν ζωὴν ἰατροῦ εἰς τὰ ἐμπορικὰ ἀτιμόπλοια διὰ τὰ σπουδάζει τὸν ναύτην Ἕλληνα καὶ τὰ διατρέξῃ τὴν θάλασσαν τοῦ Ὀδυσσεῦς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός ἀκολούθησας τὰ περιοδεύοντα στρατολογικὰ συμβούλια ἐσπούδασε τὴν Ρούμελην, ὅπουθεν ἀπεκόμισεν ἄφθονον λαογραφικὴν ἐργασίαν. Ἐπὶ τοῦ ὕλικου τούτου, τὸ ὅποιον μὲ πίστιν καὶ ὑπομονὴν ἐσώφρυσεν, ὁ διδασκαλὸς τῆς ἐνεργείας, ὁ τόσον ἡρεμὸς καὶ ἀθόρυβος εἰς τὸν ἰδιωτικὸν του βίον ἀνὴρ συνέθεσε τὸ τραχὺ καὶ ἀρρενωπὸν του ἐθνικὸν ἔργον, τὸ ποῖον ἐκτός τῆς συγγραφικῆς του ἀξίας, ἀποτελεῖ διὰ τὸν δημοτικὸν πέζον μας λόγον ἀνυπολόγιστον θησαυρόν.

EMMAN. ΛΥΚΟΥΔΗΣ.—Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τῷ 1849. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸν δι' αἰστικὸν κλάδον. Πλήν τῶν πολλῶν νομικῶν συγγραμμάτων του ἐδημοσίευσεν πλείστα λογοτεχνικὰ ἔργα εἰς ἡμερολόγια καὶ περιοδικὰ. Ταῦτα ἐξέδωκεν ἀπὸ τοῦ 1920 εἰς τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους: 1) Διηγήματα, 2) Κίμων Ἀνδρεάδης 3) Γύρω εἰς τὸν τόπον μας, 4) Τὸ Σπιτάκι τοῦ γυαλοῦ, 5) Σελίδες ὁδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις.

ΣΤΑΜΟΣ ΜΗΡΑΝΙΑΣ. Κατάγεται ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι. Ὡς χρονογράφος εἰς τὸν καθημερινὸν τύπον ἐπέδειξεν ἰδιόρρυθμον λογογραφικὸν ὕφος πλούσιον εἰς ζωγράφας καὶ τοιμηρὰς εἰκόνας, καὶ ὀξείαν παρατήρησιν τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Ἐγραψεν ἐπίσης διηγήματα καὶ ἄλλα πεζογραφήματα. Ἐξέδωκε τὸ βέλτιον «Στὰ χεῖλῃ τῆς σιγῆς» πεζογραφήματα, καὶ μετάφρασιν τοῦ «Πολυφήμου» τοῦ Γάλλου ποιητοῦ Σαρμαίν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΛΛΗΣ Ἐγεννήθη εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλολογικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου ἀλλὰ διέκοψε τὰς σπουδὰς του διὰ τὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὸ ἐμπόριον. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὰ καταστήματα Ράλλη, προχθεις κατόπιν εἰς συνέταιρον τοῦ μεγάλου τούτου οἴκου. Ἡ οἰκονομικὴ του ἀνεξαρτησία δὲν ἐξήμωσε τὴν ζωὴν του κλισίαν πρὸς τὴν ποιητικὴν τέχνην καὶ πρὸς τὴν μελέτην, ὅτε ἠμπόδισε τὰς γλωσσικὰς του ἰδέας νὰ ἐκ-

δηλωθῶν μὲ ριζοσπαστικότητα, ὀξύτητα καὶ θάρρος. Ὑπῆρξε πάντοτε φανατικός δημοτικιστὴς καὶ ἐδέχθη προσωπικῶς αὐτὸς ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἀγτιθέτου στρατοπέδου, κυρίως ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς ὅπου διὰ τῆς «Ἀκροπόλεως» προσεπάθησε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἰδέαν του ὅτι ἡ γλωσσικὴ μορφή τῶν ἱερῶν κειμένων πρέπει νὰ πλησιασῇ πρὸς τὸν λαόν. Ἡ προσπάθεια ἐκείνη ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ κοινοῦ. Ὁ Ἀλέξανδρος Πάλλης συνεπλήρωσε κατόπιν τὴν μετάφρασιν τῆς «Ἰλιάδος», τὴν ὁποίαν ἀπὸ πολλοῦ προητοίμαζεν, εἰς δημοτικοὺς δεκαπεντασυλλαβούς. Τὸ ἔργον ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Καθὼς παύεται ὁ ἀναγνώστης τῆς μεταφράσεως, ὁ μεταφραστὴς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν πεποιθῆσιν ὅτι ἔργον λαϊκόν καθὼς τὸ Ὀμηρικόν ἔπος, ἔχον μίαν πρωτογενοῦς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, πλησιάζον ἐπομένως πρὸς τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς νέας Ἑλλάδος, θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν μορφήν καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν τελευταίων τούτων καὶ νὰ δοθῇ ἡ «Ἰλιάς», εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ὡς τὸ παλαιότερον τῶν δημοτικῶν του ἡμετέρων. Διὰ τοῦτο ἡ μετάφρασις ἐτόνισε τὰ κοινὰ σημεῖα τὰ ὅποια ἔχουν μεταξύ των ὁ Ὀμηρικὸς μὲ τὸν νεοελληνικὸν κόσμον, καὶ δὲν ἐδίστασε, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, νὰ ἀντικρύσῃ θαρραλέως τὰς υπερβολὰς εἰς τὰς ὁποίας μοιραίως θὰ ὠδήγει ἡ προσαρμογὴ τῶν Ὀμηρικῶν ἑνομάτων πρὸς τὸ δημοτικόν μας ὕφος. Ἀνεξαρτήτως οἰασδήποτε γλωσσικῆς πεποιθήσεως, ἡ μετάφρασις δικαιοῦται εἰς τὸν σεβασμὸν παντὸς ἐκτιμῶντος τὰ ἔργα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ποιήσεως.

Τὸ ὑπόλοιπον ποιητικόν ἔργον τοῦ Πάλλη εἶνε «Τραγούδια γιὰ τὰ Παιδιά», πρωτότυπα καὶ διασκευαὶ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ πολὺ χαρακτηριστικὰ διὰ τὸ ἰδιαίτερον χιθῆμορ των καὶ τὴν ζωνρότητα τοῦ ρυθμοῦ, καθὼς καὶ λυρικοὶ στίχοι. Εἰς τοὺς τελευταίους αὐτοὺς διαλαμβάνει τὸ ἔντονον καὶ γνήσιον δημοτικόν ὕφος τοῦ ποιητοῦ, καὶ ἀρκεῖ νὰ διαβάσῃ κανεὶς τὸν «Κανάργον», ἢ τὸν «Χωρισμὸν» διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι βαθύτατα ἡσθάνθη τὸν λαόν ὁ φανατικὸς οὗτος δημοτικιστὴς.

Τὸ τελευταίον του ἔργον εἶνε ὁ «Πρῶτος», ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις.

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Καρπενήσι. Ἐξέδωκε τὰ «Πολεμικὰ Τραγούδια» (1897). Συνέγραψε τὰ «Ἰντὴν Βουνα», ἀναγνωστικὸν βιβλίον τοῦ κράτους πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων (1919). Ἐξέδωκε τὰ «Χελιδόνια» συλλογὴ παιδικῶν ποιημάτων τονισμένων παρὰ τοῦ μουσουργοῦ Γ. Λαμπελέτ. Συνειργάσθη εἰς τὰ φύλλα τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου ὡς πολιτικὸς ἀρθρογράφος, χρονογράφος καὶ συγγραφεὺς τεχνοκριτικῶν ἄρθρων. Ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικὰ ποιήματα καὶ διηγήματα. Ἐξέδωκε περὶ ποιήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Πεζοὶ Ρυθμοὶ» (1922). Τὸ 1919 διορίσθη Διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης, ὅπου ὑπηρετεῖ καὶ σήμερον.

ΕΛΕΝΗ ΘΕΟΤΟΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ εἶνε ἀδελφὴ τοῦ διηγηματογράφου Κ. Θεοτόκη. Ἐξέδωκεν εἰς τόμον ὑπὸ μορφήν διηγήσεων τὰς ἐντυπώσεις τῆς ἀπὸ τὰς τελευταίας ἐθνικῆς περιπετείας τὰς ὁποίας χαρακτηρίζει ζωνρὰ αἰσθησις τοῦ δραματικοῦ, τρυφερότης καὶ λιτὴ περιγραφικότης.

«Τὰ τέσσερα ἀδέρφια» καὶ τὸ «θὰ τὸν σκοτώσει» κινουῦν, ὅσον ὀλίγαι ἑλληνικαὶ σελίδες, τὸ ἔθνικόν συναίσθημα.

1862-1924 **ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ** Οἱ νέοι ἐπαναστάται ποιηταὶ ὅσοι ἔγραψαν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν περὶ τὸ 1880 καὶ προητοίμασαν τὴν σημερινὴν φιλολογίαν ἦσαν κυρίως ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς, ὁ Γεώργιος Δροσίνης, ὁ Νίκος Καμπᾶς — λησμονηθεὶς τώρα ἀπὸ τὴν ποίησιν, ἐρέτης εἰς τὰ μικτὰ δικαστήρια τῆς Αἰγύπτου — καὶ ὁ Ἰωάννης Πολέμης.

Ἡ καινοτομία τῶν, καθὼς καὶ εἰς ἄλλην βιογραφίαν ἀναφέρομεν, ἦτο ὅτι ἀπέρριψαν τὴν λογιαν παράδοσιν, εἰς τὴν ὁποίαν κατετρέψθησαν ἀγόνως οἱ ποιηταὶ τῆς προηγηθείσης ἐποχῆς οἱ μιμηθέντες τὸν Σούτσον καὶ τὸν Ραγκαβῆν, καὶ ἀντὶ νὰ ματαιοπονοῦν καθὼς ἐματαιοτόνησαν οἱ πρὸ αὐτῶν στιχουργοὶ τῆς νεκρᾶς γλώσσης τοῦ βιβλίου καὶ τοῦ λύχνου, ἠντλησαν ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ λαοῦ. Ἐξέφρασαν τὰς συγκινήσεις τῶν εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ἐπῆραν θέματα καὶ σύμβολα ἀπὸ τὴν νεοελληνικὴν μυθολογίαν — τότε ἐπιστημονικῶς ἀποκαλυφθεῖσάν ἀπὸ τὸν δημιουργὸν τῆς λαογραφικῆς μας ἐπιστήμης Νικόλαον Πολίτην — ἤχουσαν τοὺς κτύπους τῆς μεγάλης καρδίας τοῦ λαοῦ καὶ τῆς λύρας του, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ παλαιὰ Ποίησις ἦτο κωφῆ. Οὕτω ἐπανήλθε, ἀλλὰ διὰ νὰ μείνῃ ὀριστικῶς, ἡ δημοτικὴ παράδοσις τὴν ὁποίαν μὲ τὴν ἐπιτυχίαν εἶχαν ἀκολουθήσει ὁ Σολομῶς, ὁ Κάλβος, ὁ Τυπάλδος, ὁ Μαρκοράς.

Τὸ ρεῦμα τὸ ὁποῖον ἔφεραν οἱ νέοι ἐκεῖνοι ποιηταὶ δὲν γυρίζει πλέον ὀπίσω.

Ὅσοι ἀναλογίζονται τὴν μεταβολὴν αὐτὴν καὶ τοὺς ἐργάτας τῆς θὰ ὁμολογήσουν ὅτι πολὺ ὀφείλεται εἰς τὸν Ἰωάννην Πολέμην, τὸ δημοτικώτερον βέβαια ποιητικὸν ὄνομα τῶν σαράντα τούτων ἐτῶν. Ἡ γλυκεῖα τοῦ λύρα ἐγαλούχησε δύο γενεάς. Τὴν ἀκούομεν νὰ κροῦν εἰς τὰ παιδικὰ καὶ τὰ νεανικὰ συγκινήσεις μας. Ὑπῆρξε πιστὸς καὶ ἄγρυπνος σύντροφος τῆς ζωῆς μας, παρηγορητὴς καὶ ὁδηγός. Οἱ στίχοι του ψιθυρίζονται ἀναπολούμενοι μαζὶ μὲ ὠραίας ἢ πικρὰς ἡμέρας καὶ τρέχουν ἐπάνω εἰς τὰ φτερά μελωδιῶν παλαιῶν καὶ νέων. Ἡ ἀντιπάθεια τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸ σύμβολον, ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν καθαρὰν φράσιν καὶ ἡ ἀρχὴ του νὰ κρατήσῃ τὴν ποίησιν εἰς τὸ ὄριον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διαγράφει ἡ κινή ἑλληνικὴ συνείδησις, ἐπηύξησαν τὴν μεγάλην του δημοτικότητα. Πολυγραφώτατος ἐδημοσίευσεν τὰς ποιητικὰς συλλογὰς «Ποιήματα», (1883) «Χειμῶνανθοί», (1888) «Ἀλάβαστρα», (1900) «Κεϊμήλια», (1904) «Ἐξωτικά», (1905) «Τὸ Παλῆ Βιολεῖ», (1909) «Τὰ Σπασμένα Μάρμαρα», (1917) «Τὰ Εἰρηνικά», (1918). Δράματα ἔγραψε τὸν «Τραγουδιστὴν», τὸν «Βελισσάριον», τὸν «Βασιληάν Ἀνίλιαγον», τὴν «Γυναῖκα», ὅλα ἔμμετρα. Εἰς τὸν «Ἐσπερινόν», ποιητικὴν συλλογὴν του ἐκδοθεῖσαν τελευταίως ἐμφανίζεται μὲ ἀκμαῖον ἠχηρὸν στίχον, πλουσίαν ὁμοιοκαταληξίαν καὶ πολλὰ πλαστικὰ χαρίσματα, ὅχι ἀσυνήθη ἄλλως τε εἰς τὸ ἀφθονον προηγούμενον ἔργον του.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ. Εἶνε ὁ ἰδρύσας ὀλόκληρον ἐπιστήμην ἐν Ἑλλάδι, τὴν λαογραφίαν. Ἡ μελέτη τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἤρχισεν μὲν διὰ τοῦ Μπέρναρ Σμιθ, καθηγητοῦ ἐν Καρλσρούη γράψαντος τὸ πρῶτον περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ βιβλίον, ἰδρῦθη ὁμοῦς ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ Πολίτου. Οὗτος διὰ τοῦ ἀκαταπονήτου παραδείγματός του, διὰ τῆς ἀγρύπνου ἐπιβλέψεώς του ἐπὶ τῶν μαθητῶν, οὗς ἐδημιούργησεν, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὴνμεγίστην ἀνάπτυξιν, ἣν ἔλαβε σήμερον.

Ἐσπούδασεν εἰς Γερμανίαν, εἶχε δὲ μαθητὴν τὸν Κρουμπάχερ εἰς τὸν ὅποιον καὶ ἐδίδαξε τὴν νέαν Ἑλληνικὴν, ἀναδειχθέντα ἔκτοτε θεῖον ἐπιστήμονα. Μὲ τοὺς ἀνωτέρω συσπουδαστάς ἐνέκυψεν εἰς τὰς Βυζαντινάς μελέτας. Εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν Πολίτην ὀφείλεται ὅτι ἡ Βυζαντινολογία ἐγένετο μία καὶ αὐτόνομος ἐπιστήμη, ἀποσπασθεῖσα τῆς κλασσικῆς φιλολογίας. Ἐπανελθὼν ὁ Πολίτης εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐχρημάτισεν ἐπὶ Τρικοῦπη τμηματάρχης τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως μεθ' ἧς διωρίσθη καθηγητῆς τῆς Ἀρχαίας μυθολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Παρὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου ἰδρυσεν καὶ Φροντιστήριον λαογραφικῶν σπουδῶν. Ἐκτοτε, ἡ ἐπιστημονικὴ ζωὴ του διαρρέει πλήρη ἀκαταπονήτου ἐργασίας. Τὸ πρὸ τριάκοντα καὶ πλέον ἐτῶν δημοσιευθὲν μικρὸν του ἔργον περὶ τῶν ἐθίμων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὑπῆρξεν οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἐπιστημονικὸν προανάκρουσμα τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας καὶ ποιήσεως, βαπτισμένης εἰς τὰς δημοτικὰς πηγὰς. Τοῦτο ἠκούλουθησαν οἱ δύο ὀγκώδεις τόμοι τῶν Παραδόσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μετὰ εἰκοσαετίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐσώρευσε τὸν θησαυρὸν τῶν ἐθίμων καὶ παραδόσεων. Διὰ τῶν μαθητῶν τοὺς ὁποίους διέσπειρε, καὶ καθοδηγεῖ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐξήλεγχεν, ἐταξινόμησε ὁ ἴδιος καὶ ἐνεφάνισε διὰ τοῦ δελτίου τῆς Λαογραφικῆς Ἱστορίας, ἣν εἶχεν ἰδρῦσει. Ὁ ἴδιος ἰδρυσεν τὴν βιβλιογραφίαν ἐν Ἑλλάδι. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν του ἰδρῦθη τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον. Ἐξησφάλισε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν ἀκεραιότητα τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς Ἑλλάδος σώζων αὐτὰ ἀπὸ τῆς παραθορίας διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐρευνῆς, προὶδν τῆς ὁποίας ἔδωκεν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ πολλοῦ Κοινοῦ τὴν πολύτιμον μικρὰν συλλογὴν: «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλλην λαοῦ,...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ. Ὁ ἐθνικὸς ποιητῆς τῆς Ἑλλάδος, τίτλος τὸν ὅποιον, χωρὶς νὰ ἐπιδιώξῃ, κατέκτησε μὲ τὸν «Ἕμνον τῆς Ἐλευθερίας» καὶ τὰ ἀποσπάσματα τῶν «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων». Ἦτο υἱὸς τοῦ κόμητος Νικολάου Σολωμοῦ καὶ τῆς Ἀγγελικῆς Νίκαλα γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ περὶ τῷ 1798. Ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα εἰς Ζάκυνθον. Ἐσπούδασεν εἰς Βενετίαν καὶ Κρεμόνα τῆς Ἰταλίας Λατινικὴν καὶ Ἰταλικὴν φιλολογίαν καθὼς καὶ τὰ νομικὰ [εἰς Πάδριαν, ἔπου καὶ ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐσχέτισθη μὲ τοὺς ἐξέχοντας εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Εἰς Ζάκυνθον ἐπανελθὼν τῷ 1818 παρέμεινε δέκα ἔτη, κατόπιν δὲ ἐγκατεστάθη εἰς Κέρκυραν. Ἐν Κερκύρᾳ ἠσχολεῖτο εἰς [φιλολογικὰς καὶ κριτικὰς μελέτας, συνεδέθη δὲ μετὰ

τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη, εἰς τὸν ὅποιον κατὰ πολὺ ὀφελεῖται τὸ ὅτι ἐπρωτίητος τὴν δημοτικὴν ὡς γλῶσσαν τῆς ποιήσεώς του καὶ μετὰ τοῦ Μουσουργου Μαντζάρου, συνθέτου τοῦ «Ἕθνου τῆς Ἐλευθερίας» ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔλαβε καὶ μαθήματα τῆς μουσικῆς τέχνης. Ἀπέθανε τὸ 1857· τὰ ὄσα του μεταφερθέντα εἰς Ζάκυνθον κατατέθησαν εἰς τὸ γνωστὸν κενόταφιον τῆς πλατείας τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ Σολωμὸς εἶνε ποιητὴς εἰς τὸν ὅποιον κυριαρχεῖ τὸ καλλιτεχνικὸν στοιχεῖον. Δὲν ἔχει τὴν μεγάλην δύναμιν ἢ ὀποιαχαρακτηρίζει τὸν φάλην μὲ τὴν δημιουργικὴν φαντασίαν, τὸν ὑποκινητὴν ἰδεῶν, ἀλλὰ τὴν λεπτὴν καλλιτεχνικότητα ἢ ὀποία δημιουργεῖ συμμετρικὸν ἔργον. Ὁ καλλιτέχνης αὐτὸς προσέχει εἰς τὴν μορφήν καὶ τὴν ἐπιμελεῖται. Ἀκούει πολὺ τὸν ἦχον. Ἐξ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀβρὰ καὶ γοητευτικὴ ἁρμονία τῶν στίχων του. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ ὀλιγογραφία του. Πολλὰ ποιήματα του εἶνε ὡς συντρίμματα σπορπισμένης προσπαθείας, τὰ ὀποία θὰ ἔχρειάζετο ἄλλη μία ζωὴ τοῦ ποιητοῦ γιὰ νὰ τελειωθῶν. Ἀλλὰ ἔμφως κατώρθωσε νὰ τὰ κάμη μικρὰς τελειότητος, εἰς τὴν συμμετρικὴν μορφήν τῶν ὀποίων κλείονται αἱ αἰώνια συγκινήσεις τοῦ ἀνθρώπου. Χάρει εἰς αὐτὰ ὁ Σολωμὸς θὰ εἶνε ἡ ἀρχὴ πάσης τέχνης εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν. Ἐρεθεῖς μέσα εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἔθνους ἀναφε τὸν πυρσὸν του εἰς τὴν φλόγα τῆς νεοελληνικῆς κοσμογονίας καὶ αἱ λέξεις του μαχομένου λαοῦ, θερμαὶ ἀκόμη προτοῦ ψυχρανθοῦν ἀπὸ τὴν κριτικὴν σκέψιν, ἐχρησίμευσαν γιὰ τὴν ζωντανήν του ποίησιν. Ὁ «Ἕθνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», ἔργον ἔπου κυριαρχεῖ τὸ ποιητικὸν στοιχεῖον, εἶνε ἄξιον τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς ἢ ὀποία τὸν ἐνέπνευσε.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ. Διαπρεπὴς ἔλλην ἀρχαιολόγος, διεθνῶς γνωστὸς. Κατάγεται ἀπὸ τὴν Στενήμαχον τῆς Θράκης. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐπανελθὼν, ἰσηρότησεν ὡς καθηγητὴς εἰς τὰ Ζαρίφεια τῆς Φιλίππουπόλεως. Τὸ 1883 διωρίσθη ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ κράτους καὶ τὸ 1904 καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς ἀρχαιολογικὰς διατριβὰς ἀλλὰ καλλίστη καὶ κυρίως γνωστὴ εἶναι τὸ σύγγραμμά του «Μυκῆναι καὶ Μυκηναίων πολιτισμὸς», πραγματικὸν ἔργον σοφοῦ, τὸ ὀποῖον εκτὸς τῆς πανθομολογημένης ἐπιστημονικῆς του ἀξίας ἔχει καὶ τὸ γνῶρισμα λιτῆς λογοτεχνικῆς μορφῆς. Μεταφράσθη, τὸ 1879 εἰς τὴν Ἀγγλικήν.

Τὰ χαρίσματα τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς σαφηνείας χαρακτηρίζουν ἐπίσης τὸ μικρὸν του βιβλίον ἢ «Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν», ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἄξιον πιστήμονος ὁ ὀποῖος γνωρίζει νὰ ὀφελῆ.

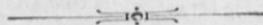
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΑΛΤΑΓΙΤΣ. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκύρον. Νέος δημοσιογράφος, ἠδυνήθη ὡς πολεμικὸς ἀπεσταλμένος τῶν ἐφημερίδων νὰ ἐκδηλώσῃ ζωρὸν περιγραφικὸν τάλαντον καὶ προσόντα λογογράφου, δεῖγμα τῶν ὀποίων παρέχεται εἰς τὰ Ἀναγνώσματα ταῦτα, ἢ «Ναυμαχία τῆς Ἐλλης» καὶ ἡ «διάδασις τῆς ἀλμυρᾶς Ἐρήμου». Ἐθῶσε, μόνος αὐτός, λα-

πομερή και μετά εξάρσεως περιγραφὴν τῆς ναυτικῆς νίκης, τοῦ ιστορικοῦ τούτου διὰ τὸν ἑλληνισμὸν γεγονότος. Ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς :

«Ὁ Θάνατος τῆς ἀδελφῆς μου» διήγημα, (1918), «Ἡ Ναυμαχία τῆς Ἑλλης» (1919), «Ἡ Γρίπη στὴ Σκῦρο» (1919), «Ἀργία» διήγημα (1920), «29 Ματοῦ» χρονικὸ (1920), «Αὐτοὶ εἶναι οἱ Τούρκοι» ἱστορικαὶ ἀφηγήσεις.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ. Γνώστης τῆς ὀρεινῆς ζωῆς καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς Ἠπείρου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατάγεται, κατέχει εἰς τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν ὄλλας ἰδιαιτέρας θέσιν. Μὲ κανένα συγγραφέα δὲν ὁμοιάζει. Εἶνε αὐτὸς ὁ ἴδιος. Γράφει τὰς ἱστορίας του ὅπως τὰς διηγείται ὁ λαός. Ἄλλοῦ χρησιμοποιοῦν τὸν θησαυρὸν τῶν λαογραφικῶν καὶ φυσιογνωστικῶν του παρατηρήσεων, κατορθώνει νὰ δίδῃ καὶ εἰς τὰς μικροτέρας τῶν διηγήσεων αὐτῶν ὅλον τὸ ενδιαφέρον τῆς ἀντικειμενικῆς ἐκείνης τέχνης ἢ ὁποία θέλγει καὶ ἀναπαύει. Ἡ διηγηματογραφία του εἶνε συγγωνευμένη, οὕτως εἰπεῖν, μὲ τὴν φύσιν καὶ μὲ τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος. Εἶνε ὁ συνεργάτης των, ὅπως ἡ φύσις καὶ ὁ λαὸς εἶνε οἱ συνεργάται του. Διηγοῦνται καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ. Ὅπως ἡ φύσις καὶ ὁ λαός, οὐδέποτε καὶ ὁ συγγραφεὺς οὗτος φαίνεται προσπαθῶν. Διηγείται ἀκόπως καὶ ἀφθόνως, μὲ ἀταραξίαν καὶ εὐτυχίαν. Καὶ ὅμως ἡ ἀπροσπάθητη αὐτὴ διηγηματογραφία του, ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μὲ τὸ ὕφος του τὸ λαϊκὸν καὶ ἄνετον, περιγραφὰς τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἀριστοτεχνικὰς εἰς τὸ εἶδός των. Ἐξ ἄλλου τὰ διηγήματά του, τὰ ὁποία μᾶς δίδουν τὴν φύσιν καὶ τὴν λαογραφίαν τῆς Ἠπείρου, συχνὰ κινεῖν τὸν ἑσωτερικὸν μας κόσμον, ὅταν ὁ συγγραφεὺς θελήσῃ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸ ἱποτρέμον δάκρυ τῆς Ἠπειρωτικῆς ψυχῆς—τὴν νοσταλγίαν τοῦ ξενιτεμένου. Περιτέχνως ἔψαλε τὸ συναίσθημα τοῦτο εἰς τὸ «Ὀνειρον».

Ὅταν ἡ μεγαλοπρεπὴς περιγραφή ἑλληνικῆς φύσεως «Χριστούγεννα στὸν Πίνδο» τὴν ὁποίαν παρελάβομεν εἰς τὴν συλλογὴν μας ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ 1900, ὁ Β. Γαβριηλίδης ἔγραψε. «Εἶνε ἀναμφισβητήτως μία τῶν ὠραιότερων σελίδων τῆς νεωτέρας φιλολογίας μας καὶ δὲν διστάζομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ Τουρghένιεφ εἰς τὸ «Ἡμερολόγιον τοῦ Κυνηγοῦ» θὰ ἦτο εὐτυχὴς ἂν τὴν προσέθετε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	1. Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν	Διον. Σολωμοῦ	Σελ. 3
1 X	2. Ἡ Ἁγία Σοφία	Χάρη Ἡμερινοῦ	,, 19
	3. Τῆς Ἁγίας Σοφίας	Δημῶδες	,, 24
	4. Τὰ τέσσερ' ἀδέρφια	Ἐλένης Παρασκευοπούλου	,, 25
	5. Οἱ Φτερωτοὶ Μετανάσται	Ἐμμ. Λυκούδη	,, 32
2	6. Ὁ Ξενιτεμένος (ποίημα)	Z. Παπαντωνίου	,, 36
3	7. Ἡ Ναυμαχία τῆς Ἑλλης	K. Φαλιταίτης	,, 37
	8. Ὁ Σαρῆς	Δ. Καμπούρογλου	,, 53
	9. Ὁ Καβαλλάρης (ποίημα)	I. Πολέμη	,, 59
	10. Ἀνέκδοτα Καραϊσκάκη	I. Βλαχογιάννη	,, 60
	11. Τὸ Κουνάβι	Στ. Γρανίτσα	,, 64
4	12. Ὁ Ἀϊτός	Δημῶδες	,, 67
5	13. Μία τρικυμία τοῦ Ὁκεανοῦ	Στ. Μπράνια	,, 67
	14. Τὸ Ναυτόπουλο (διήγημα)	N. Δαμιανοῦ	,, 71
6	15. Ἡ Φλόγα τοῦ Κανάρη	Γιαν. Βλαχογιάννη	,, 72
+	16. Κανάρης (ποίημα)	Ἄλεξ. Πάλλη	,, 80
	17. Ἡ Πατρίδα	Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	,, 80
	18. Τέλλος Ἄγρας (ποίημα)	Z. Παπαντωνίου	,, 93
7	19. Ὁ Λιποτάχτης (ποίημα)	Ἴω. Πολέμη	,, 94
	20. Ἐνα Ἐρημονῆσι	Ἐμμ. Λυκούδη	,, 95
	21. Τὸ Πεῦκο (ποίημα)	Z. Παπαντωνίου	,, 102
	22. Οἱ Καλλικάντζαροι	Θληρονόμου	,, 105
	23. Τέσσερα Ἀδέρφια (ποίημα)	Ἄλεξ. Πάλλη	,, 109
	24. Ἡ πομπὴ τῶν Παναθηναίων	X. Τσοῦντα	,, 110
+	25. Κλεφτοτραγουδο (ποίημα)	Ἄλεξ. Πάλλη	,, 116
	26. Ὁ τελευτ. σύντρ. τοῦ Ἄνδρουτο.	Z. Παπαντωνίου	,, 116
	27. Τὸ ποταμάκι (ποίημα)	Z. Παπαντωνίου	,, 118
	28. Ἡ Ἀράχνη	Πηνελόπτης Δέλτα	,, 118
8	29. Τὰ Τέμπη	Χαρ. Παπαμάζου	,, 122
	30. Τὸ Γεφύρι τῆς Ἄρας	Δημῶδες	,, 125
	31. Ἀνέκδοτα τοῦ Κολοκοτρώνη	Γιάννη Βλαχογιάννη	,, 127
	32. Κυνηγημένη Πέριδικα	X. Χρηστοβασιλῆ	,, 132
	33. Βιογραφίαι		,, 136

10-11 - Αμυνόμενα
2-3 - Γραμμική

10-11 - Αμυνόμενα - αμυνόμενα

2-3 - Αμυνόμενα - Αμυνόμενα

9-10 - Αμυνόμενα - Αμυνόμενα

2-3 - Αμυνόμενα - Αμυνόμενα

3-0 - Αμυνόμενα - Αμυνόμενα

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐ. Ἀθήναι, τῆ 4 Μαΐου 1923

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ἀριθ. πρωτ. 15530

ΠΡΟΣ

ΤΟΝ Κ. ΖΑΧΑΡΙΑΝ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Γνωστόν ποιούμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῆ 19 τοῦ λήξαντος μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῆ 28 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καταχωριοθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 33 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη τὸ ἐν χειρογράφῳ ὑποβληθὲν ὑμέτερον βιβλίον «**Νεοελληνικά Ἀναγνώσματα**» διὰ τὴν Ε' τάξιν τῶν ἐλληνικῶν σχολείων καὶ τὴν ἀντίστοιχον τάξιν τῶν ἄλλων σχολείων τῆς μέσης ἐκπαίδευσως, εἰσαχθέν εἰς τὰ εἰρημένα σχολεῖα ἀπὸ τοῦ ἐρχομένου σχολικοῦ ἔτους 1923 - 1924.

ΕΝΤΟΛΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

Ὁ Τμηματάρχης τοῦ Γ' Τμήματος

ΙΩ. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

Π. ΖΑΓΑΝΙΑΡΗΣ

Δετικὰ τοῦ παρόντος τόμου λεπτὰ 90